

Vaderschap valt niet uit te gummen!

Een praktijkgericht onderzoek onder hulpverleners en jonge vaders naar de rol van Video Interactie Begeleiding bij jonge vaders en hun kind

Op welke manier kan een maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind?

Eindscriptie Hogeschool van Amsterdam
Door: Sussy Mokveld-Requena
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
Klas: MD401
Studenten nummer: 500709646
Scriptie begeleider: Peter Kemper en Leonie van der Valk

Praktijk begeleider: Ankie van Hemert
Datum: 12 Juni 2017

Inhoud

Voorwoord	3
Abstract	4
Inleiding	5
Thema verantwoording	7
Betrokken vaderschap	7
Imago van vaders binnen de samenleving	7
Missie van de maatschappelijk werker	8
Stichting Timon	9
Talita en Mevita	9
Vaders op Talita en Mevita	9
Methodieken op Talita en Mevita	10
1. Knelpunten analyse	11
1.1 Knelpunten analyse op micro niveau	11
1.2 Knelpunten analyse op meso niveau	14
1.3 Knelpunten analyse op macro niveau	15
2. Theoretische verantwoording	18
2.1 Jonge vaders	18
2.1.2 Jong ouderschap	19
2.1.3 Diversiteit	20
2.1.4 Wet en regelgeving	20
2.1.5 Betrokkenheid van de vader	20
2.1.6 Invloed van de vader op de cognitieve en educatieve ontwikkeling van het kind	21
2.1.7 Invloed van de vader op de fysieke ontwikkeling van het kind	21
2.1.8 Invloed van de vader op de sociale ontwikkeling van het kind	22
2.1.9 Genderidentiteit	22
2.1.10 Invloed van de vader op de emotionele ontwikkeling van het kind	23
2.2 Methodiek van Video Interactie begeleiding	24
2.2.1 Video Interactie Begeleiding	25
2.2.2 Hulpmiddelen bij Video Interactie Begeleiding	25
2.2.3 Video Interactie vanuit de Contextuele benadering	25
2.2.4 Effectiviteit van Video Interactie Begeleiding	26
3. Onderzoeksverantwoording	27
3.1 Probleemstelling	27
3.2 Doelstelling	28
3.3 Operationalisering	28
3.4 Aanpak voor deelvraag 1	29
3.5 Aanpak voor deelvraag 2 en 3	30
3.6 Onderzoeksmethode	

4.	Resultaten deelvraag 1	32
4.1	Resultaten van deelvraag 1	32
4.1.2	Wat vinden de jonge vaders van Video Interactie Begeleiding (VIB)	32
4.1.3	Samenvatting en beantwoording van deelvraag 1	33
4.2	Samenvatting en beantwoording van deelvraag 1	36
5.	Resultaten van deelvraag 2	37
5.1	Samenvatting en beantwoording van deelvraag 2	40
6.	Resultaten van deelvraag 3	42
6.1	Samenvatting en beantwoording van deelvraag 3	45
7.	Conclusie	47
7.0.1	Conclusie van deelvraag 1	47
7.0.2	Conclusie van deelvraag 2	48
7.0.3	Conclusie van deelvraag 3	49
7.1	Beantwoording van hoofdvraag	50
7.2	Discussies	51
7.3	Aanbevelingen	54
8.	Reflectie	57
8.1	Toelichting op innovatie	57
8.1.2	Innovatie op aanpak jonge vaders bij Video Interactie Begeleiding	57
8.1.3	Toepassing van de aanpak van jonge vaders bij VIB	58
8.2	Reflectie over de haalbaarheid	59
8.3	Reflectie over implementatievoorwaarden	60
8.4	Reflectie op diversiteitkenmerken	61
8.5	Reflectie op professionele ontwikkeling	62
	Literatuurlijst	65
	Bijlage 1: Methodiek Bouwstenen van hechting	69
	Bijlage 2: Hulpmiddel De Veiligheidskring	71
	Bijlage 3: Data deelvraag 1	72
	Bijlage 4: Data deelvraag 2 en 3	74
	Bijlage 5: Topiclijst	82
	Bijlage 6 : Interviews respondenten (jong vaders)	84
	Bijlage 7: Interviews respondenten (hulpverleners)	96
	Bijlage8: Gepubliceerde brief van 'Vaders Aanwezig'.	110
	Bijlage 9: Abstract in het Nederlands	112

Voorwoord

Dit onderzoek heeft voor mij een persoonlijke lading omdat ik van heel dichtbij mee gemaakt heb hoe lastig het voor een jonge vader kan zijn om betrokken te worden in het leven van zijn zoontje: In deze casus omdat het contact tussen hem en de moeder van het kind moeizaam verliep. Door te bemiddelen tussen moeder en vader, heeft deze vader de kans gekregen, om vanuit instelling Talita en via de methode Video Interactie Begeleiding (VIB), te werken aan het contact met zijn zoon.

Deze kans heeft hem veel zelfvertrouwen gegeven in zijn vaderschap. Helaas zijn de ontwikkelingen anders gelopen, waardoor wegens omstandigheden de moeder van zijn kind niet meer voor het kind kon zorgen. Het werd voor deze vader te ingewikkeld om opnieuw het contact met zijn zoon te krijgen. Uiteindelijk heeft deze vader het niet kunnen verdragen dat hij zijn zoon niet op zijn manier kon zien, waardoor hij zichzelf van het leven heeft beroofd. Zijn persoonlijke psychische problemen en het pijnlijke gemis van zijn zoon hebben hem tot deze wanhoopsdaad gedreven.

Nadien vroeg ik mij af wat ik als hulpverlener had kunnen inzetten om de interactie tussen hem en zijn zoon te bevorderen.

Dit praktijkgerichte onderzoek wil ik ter ere van zijn naam uitvoeren om op deze manier alle vaders die betrokken zijn bij Talita en Mevita een positie te geven zodat zij hun vaderschap kunnen uitvoeren en de mogelijkheid krijgen om middels VIB te kunnen werken aan de interactie en veilige hechting tussen hen en hun kind(eren).

Dit onderzoek heb ik uitgevoerd onder vier Video Interactie begeleiders en vier jonge vaders die bij de opvoeding van hun kinderen betrokken zijn bij de afdeling Talita en Mevita. Het onderzoek is met behulp van verschillende onderzoeksmethodes uitgevoerd. Ik heb gebruik gemaakt van een Delphi- ronde interview waarbij ik onderzoeksvragen heb gesteld via het versturen van een e-mail en er zijn semi – gestructureerde interviews afgenomen bij 8 respondenten.

Mijn dank gaat uit naar mijn scriptie begeleiders Leonie van der Valk, Peter Kemper en praktijkbegeleidster Ankie van Hemert die mij tijdens dit proces bijgestaan hebben met hun adviezen en wijsheid.

Daarnaast ben ik ontzettend blij met een betrokken collega Else van der Steege die mij geholpen heeft bij mijn praktijkonderzoek. Haar emotionele en praktische steun hielp mij op de momenten wanneer ik geen overzicht meer had in de vele informatie die ik moest verwerken. Zonder hulp van haar, andere collega's en de betrokken vaders van Mevita en Talita zou het mij niet gelukt zijn om deze scriptie tot een goed einde te brengen.

Bij aanvang van deze studie heb ik mijn gezin om begrip en ondersteuning gevraagd in de jaren waarbij zij mij moesten delen met de opleiding. Ik ben me er bewust van dat deze investering niet alleen voor mij, maar ook voor mijn gehele gezin is geweest en daarom ben ik hun verschrikkelijk dankbaar dat zij mijn hulpbronnen in mijn leven zijn.

Mijn geloof dat ik mag vertrouwen dat de 'Here God' altijd mijn leidraad mag zijn in alle keuzes die ik maak is een verrijking die ik altijd mee draag.

Veel plezier met het lezen van mijn scriptie en ik hoop dat u geïnspireerd raakt in vaderschap en de interactie met het kind.

Sussy Mokveld-Requena

Voor vragen en opmerkingen kunt u mij benaderen via mailadres: roujanie@yahoo.com.

Abstract

This thesis deals with the position of the young father and the interaction with his child. The social workers at the departments Talita and Mevita of the Timon Foundation guide young mothers and their child in independent living and help them work on strengthening the bond between mother and child with the assistance of interactive video guidance (VIB). By young mothers and fathers are meant young women and men whom have become parents before the age of twenty. The Timon Foundation does not offer social assistance to young fathers, but the fathers are involved in raising their children. Social workers believe that a child has a right to bond with both parents and several authors indicate that it is essential for the bonding that the child, with the proper alignment of the parents, is able to develop well during the first years of its life. The father's involvement in the child's upbringing offers the child game, development of self-confidence and the ability to deal with danger, whereas the mother is more focused on care responsibilities.

VIB is the use of visual image where the interaction between parent and child can be seen, so that the bond between them can be encouraged in a positive manner by the Video Interaction Counsellor. By examining three sub-questions through literature research and conducting a Delphi round and a semi-structured interview with four young fathers and four Video Interaction Counsellors from Timon, I have been able to get answers to my research question.

The research question is as follows: In what way can the social worker within the Timon Foundation contribute by means of Interactive Video Guidance to improve the contact between young fathers and their child? The three sub-questions are about the expectations and experiences of the young fathers during a VIB process, and the vision and experiences of the VIB Counsellors regarding the contact with the fathers during the VIB process and what methods the social worker can apply during VIB to improve the contact between the father and the child. Through the interviews taken with the young fathers and VIB Counsellors, I have come to the following conclusions: It is importance that young fathers are acknowledged in their fatherhood by the VIB counsellor, because both parents are crucial for the bonding of the child. In addition, having an open attitude, making use of methodical interventions and connecting to the needs of the young father and the child are helpful factors to stimulate interaction.

The red thread that emerges from this research is that it is important that the Government and society give more recognition to the position of the young father, so that children are given the possibility to safely bond with and develop in the contact with their father, allowing the child to later be able to make a positive contribution to society. I hope you will become inspired while reading this practically-oriented research in which the interaction of the child with both parents plays an important role for our society!

Inleiding

Voor u ligt de scriptie 'vaderschap valt niet uit te gummen'. Een praktijkonderzoek naar hoe de maatschappelijk werker binnen stichting Timon een bijdrage kan leveren aan het contact tussen vader en kind met behulp van Video Interactie Begeleiding. Deze scriptie is geschreven in het kader van het afstuderen aan de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Hogeschool van Amsterdam. Dit praktijkgerichte onderzoek is uitgevoerd in het kader van het 4^e leerjaar Maatschappelijk Werk en Dienstverlening bij Stichting Timon. Dit onderzoek is verricht bij de afdelingen Talita en Mevita die opvang en begeleiding bieden aan jonge moeders in de leeftijd van 15 tot en met 24 jaar. Het onderwerp van dit praktijk onderzoek richt zich op hoe jonge vaders de interactie met hun kind kunnen bevorderen met behulp van Video Interactie Begeleiding.

Binnen Talita en Mevita werken hulpverleners gericht aan het verbeteren van de communicatie tussen ouder en kind met behulp van Video Interactie Begeleiding (VIB). Deze methode wordt echter op dit moment alleen nog gebruikt voor jonge moeders. Er is onderzocht in hoeverre ook jonge vaders baat kunnen hebben bij Video Interactie Begeleiding.

Fedrikze, gedragswetenschapper vanuit Timon, geeft aan dat niet alle jonge ouders hun kinderen een veilige en empathische leefomgeving kunnen bieden waardoor het kind niet kan werken aan het ontwikkelen van basisvertrouwen. Door de complexe jeugdervaringen en instabiele relatie tussen de jonge moeders en vaders is er sprake van intergenerationele problematiek waarbij er problemen kunnen ontstaan als de jonge moeder of vader zichzelf geen goede ouder vindt. Hierbij kan men denken aan de 'spoken uit de kinderkamer' en de mogelijkheid dat de moeder of vader (ouder) niet in staat is om emotioneel beschikbaar te zijn voor het kind.

Stichting Timon heeft de visie dat vader, moeder en kind onlosmakend met elkaar verbonden zijn, waardoor er dus ook aandacht geschonken wordt aan de positie van de jonge vaders. Er wordt geen specifieke hulpverlening gegeven aan de betrokken vader, maar hij wordt wel betrokken bij de opvoeding van zijn kind. De jonge moeders bij afdeling Talita en Mevita hebben in veel gevallen alleen de zorg voor het kind en het is niet vanzelfsprekend dat de vader hierbij betrokken is.

Voor de hulpverleners is het een zoektocht om goede aansluiting te vinden bij de jonge vader zodat hij het belang van zijn betrokkenheid ziet binnen de hulpverlening die aan de moeder gegeven wordt.

Het is zinvol om bij de jonge vaders te onderzoeken welke methodes er zijn om de interactie tussen vader en kind te bevorderen. De vraag is op wat voor wijze Video Interactie Begeleiding hierin een rol kan spelen. Om dit te onderzoeken is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke manier kan een maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind?

De deelvragen zijn:

- Wat zijn de verwachtingen en ervaringen van jonge vaders ten aanzien van het contact met hun kind en wat vinden zij van Video Interactie Begeleiding?
- Wat zijn de visie en ervaringen van de VIB- begeleiders ten aanzien van het gebruik van VIB aan jonge vaders ter bevordering van het contact met hun kind?
- Welke middel(en) kan een MWD-er tijdens de VIB methode inzetten om het contact tussen vader en kind te verbeteren?

De onderzoek- methodes die tijdens deze scriptie gebruikt zijn bij de Video Interactie Begeleiders en de jonge vaders zijn een Delphi-ronde interview en een semigestructureerd interview. Tijdens het onderzoek van de eerste deelvraag is er gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview. Bij het onderzoeken van het tweede en derde deelvraag zijn er interviews afgenomen door middel van een Delphi-ronde, waarbij onderzoeksvragen per mail verstuurd werden naar de respondenten. Daarnaast is er ook gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview.

Deze scriptie is op deze wijze ingedeeld:

In hoofdstuk 1 wordt de aanleiding, knelpunt analyse en doelstelling over het bevorderen van de interactie door middel van VIB tussen de jonge vader en zijn kind beschreven.

In hoofdstuk 2 wordt de theoretische verkenning weergegeven vanuit opgezocht literatuur-onderzoek die deskundigen over dit onderwerp geschreven hebben.

In hoofdstuk 3 wordt de thema- verantwoording weergegeven waarbij alle methoden beschreven zijn die gebruikt zijn voor dit onderzoek.

In hoofdstuk 4 worden de onderzoeksresultaten beschreven en staat deelvraag 1 centraal die de visie en ervaringen van de jonge vaders weergeeft. Hiervoor is een semigestructureerd interview gebruikt waarbij de respondenten de ruimte krijgen om hun antwoorden weer te geven.

In hoofdstuk 5 worden de visie en ervaringen van de hulpverleners weergegeven. De onderzoeksmethoden die hiervoor gebruikt zijn, zijn de Delphi- methode ronde- interview en een semigestructureerd interview.

In hoofdstuk 6 wordt antwoord gegeven op de verschillende middelen die ingezet kunnen worden bij een VIB- traject voor de jonge vaders. Door het semigestructureerd interview te gebruiken beantwoorden de Video Interactie Begeleiders de onderwerpen die gebruikt worden tijdens dit onderzoek.

In hoofdstuk 7 worden de conclusie, discussie en aanbevelingen van het onderzoek verwerkt.

In Hoofdstuk 8 worden de reflecties en innovatie naar aanleiding van dit onderzoek beschreven. In de bijlagen zijn alle interviews en de data- analyse verbatim uitgeschreven.

DEEL 1 THEMAVERANTWOORDING

Betrokken vaderschap

Elk kind heeft een vader en een moeder. Echter, niet bij elk kind zijn beide ouders in het opgroeiende leven betrokken. In het werk als maatschappelijk werker voor jonge moeders en hun kind (eren) wordt ervaren dat het lijkt het als of de jonge vaders minder vaak betrokken zijn.

Echter uit onderzoek blijkt dat vaders als opvoeders even belangrijk zijn als moeders (Dekovic & Groenendaal); en dat hun betekenis voor het opvoedingsproces in vele tientallen jaren van empirisch onderzoek schromelijk is onderschat (Tavecchio, 2002). Daarnaast blijkt uit onderzoek van Ketner, Naber en Pels (2010) van de Kenniswerkplaats Tienplus 'Een vader is meer dan 100 meesters' dat vaders een positieve werking hebben op de cognitieve, emotionele, sociale en fysieke ontwikkeling van kinderen.

Naast de bovenstaande positieve werking die vaders hebben op hun kinderen, is een veilige hechting een belangrijke ontwikkeling voor kinderen (Havermans, Verheule, Prinsen, 2014). Een risico zou kunnen zijn dat wanneer (jonge) vaders niet worden betrokken bij het leven van hun kind, er geen wederkerige band ontstaat tussen vader en kind, en het kind niet veilig hecht aan de vader. Een veilige hechting is de voorwaarde om als kind en volwassene een langdurige positieve relatie aan te kunnen gaan met een ander (Bakker- van Zeil, 2006).

Een methode om hechting tussen verzorger en kind te stimuleren en verbeteren is Video interactiebegeleiding (VIB), VIB is een methode om de kwaliteit van communicatie en interactie tussen verzorger en kind te verhogen door middel van video-opnames. VIB is een erkende interventie om in te zetten voor de behandeling van hechtingsproblematiek. De methodiek staat geregistreerd in de databank van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

De maatschappelijk werker kan deze methodiek dus mogelijk inzetten om vaders meer te betrekken bij het opvoeden en daarmee bijdragen aan de ontwikkeling van een veilige gehechtheid tussen vader en kind. Echter om onderzoek naar de interactie van de jonge vader en het kind uit te voeren is het van belang om eerst de aandacht te richten op het imago van de vader binnen de Nederlandse samenleving en uit te zoeken met welke spanningsvelden zij te maken hebben.

Deze jonge mannen, die jong vader zijn, maken tevens deel uit van de ouderschapsrelatie tussen moeder en het kind. Het is belangrijk om bewust te zijn welke missie en visie de maatschappelijk werker heeft om zijn beroep te kunnen uitoefenen. Daarnaast is het van belang om uit te zoeken welke hulpverlenende instanties in Nederland aanwezig zijn die binnen hun organisatie oog hebben voor de positie van de jonge vaders. Het is belangrijk om stil te staan bij de verschillende knelpunten die van invloed kunnen zijn in het contact tussen vader en kind op micro-, meso- en macro- niveau. Door middel van literatuuronderzoek en het afnemen van interviews met de respondenten wordt er antwoord gegeven op wat er nodig is om de interactie tussen vader en kind te kunnen bevorderen.

Imago van vaders binnen de samenleving

Vaders zijn van invloed op verschillende leefgebieden en het uit zich in verschillende rollen.

Er zijn vaders die met de moeder van hun kinderen een gezin vormen, alleenstaande vaders bij echtscheidingen en verbroken relaties, stiefvaders, pleegvaders, adoptie vaders en de grootvaders. De afgelopen decennia lijkt het dat vaders als minder belangrijke opvoeder gezien worden dan de moeder (Zwaan, 2013). Dit uit zich in dat meer mannen bij scheiding situaties hun kinderen kwijtraken aan de moeder. Mannen voelen zich niet serieus genomen en ze voelen dat ze door het rechtssysteem gediskwalificeerd worden als vader, met als gevolg afwezig vaderschap.

Zwaan (2013), die voor haar boek verschillende vaders geïnterviewd heeft, benoemt dat haar respondenten aangeven dat volgens hulpverlenende instanties de 'stoere' houding van de vaders angst oproept, waardoor zij zich eerst moeten bewijzen voordat zij eventueel kunnen werken als een verantwoordelijke ouder aan de interactie tussen vader en kind (Zwaan, 2013).

Tevens is er de laatste tijd wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het thema vaderschap.

Distelbrink, Geense en Pels (2005) geven aan dat dit fenomeen te maken heeft met de modernisering van gezinnen waarbij de arbeidsparticipatie is toegenomen bij de vrouwen en de taakverdeling binnen het gezin verdeeld moest worden, waardoor het 'vaderschap' meer in het licht komt te staan.

Daarnaast geeft Louis Tavecchio (2015), hoogleraar Pedagogiek, in een artikel uit het blad Kinder-en Jeugdpsychotherapie aan, dat het tijd wordt om het vaderschap serieus te nemen ongeacht wat de moeders hiervan vinden. Vaders spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van hun kinderen omdat het kind gestimuleerd wordt zich in de buitenwereld te positioneren (Tavecchio, 2015). Uit een onderzoek van Rispen, Hermanns en Meeus (1996) bij 1276 gezinnen blijkt dat de meningen verdeeld zijn over de zorg en opvoeding van het kind. Het onderzoek laat zien dat er een strijd lijkt te zijn voor de vader om zijn vaderschap te kunnen uitoefenen in samenwerking met de moeder. In de media groeit de aandacht voor het vaderschap doordat traditionele opvattingen zowel bij de moeders als vaders zijn veranderd (Tavecchio, 2015).

Missie van de maatschappelijk werker

De maatschappelijk werker (MWD-er) wordt geacht zich te richten op de kwetsbare mensen binnen de samenleving en waar er hulp nodig is bij verschillende leefgebieden, zoals het psychosociaal functioneren van de persoon in kwestie, de persoon binnen zijn leefomgeving en de probleemsituatie waarin het zich in bevindt (Snellen, 2007). Het spanningsveld binnen het werkveld richt zich op de verschillende zorgtaken van de maatschappelijk werker waarbij er gewerkt wordt aan signalering, empowerment en zelfsturing. Hierbij is er sprake van respect en een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie tussen maatschappelijk werker en zijn cliënt (Buitink, Ebskamp, 2010). In de tijd van hoge werkdruk, waar tijd geld kost, is het voor de maatschappelijk werker binnen de hulpverlening een spanningsveld om de cliënt tot zijn recht te laten komen waarbij complexe problemen door elkaar verweven zijn binnen het cliëntsysteem (Snellen, 2007).

Binnen het werken met de jonge vaders heeft de maatschappelijk werker te maken met het gehele gezinssysteem. De moeder en het kind zijn belangrijke hulpbronnen die meegenomen moeten worden in de begeleiding. De complexiteit van hulp bieden bij opvoedings- en ontwikkelingsvragen aan deze jonge gezinssystemen, vraagt een brede visie waar zowel de vader als de moeder een rol zouden moeten krijgen in het leven van hun kind (Zwaan, 2013). Het systeemgericht werken van de maatschappelijk werker zal bij de knelpunten analyse op micro- niveau nader toegelicht worden. Tijdens de begeleiding van de jonge vaders kan de Maatschappelijk werker verschillende methodieken inzetten die verband hebben met de missie van deze beroepsgroep.

Men zou kunnen denken aan de methodiek Wrap Around Care waarbij er gewerkt wordt aan een plan waarbij de hulpverlener samen met de jonge vader, die zelf verantwoordelijk is, om doelgericht te werken aan de problemen binnen zijn sociale omgeving. Dit gebeurt in samenwerking met alle betrokkenen uit het sociale en functionele netwerk van de cliënt, zoals ook de relatie tussen de moeder van zijn kind en de interactie tussen vader en kind (Colijn, Schamhart, 2012). Wrap Around Care komt overeen met de methodiek van 1 gezin 1 plan waarbij verschillende instanties een gezamenlijke samenwerking aan gaan met het gezin zodat alle partijen op de hoogte zijn van de eenduidige aanpak binnen het gezin (Van der Zijden, 2010). VIB zou een middel kunnen zijn om de vader te betrekken bij de ontwikkeling van zijn kind, binnen het gezinssysteem.

Een tweede methodiek zou zich eventueel kunnen richten op het systeemgericht werken, omdat de jonge vader samen met de moeder ouders zijn van het kind en hierdoor een gezinssysteem vormen, al gaat het om de aanwezigheid of afwezigheid van de vader in het leven van het kind.

Vanuit de Contextuele Benadering, die zich richt op het individuele – en systeemgericht werken geeft de Hongaarse- Amerikaanse gezinstherapeut Ivan Boszormeny-Nagy aan dat het gaat om de dynamische verbondenheid van de jonge vader in contact met betekenisvolle relaties zoals het contact met zijn kind, die van invloed zijn op generaties uit het verleden en de toekomst (Boszormeny-Nagy, Krasner, 1994).

Deze twee methodieken tonen de complexiteit aan die een maatschappelijk werker in het werkveld met de jonge vaders en hun gezinssysteem eventueel tegen zou kunnen komen. Er zijn verschillende invalshoeken om begeleiding te kunnen geven aan vaders en iedere maatschappelijk werker of hulpverlenende instantie zal hiervoor zijn eigen methode gebruiken die binnen hun organisatie beleid past.

VIB is een methode die gebruikt zou kunnen worden in de begeleiding voor jonge ouders. Daarom wordt in dit onderzoek nader bekeken of binnen stichting Timon de methode VIB een geschikte methode is om de jonge vader te betrekken in de begeleiding.

Stichting Timon

Stichting Timon is een tweedelijns welzijnszorgorganisatie die zich richt op zorg voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen van 0 t/m 23 jaar en hun gezin. Timon helpt bij problemen met opvoeden en opgroeien en wil jongeren, (jong)volwassenen en ouders helpen bij problemen met opvoeden en opgroeien op de weg naar zelfstandigheid en volwassenheid (Mavim, 2016).

Talita en Mevita

Talita en Mevita zijn de afdelingen binnen Stichting Timon die opvang bieden aan jonge moeders en meiden in het zelfstandig wonen en zorg dragen voor hun kind(eren). De leeftijd van de jonge moeders zijn van 16 tot en met 23 jaar. Bij de afdeling Talita en Mevita wonen alleen de moeder en het kind op locatie en de vaders die betrokken zijn bij de opvoeding van hun kind(eren) hebben de mogelijkheid om op bezoek te komen.

Vaders op Talita en Mevita

Het betrekken van de vaders binnen Talita en Mevita uit zich op verschillende manieren. Vanaf de start van de begeleiding wordt de vader uitgelegd wat de visie en werkwijze is over vaderschap. Zo wordt het contact tussen vader en kind meegenomen als doel in de behandelplannen. Ook worden vaders betrokken bij netwerkbijeenkomsten en zijn er specifieke workshops voor de jonge vader en de jonge moeder (Fredrikse, Hemert, Bakker, 2014). Vanuit Talita is de ervaring dat de vaders meer veerkracht en daadkracht krijgen bij het aanmoedigen van hun kinderen, waardoor dit de zelfstandigheid en exploratie van het kind bevordert. De moeder heeft echter een meer verzorgende en troostende rol (Fredrikse, Van Hemert, Bakker, 2014).

Fredrikse, gedragswetenschapper van Timon, geeft aan dat de invloed van de vader tijdens de opvoeding van het kind samenhangt met de bereidheid van de moeder en hierdoor is het cruciaal dat de jonge moeders ondersteuning en erkenning krijgen in de positie van de vader van hun kind(eren). Wanneer hier geen aandacht voor is, kan het kind in een loyaliteitsconflict raken wat negatieve gevolgen heeft voor de emotionele ontwikkeling van het kind (Fredrikse, Van Hemert, Bakker, 2014).

Hulpverleners hebben de ervaring dat de jonge vaders geen beeld hebben van hoe het is om vaderschap uit te oefenen omdat het vaak onverwachts komt en door de jonge leeftijd is het niet passend bij de ontwikkelingsfase waarin zij zich bevinden. Zwaan (2013) geeft aan dat het ontbreken van een eigen vaderfiguur een negatieve invloed heeft omdat dit een belangrijk rolmodel voor de eigen ontwikkeling van de vader is.

Methodieken

Er worden verschillende methoden ingezet om de interactie tussen vader en kind te bevorderen zoals werken vanuit de Contextuele Methodiek en Wrap Around Care.

Bij de Contextuele Benadering is het belangrijk dat de Maatschappelijk Werker (MWD-er) een meerzijdig partijdige houding aanneemt, zodat de jonge vader in beeld kan komen en mogelijk als steunbron kan fungeren in het leven van zijn kind. De band tussen kind, vader en moeder is niet te verbreken waardoor het kind loyaal moet kunnen zijn aan zijn vader en moeder (Fredrikse, 2014).

Vanuit de Wrap Around Care kan de MWD-er door het tonen van een vraaggerichte houding aansluiten op de hulpvragen van de jonge moeders en vaders. Door deze methodiek kan er met de vader gezocht worden naar sociale steunbronnen die hem ondersteuning kunnen bieden binnen zijn sociale en functionele netwerk waarbij de MWD-er met de vader kan alliëren.

Echter is er nog geen effectmeting uitgevoerd om te onderzoeken hoe de jonge vader deze methodes ervaren omdat Stichting Timon geen specifieke hulpverlening aan de jonge vader biedt.

VIB is een middel om de interactie tussen ouders en kind te bevorderen. Door de interactie tussen de ouder en het kind via videocamera in beeld te brengen, biedt het de jonge ouders mogelijk ondersteuning om het contact tussen ouder en kind te bevorderen. VIB bestaat uit een sessie van 4 tot 6 bijeenkomsten met de ouders en kind in samenwerking met de VIB begeleider (Bakker, Fredrikse en van Hemert, 2014). Het is van belang te onderzoeken op welke manier VIB door de MWD-er ingezet kan worden om de interactie tussen de vader en zijn kind te bevorderen.

Hoofdstuk 1 - Knelpuntenanalyse

Ik zat op mijn kantoor toen ik een telefoontje kreeg van Gino. Gino vertelde me dat hij de vader was van Kai en dat hij de vriend was van Mira. Mira was mijn cliënt, een jonge moeder van 18 jaar, die samen met haar zoontje Kai van 2 maanden oud was komen wonen bij afdeling Talita. Hij vertelde dat hij en Mira een knipperlicht relatie hadden en als er spanningen tussen hen ontstonden hij niet de mogelijkheid kreeg van Mira om zijn zoontje te zien.

Volgens Mira is hij geen goede vader voor zijn zoon omdat hij niet betrouwbaar zou zijn. Hij komt zijn afspraken niet na en bij conflicten toont hij een agressieve houding. Hij belde mij op omdat hij niet wist hoe hij dit moest aanpakken en hij graag zijn zoontje wilde zien en betrokken wilde zijn bij zijn opvoeding. Hij vertelde me dat hij niet wist hoe hij met Mira om moest gaan. Hij kreeg niet de kans om een vader te kunnen zijn voor zijn zoontje en de zorgtaken uit te voeren die je als ouder in contact met je kind uitvoert.

In een gesprek met Mira kwamen we er op uit dat het belangrijk voor haar zoon Kai was dat zijn vader, Gino, de mogelijkheid moest krijgen om te werken aan het contact met zijn zoon. We kwamen erop uit dat er gestart zou kunnen worden met een bezoeksregeling van een uurtje per week en als het goed ging dat uitgebreid kon worden.

In de begeleiding is het standaard dat moeders als Mia bij de afdeling Talita en Mevita een VIB traject aangeboden krijgen, zodat zij kunnen werken aan het bevorderen van de hechting en het creëren van het basisvertrouwen in het contact met het kind. Voor de jonge vaders is dit niet vanzelfsprekend omdat zij niet onder de begeleiding van afdeling Talita en Mevita vallen.

Ik vroeg me af op wat voor een manier ik Gino kon helpen om vaardigheden aan te leren om een verantwoordelijke vader te kunnen zijn voor zijn zoontje. Op wat voor een manier kon zijn rol als vader een bijdrage leveren in het leven van zijn kind? Hij gaf aan dat hij niet de kans van de moeder van zijn kind kreeg, maar aan de andere kant had hij ook een aandeel in de moeizame relatie met Mira. Door zich niet te houden aan de gemaakte afspraken en bij conflicten een agressieve houding te vertonen was het ook niet veilig genoeg dat hij in contact mocht komen met zijn zoontje.

Ondanks dat er alleen met moeders gewerkt werd aan hechting tussen moeder en kind vond ik het interessant om te onderzoeken wat het effect zou zijn als er met de betrokken vaders gewerkt kon worden aan de interactie tussen vader en kind. Door gebruik te maken van video opname en terug te kijken op hoe het contact tussen hem en zijn zoon verloopt zou hij eventueel kunnen werken aan de interactie tussen vader en kind. Ik vroeg me af wat Gino ervan zou vinden om Video Interactie Begeleiding (VIB) te krijgen tijdens de bezoeksregelingen en of hij ervoor open stond om begeleiding te krijgen in zijn vaderschap.

1.1 Knelpunten op micro niveau

Uit de beschreven casus van Mia en Gino blijkt dat er ten aanzien van de relatie tussen jonge moeders en vaders rondom hun kind verschillende spanningen voorkomen. Deze jonge vader en moeder worden binnen de Jeugdzorg 'Jonge ouders' genoemd die door hun eigen problemen in het zorg dragen voor hun kind begeleiding nodig hebben. Hulpverleners hebben te maken met het individuele proces van beide ouders en hun opvoedingsvaardigheden op de ontwikkelingen van het kind. Een groot knelpunt dat gesignaleerd wordt is dat de hulpverleners bij Talita en Mevita regelmatig te maken hebben met verschillende vaders die aangeven dat zij ervaren geen zeggenschap te hebben over de opvoeding van hun kinderen als de relatie moeilijk verloopt. Zij hebben de ervaring dat ze door de moeders niet de kans krijgen om in het leven van hun kind te kunnen deelnemen en net als de moeder ook ouder voor het kind te kunnen zijn. Hierdoor krijgt de vader geen mogelijkheid om een relatie op te bouwen met zijn kind. Voor de vader lijkt het een lastige strijd om hun positie als vader in contact met hun kind op te eisen.

Knelpunt 1: Instabiele relatie tussen de jonge ouders

Delfos (2011) benoemt in haar literatuur 'Hulp aan zeer jonge ouders' dat deze doelgroep een inhaalslag moet maken van puber naar volwassenheid terwijl hun lichaam en persoonsontwikkeling nog in de fase zit van de jongvolwassenheid. Deze overgang is ingrijpend waardoor hun identiteitsontwikkeling versneld wordt en dit een lastige opgave voor de jonge ouder kan zijn.

Daarnaast is het besef dat er geen onderling begrip in een relatie hoeft te zijn nog niet zo ontwikkeld is waardoor problemen in de communicatie kunnen ontstaan (Delfos, 2011).

Volgens van Lier (2007) is de relatie tussen de jonge ouders relatief instabiel waardoor de kans door stress op verbroken relaties groot is. Hierdoor ontstaat het probleem dat er weinig contact kan zijn is tussen de jonge moeder en de biologische vader van het kind (Mulder, 2007).

Voor de hulpverleners van Talita en Mevita ligt de lastige taak om binnen de begeleiding van de jonge moeder haar te motiveren om de vader van het kind te betrekken in het leven en opvoeding van haar kind. Van Lier (2007) geeft aan dat jonge moeders in het begin van de zwangerschap de vader willen betrekken bij de opvoeding, maar als blijkt dat de vader niet voor haar kiest zij afstand neemt. Met als gevolg dat de moeder alleen de regie neemt in de opvoeding en dat bepalend is op wat voor een manier de vader een rol mag spelen bij de opvoeding van zijn kind. De geboden hulp aan de vaders om te werken aan de interactie tussen hem en zijn kind wordt bemoeilijkt als beide ouders niet met elkaar willen samen werken.

Het effect dat zou kunnen ontstaan is dat uiteindelijk het kind tussen twee partijen zit en zich niet op een positieve manier kan ontwikkelen omdat het voor het ontwikkelen van een veilige hechting een vaderfiguur en een moederfiguur nodig heeft bij zijn opvoeding (Fredrikse, van Hemert, Bakker, 2016).

Zoals bovenstaande aangeeft, is het grote knelpunt dat er bij de jonge ouders sprake is van een instabiele relatie en krijgt de vader bij veel gevallen niet de mogelijkheid om te werken aan een relatie tussen hem en zijn kind. Een instabiele relatie tussen de jonge ouders kunnen veroorzaakt worden door verschillen- de factoren. Deze factoren worden hieronder verder toegelicht.

Gebrek aan vertrouwen

Een eerste factor die van invloed zou kunnen zijn op de relatie tussen de vader en de jonge moeder is dat de jonge moeder geen vertrouwen zou hebben in de vaardigheden van de vader en hem hierdoor niet betrekt bij de opvoeding. Dit kan komen doordat vaders en moeders een andere beleving hebben over opvoeden (Ispens, Hermans en Meeus, 1996).

Financiële middelen

Factor twee kenmerkt zich over de mogelijke financiële problemen van de jonge vader waardoor het werken aan de interactie met het kind belemmerd kan worden.

De hulpverleners van de afdeling Talita en Mevita horen van de vaders terug dat zij in sommige gevallen een financiële bijdrage moeten leveren, voordat ze vanuit de moeder het contact met hun kind mogen aangaan.

Op het moment dat de vader niet aan zijn financiële bijdrage kan voldoen ontstaan er spanningen waardoor de jonge moeder afstand neemt en de vader het kind niet kan zien. Hierin kan de moeder de verantwoording van de vader afdwingen door het kind als middel in te zetten zodat hij zijn verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van het behouden van het contact met zijn kind (Keinemans, 2011).

Afspraken

Een derde factor dat tot spanning kan leiden is dat de vader te horen krijgt dat hij niet betrouwbaar is met betrekking tot de omgangsregelingen omtrent het kind. In de meeste gevallen neemt de jonge moeder de zorgtaak en de opvoeding op zich.

Vaders daarin tegen stoppen niet of nauwelijks met school of hun dagbesteding waardoor ze niet altijd aanwezig kunnen zijn bij de dagelijkse zorg momenten. Hierin merk je dat de rol van de vader verschillend kan zijn waardoor het mogelijk is dat zijn aanwezigheid per levens fase van zijn kind kan verschillen (Keinemans, 2011).

Netwerk en steunbronnen

Een vierde factor is de achtergrond en het netwerk waar een jonge vader mee te maken heeft. Mogelijk heeft de instabiele relatie tussen een jonge vader en een jonge moeder samenhang met hun eigen achtergrond en een tekort aan hulpbronnen. Baart en Keinemans (2007) geven te kennen dat als het systeem van de vader en de jonge moeder op losse schroeven is komen te staan door een zwangerschap hun omgeving erg verschillend kan reageren, waardoor hulpbronnen weg vallen. Daarnaast lijkt het voor de vader onzeker of hij zijn vaderschap als ouder mag uitvoeren wanneer de relatie verbroken is met de moeder met als gevolg dat het kind zonder zijn vader zal opgroeien. Hierdoor kan de jonge moeder, maar ook de jonge vader het gevoel hebben dat zij er helemaal alleen voor komen te staan waarbij het een negatieve impact kan hebben op de mentale gezondheid van de jonge ouders.

Knelpunt 2: Ontwikkeling van het kind

Doordat door bovenstaande factoren de relatie tussen de jonge ouders instabiel is, zien wij een tweede knelpunt voortvloeien uit het eerste knelpunt.

Dit tweede knelpunt heeft betrekking op de ontwikkeling van het kind. Doordat een kind het contact met de vader mist, kan het niet werken aan een veilige hechting.

Voor de hulpverleners van afdeling Talita en Mevita, die het essentieel vinden dat kinderen de mogelijkheid moeten krijgen om een band op te kunnen bouwen met hun vader, is het een zoektocht om hierin deze jonge ouders te begeleiden.

Knelpunt 3: Culturele achtergrond

De (culturele) achtergrond van de vader kan van invloed zijn op de relatie met de jonge moeder op wat voor een manier hij mogelijk zijn vader rol invult. Als een jonge vader zijn eigen vader gemist heeft tijdens zijn opvoeding kan het voor hem een lastige taak zijn om zijn verantwoordelijkheid binnen het vaderschap uit te voeren (Naber, Ketner, Pels, 2012). Bij verschillende etnische bevolkingsgroepen zoals bij de Caribische- en Creools- Surinaamse vaders hoort het opvoeden van het kind bij de taak van de moeder en heeft de vader de verantwoordelijkheid op externe taken als het kostwinnerschap. Doordat in Nederland de rol van de vaders in Westerse gezinnen veranderd is en vaders meer bij de opvoeding betrokken worden, kunnen de vaders met een allochtone achtergrond in verwarring komen, omdat zij dit niet gewend zijn (Distelbrink, Geense & Pels, 2005). Hierdoor kan het lijken dat de vaders van deze bevolkingsgroepen een 'stoere houding' aannemen en minder betrokken zijn bij de opvoeding van het kind wat door de jonge moeder als negatief ervaren wordt. Het tonen van kwetsbaarheid als vader (man) is in veel culturen niet gepast waardoor dit mogelijk een negatieve uitwerking zou kunnen hebben op de relatie tussen de jonge ouders tijdens de opvoeding van het kind.

Knelpunt 4: Buiten beeld

Het laatste knelpunt richt zich op de groep vaders die buiten beeld zijn in het leven van hun kinderen waardoor ze niet de kans krijgen om een biologische band te kunnen opbouwen met hun vader. Daarnaast zijn er vaders die nog thuis wonen en vaders die een zelfstandige woonruimte hebben of onder begeleiding bij een andere hulpverlenende instelling wonen. De vaders hebben hun eigen leven waardoor zij niet elke dag samen met hun kind kunnen zijn en op gemaakte afspraken met de moeder het contact met hun kind(eren) kunnen hebben.

Als hulpverleners merken we dat het lastig is om goede afstemming te vinden voor de behoefte van de vaders omdat vele vragen gaan over concrete praktische hulp als woonruimte zoeken en de vraag hoe zij contact kunnen krijgen met hun kinderen in samenwerking met de moeder.

De vragen die bij de hulpverleners op micro niveau naar boven komen zijn:

Als hechting aan een vaderfiguur belangrijk kan zijn voor de ontwikkeling van hun kind(eren), vragen zij zich af op welke wijze zij als hulpverleners van afdeling Talita hieraan een bijdrage kunnen leveren.

1.2 Knelpunten op meso niveau

Voorbeeld vanuit de casus van Gino:

In de casus van Gino kwam naar voren dat hij het gevoel had dat hij er alleen voor stond en dat hij niet wist op wat voor een manier hij contact met zijn kind kon krijgen door de instabiele relatie die hij met de moeder van zijn kindje had. Hij had veel vragen aan de hulpverleners van Talita en Mevita. Omdat er vanuit Timon geen specifieke hulpverlening aan de vaders geboden wordt, proberen de hulpverleners de vaders begeleiding te bieden binnen de uren die voor de jonge moeder en haar kind gegeven wordt. Daarin probeert men op een creatieve manier om te gaan met de verantwoording over de begeleidingsuren waardoor er tijd vrij gemaakt wordt voor de jonge vader. De hulpverleners zien dat de betrokkenheid van de jonge vader positieve invloed heeft op de ontwikkeling van het kind waardoor hij een belangrijke hulpbron kan zijn. Het betrekken van hulpbronnen in het leven van de jonge moeder en haar kind is een onderdeel van het begeleidingsproces waar het contact met de jonge vader ook onder valt. In overleg met de leidinggevende en de gedragswetenschappers, die verantwoordelijk voor het inhoudelijke proces zijn van de jonge moeders, worden er verschillende alternatieven bedacht om de vaders te kunnen betrekken. Het betrekken van de jonge vader hoort bij het beleid van Stichting Timon, maar er zijn hier nog geen specifieke uren voor die door de gemeente gefinancierd wordt.

De eerste knelpunten op meso- nivo hebben te maken met de manier waarop organisatie Timon en andere Jeugdzorg instellingen in Nederland in samenwerking met de andere instanties, zoals de gemeente, hulpverlening aan de jonge vaders kunnen bieden.

De hulpverlening bij Timon wordt binnen de zorgindicaties van de jonge moeder of het kind uitgevoerd waardoor er in vele gevallen niet genoeg uren en/of financiële middelen aanwezig zijn om vanuit Timon de vader praktische en gerichte hulpverlening te bieden. De ervaring is dat de jonge vader betrokken wordt bij de opvoeding van zijn kind maar de andere hulpvragen niet door Talita en Mevita uitgevoerd kunnen worden.

De hulpverlening komt in een spagaat omdat de hulpverlener niet de optimale zorg kan bieden aan de jonge vader. Het lijkt een zoektocht voor de vader om zijn vaderrol binnen de opvoeding van zijn kind te kunnen laten zien en zo een vertrouwensband met zijn kind te kunnen opbouwen.

Organisatie JOOZ (Jong Ouderschap Onbedoeld Zwanger) geeft aan dat instellingen als Altra en Spirit net als Timon opvang bieden aan jonge moeders en 'jonge ouders'. Vaak worden deze instellingen gefinancierd als de jonge moeder geplaatst wordt, maar de indicaties zijn meestal op korte termijn waardoor er weinig ruimte is voor langdurige hulp. In het organisatiebeleid van deze instellingen richt men zich op de jonge moeders waarbij er bij vele geen beleid aanwezig is voor de betrokken vaders waardoor het elke keer een zoektocht blijft voor de instelling hoe zij hulp kunnen bieden aan het gehele gezinssysteem (Huzen, Hoogenboezem, Sebrechts, 2016).

Opmerkelijk is dat verschillende hulpverlenende instanties hulp bieden aan kwetsbare gezinnen in onze samenleving.

De hulpverlening richt zich op de ontwikkeling van het kind in relatie met zijn gezinssysteem, waarbij de financiën binnen het beleid wel geregeld zijn. Het wordt een ander probleem als er individuele vaders gerichte ondersteuning vragen bij instellingen om zorg te krijgen in het werken aan contact met hun kinderen. JOOZ noemt dat vele instellingen niet het specialisme in huis hebben om gerichte hulp te bieden. Het eventuele effect hiervan is dat het kind niet de kans krijgt om zijn vader in zijn leven te hebben (Huzen, Hoogenboezem, Sebrechts, 2016).

Kijkend vanuit de transities waarbij de Jeugdzorg naar de gemeentes is overgegaan moeten zorginstellingen als Timon samenwerken met de gemeente en het sociaalwijkteam om de zorg voor de jonge vader mogelijk te maken. Vanuit de WMO wordt de burger geacht om met behulp van zijn netwerk op eigen kracht te staan en hulp te aanvaarden. Iets wat voor veel van de jonge vaders die een kwetsbaar netwerk hebben niet haalbaar is (Movisie, 2013).

Een tweede knelpunt die de aandacht vraagt is dat de drempel om steun te zoeken bij hulpverlenende instanties hoog is omdat er voor vaders minder steun beschikbaar is (Raap en Van Coblign, 2009). Hulpverlenende instanties als Fiom bieden hulp en ondersteuning aan jonge ouders waar ook de jonge vaders terecht kunnen met hun vragen. In de grote steden zoals Amsterdam, Utrecht en Den Haag zijn Bureaus aanwezig die hulp bieden met opvoeden en jong ouderschap (Fiom, 2016). In Nederland zijn er verschillende instanties en is er opvang voor de jonge moeders, maar opvang voor jonge vaders is in mindere mate aanwezig (Fiom, 2016). Als hulpverleners ervaren we dat de tendens in de samenleving is dat de jonge vaders worden gezien als daders die geen verantwoordelijkheid nemen, waarbij een negatieve beeldvorming over vaders zou kunnen ontstaan. Dit kan spanningen veroorzaken in de relatie met de moeder en de interactie tussen vader en kind zou bemoeilijkt kunnen worden

Financiële middelen

Een essentieel aandachtspunt blijft dat de hulpverleners van afdeling Talita en Mevita ervaren dat er voor eventuele hulpverlening aan vaders geen of weinig financiële middelen aanwezig zijn in het beleid van Timon of andere hulpverlenende instanties. Dit om gerichte hulp aan vaders te kunnen bieden binnen de zorgindicaties van moeder en kind. De hulpverleners constateren dat er vanuit Timon geen financiële middelen beschikbaar zijn om de interactie tussen de jonge vader en zijn kind te bevorderen en dat het lastig is om aansluiting te vinden bij de vaders tijdens de opvoeding van hun kind(eren). Door onderzoek uit te voeren kan er bij de Video Interactie Begeleiders nagaan wat hun verwachtingen zijn van Stichting Timon om een VIB- traject bij de vaders te kunnen inzetten om de interactie tussen vader en kind te bevorderen.

1.3 Knelpunten op macro- niveau

De knelpunten vanuit Macro- nivo geven weer wat het regeringsbeleid en de financiering van de hulpverlening voor invloed heeft op het probleem van deze jonge vaders.

Bij dit eerste knelpunt wordt gesignaleerd dat de maatschappij om verantwoord ouderschap vraagt maar als het erop aan komt de mogelijkheid aanwezig is dat er bij relatieproblemen de vader door de moeder aan de kant gezet wordt. De ervaring die de hulpverleners van afdeling Talita en Mevita hebben met de jonge vaders is dat zij regelmatig buitengesloten worden omdat de jonge moeder overtuigd lijkt te zijn dat zij degene is die het beste voor het kind kan zorgen. Irene Zwaan (2013) zegt in haar boek "De afwezige vader bestaat niet" dat de samenleving verwacht dat de betrokken vader zijn vrouwelijke elementen vooropzet. In plaats van spanning te zoeken en praktische oplossingen te vinden moeten ze als opvoeder luisteren, emoties uiten en leren overleggen (Zwaan, 2013).

De ervaring vanuit afdeling Talita en Mevita is dat vele jonge vaders niet op de hoogte zijn van hun rechten en plichten ten aanzien van hun kinderen, waardoor zij in vele gevallen door de moeders buiten schot worden gehouden en het contact met hun kind moeten missen.

Raap & Van Coblijn (NIJ, 2014) geven in hun onderzoek naar tienerouders aan dat jonge ouders te maken kunnen hebben met armoede en afhankelijk kunnen worden van verschillende maatschappelijke voorzieningen. Voorbeelden hiervan bij minderjarigheid kunnen zijn het ontvangen van een babyuitkering, recht op bijstand, kinderbijslag, kinderopvangtoeslag, studiefinanciering en verschillende toeslagen vanuit de Belastingdienst, zoals de éénoudertoeslag (NIJ, 2014).

In gesprekken met de vaders die bij afdeling Talita en Mevita te gast zijn komt naar voren dat zij het oneerlijk vinden dat de meeste voorzieningen bestemd zijn voor de ouder die voor het kind zorgt, wat meestal de moeder is, en dat degene die parttime ouder is vele voorzieningen niet toegewezen krijgt waardoor ze het kind niet kunnen geven wat ze aan praktische zorg willen bieden.

Voorbeeld uit de casus van Gino:

Als de relatie tussen Gino en de moeder van zijn kind stabiel was, kreeg hij de vrijheid om zijn zoontje vaak te zien en werd er niet consequent met de omgangsregeling omgegaan. Bij onderlinge spanningen werden de afspraken veranderd en moest Gino zich houden aan de eisen van de moeder van zijn kind. Tijdens deze momenten ontstond er veel boosheid bij Gino en gaf hij aan dat hij als vader ook zijn rechten had en dat hij daarvoor zou vechten. Deze verbale uitingen ontstonden alleen uit boosheid jegens de moeder, maar in gesprekken met de hulpverleners vroeg hij wat zijn rechten als vader waren. Hij had dit nog nooit eerder onderzocht en hij wist niet of hij het zou snappen. Het feit dat hij weinig netwerk en hulpbronnen om hem heen had voelde voor hem als een eenzame positie die hem belemmerde om door te zetten met zijn zoektocht. Daarnaast realiseerde hij zich dat hij geen financiële middelen had om eventuele kosten te betalen als hij zijn rechten als vader ging opeisen. Naast zijn baan, aflossen van zijn schulden en het vinden van een zelfstandige woning kostte de strijd voor zijn positie als vader hem veel energie. Het gevolg was dat hij uiteindelijk stopte met het onderzoeken naar zijn rechten en plichten. Als hulpverlener van Talita en Mevita zag ik de eenzame en structurele strijd die hij telkens opnieuw beleefde als er spanningen ontstonden met de moeder van zijn zoontje.

De impact op deze instabiele momenten waren dat als hij met zijn zoontje was het leek of hij niet goed kon genieten van de interactie tussen hen omdat zijn hoofd vol zat met zorgen. Hierdoor kon hij niet open staan voor wat de hulpverleners hem aan ondersteuning wilde bieden.

Er wordt geconstateerd dat als de jonge vaders geen goede hulpverlening krijgen om betrokken te kunnen zijn bij de opvoeding en ontwikkelingen van hun kinderen het de samenleving veel geld zou kunnen kosten. Het zou de taak van de samenleving moeten zijn om voorzieningen aan te bieden die de vader nodig heeft om te kunnen deelnemen aan de maatschappij.

De hulpverleners van Talita en Mevita vragen zich af of zij kunnen aansluiten aan de verwachtingen en belevingen van de jonge vaders door middel van het inzetten van VIB. Zodat er gewerkt kan worden aan het bevorderen van de interactie tussen vader en kind.

Samenvatting

Vanuit de knelpunten -analyse die op micro-, meso- en macro niveau zijn uitgewerkt zou opgemaakt kunnen worden dat de geconstateerde knelpunten met elkaar samen kunnen hangen.

Binnen de Jeugdzorg valt de jonge vader ook onder de doelgroep 'jonge ouders' waarbij hij samen met de moeder betrokken kan zijn bij het leven van zijn kind. Bij jong ouderschap kunnen de jonge vader en moeder te maken krijgen met verschillende factoren die van invloed zijn om verantwoordelijke zorg aan het kind te bieden. Er zijn verschillende jeugdzorg instellingen als Timon die zorg bieden aan jonge ouders waarbij de financiën geregeld zijn voor de jonge moeder, waarbij er vaak geen financiële middelen aanwezig zijn om de jonge vader binnen het gezinssysteem erbij te betrekken.

De ervaring bij de hulpverleners van Timon is dat zij het lastig vinden om een goede aansluiting te vinden in het contact met de vaders zodat zij kunnen werken aan de interactie tussen hen en hun kinderen. De instabiele relatie met de moeder van het kind zou mogelijk een factor kunnen zijn waarom de vaders afstand nemen waardoor zij geen rol kunnen spelen in de opvoeding van hun kinderen. De (culturele) achtergrond van de vader heeft ook zijn invloed op de relatie binnen het jong ouderschap. Diverse aandachtspunten als: gemis van de vader tijdens de opvoeding van het kind, specifieke hulpverlening vanuit de maatschappij, rechten en plichten als vader en het regelen van praktische en financiële zaken, het niet hebben van een dagbesteding of opleiding met vergrote kans tot geldnood zouden een rol kunnen spelen bij de vaders om met hun kind(eren) een vertrouwensband op te bouwen. Door middel van literatuur in de theoretische verantwoording zullen deze vragen onderbouwd en uitgewerkt worden.

DEEL 2 PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

Hoofdstuk 2 - Theoretische onderbouwing

Inleiding

Om te onderzoeken hoe de maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding kan bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind, is het belangrijk te weten in welke systeem een jonge vader zich begeeft. In onderstaand literatuuronderzoek wordt de achtergrond van de jonge vader weergegeven en de fases waarin hij zich bevindt als vader binnen de relatie met zijn kind, ouder van zijn kind en zijn positie binnen de Nederlandse maatschappij. Door meer inzicht te verkrijgen in het leven van de jonge vader kan men een voorstelling maken van hoe het is om een jonge vader te zijn met alle positieve en negatieve kenmerken die van invloed zijn op het vaderschap. Daarnaast is het belangrijk te weten waarom het contact tussen jonge vaders en kind van belang is en hoe VIB zich verhoudt tot dit belang. In het tweede deel van dit hoofdstuk wordt daarom de methode VIB nader besproken middels theorie en eerder gedane onderzoek.

2.1 Jonge vaders

In het begin van de jaren 80 speelden de vaders geen grote rol in de opvoeding. De moeders werden gezien als de verzorgers, terwijl de vader wettelijk het hoofd van het gezin was als er onenigheid ontstond in de opvoeding. Professor Micheal E. Lamb (1975) beschreef in 'Forgotten contributors to child development' dat de positie van de vaders na de Tweede wereld Oorlog weinig in literatuur beschreven werd, omdat de literatuur meer gericht was op het ouderschap. Er was door de maatschappij niet veel aandacht voor de positie van de vader terwijl moederschap optimaal onderzocht werd (Gerritsma, 1985). Ook Van Ainsworth (1996) en Bowlby (1980) benoemen dat vanuit de hechtingstheorie door middel van observaties en theorieën over het fundamentele belang van moeders, de positie van de vaders onderbelicht bleef. Gelles (1995) geeft aan dat er twee veronderstellingen zijn waardoor de vaders geringe aandacht krijgen in de samenleving. Ten eerste beschrijft hij dat moeders makkelijker in een interview hun eigen gedachten en de opvattingen voor hun partners kunnen verwoorden zodat de vader niet meer in gesprek hoeft.

In zijn tweede veronderstelling geeft hij weer dat vaders niet cruciaal zijn in het opvoedingsproces van hun kinderen omdat vanuit de Freudiaanse theorie over ouderschap en de ontwikkeling van het kind de moeder een belangrijke factor is (Tavecchio, 2011).

Tegenwoordig is er meer aandacht voor vaderschap. Zo lijkt het dat er een kanteling gekomen is in het overheidsbeleid zodat vaderschapsverlof meer erkenning krijgt binnen de samenleving doordat de vader de kostwinner en moeder de verzorger is (Gerritsma, 1985, Popenoe, 1996). Groen Links heeft in februari 2011 een voorstel ingediend om het kraamverlof voor de vaders een werkweek te laten duren in plaats van twee dagen verlof. In het Europees beleid zijn er ontwikkelingen gaande waarbij het kraamverlof van 14 weken langer mag duren (naar 20 weken) waarbij de vader recht heeft op twee weken betaald kraamverlof (Vissers & Smolders, 2016). In november 2016 publiceerde de krant Trouw dat D66 en VVD een nieuw wetsvoorstel ingediend hebben dat bij ongetrouwde stellen ook de vaders automatisch het ouderlijk gezag over hun kind moeten krijgen.

Bergkamp van D66 heeft aangegeven dat het tijd wordt dat het systeem binnen Nederland moet veranderen, omdat de meerderheid van kinderen in Nederland inmiddels buiten het huwelijk worden geboren (Dujardin, 2016).

Uit het onderzoek van Picavet & van der Vlugt (2014) blijkt dat vanaf 2012 ongeveer 63.000 jonge moeders onder de leeftijd van 20 jaar zwanger werden. Volgens Picavet & van der Vlugt wordt er geschat dat er jaarlijks meer dan 700 mannen jong vader worden. Degene die de partners zijn van de jonge moeders zijn vaak twintig jaar en ouder (Rutgers WPF, 2014).

Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (NJI, 2014) zijn het aantal jonge vaders die in Nederland onderzocht worden de ervaring van de cijfers die je tegenkomt over het aantal jonge moeders. Vaak is er geen informatie over de achtergrond van de partners.

Alders (2014) geeft in zijn onderzoek over 'Demografie van gezinnen' voor het Centraal Bureau van Statistiek aan dat onder alleenstaande ouders de niet- westerse allochtonen groter is dan de autotochtone gezinnen. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor Statistiek in 2013, komt naar voren dat bij bevolkingsgroepen als de Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen er een grote diversiteit speelt onder de jonge ouders. In de gezinnen van Caribische, Afrikaanse - en Zuid Amerikaanse afkomst gaat het in veel gevallen om alleenstaande moeders, waarbij de vaders zich in veel gevallen afzijdig houden van het gezin (Raap, Van Coblijn, 2009). Evaluerend op de bovengenoemde gegevens over de populatie van de tienerzwangerschappen zou men kunnen opmaken dat de populatie jonge vaders bestaat uit merendeel allochtone Nederlanders waarbij de Antilliaanse en Surinaamse vader het meeste in Nederland voorkomt.

Distelbrinken Ketner (2011) schrijven in hun artikel 'Vaderschap is geen playstation' dat vele vaders van Afro-Caribische afkomst niet bij hun kinderen in het gezin wonen en in veel gevallen hebben de vaders meer dan één kind bij meerdere moeders.

2.1.2 Jong ouderschap

Zoals eerder beschreven is valt de jonge vader ook onder de doelgroep 'jonge ouder'. Delfos (2010) geeft aan dat het gaat om een jonge vrouw en man die voor hun 23ste jaar een kind krijgen. Deze leeftijdsgrens wordt door de hulpverlenende instanties aangehouden, omdat uitkerende instanties en het aanvragen van woning urgentie de grens van 23 jaar hanteren (Delfos, 2010). Van Dijk, Van Esveld en Schelling geven in hun onderzoeksverslag van het JSO expertise centrum aan dat jong ouderschap echter door de omgeving gezien kan worden als een 'kind met een kind' met het gevolg dat jonge ouders een negatief imago kunnen krijgen vanuit de samenleving. Jong ouderschap kan verschillende risico factoren met zich meebrengen op levensgebieden als financiën, huisvesting, netwerk en opvoeding voor het kind (Bakker, Fredrikse en Hemert, 2015). Als men kijkt naar de rol van de vader tijdens de opvoeding van de kinderen is er door onderzoek het volgende aangetoond. Zwaan (2013) geeft in 'De afwezige vader bestaat niet' aan dat door feminisering van de samenleving er verwacht wordt dat de vader net als de moeder vrouwelijke eigenschappen moet bezitten om een bijdrage te kunnen leveren aan opvoedingstaken bij het kind.

Halme, Asted-Kurki&Tarkka (2009) geven echter aan dat vaders die de opvoeding van het kind niet als prioriteit zien, minder betrokken zijn tijdens de opvoeding van het kind (Boon, 2011). Anderzijds geeft Berry& Rao (1977) aan dat het verschil maakt hoeveel uur per week een vader aan zijn werk besteed waardoor hij meer aandacht kan schenken aan de opvoeding van zijn kind.

Uit onderzoek van Gerson (1993) is gebleken dat vaders die een hoger educatief opleidingsniveau hebben genoten, vanuit de samenleving worden gezien als een meer betrokken vader bij zijn gezin (Zaadnoordijk, 2011). Een belangrijke factor die voor de vader als 'falen' wordt gezien in zijn vaderschap is als hij geen kostwinner kan zijn voor het gezin.

De vraag blijft echter welke vaardigheden effectief kunnen zijn bij het verbeteren van de interactie tussen vader en kind tijdens de opvoeding. Allen&Daly (2007) geven in 'The effects of father involvement' aan dat zelfverzekerdheid bij de vader kan groeien als hij ondersteuning vanuit de moeder krijgt in zijn vaderschap zodat zij samen kunnen werken aan het ouderschap.

2.1.3 Diversiteit

Uit een grootschalig survey onderzoek in 1996 van Gerrits en Rispens onder Nederlandse vaders en moeders komt naar voren dat de rol van de allochtone vaders tijdens de opvoeding minder groot is dan bij autochtone vaders (Distelbrink, Geense en Pels, 2005). De moeders zijn in verschillende bevolkingsgroepen degene die de zorgtaken op zich neemt. De vader daarentegen is verantwoordelijk als kostwinner en het reguleren en corrigeren van de opgroeiende kinderen zoals bij zonen. Bij Surinaamse en Antilliaanse gezinnen geldt de moederschapideologie omdat de moeders een sterke positie hebben. Het gevolg kan zijn dat zij zichzelf belemmeren om te werken aan de relatie met de vader en bij gevallen waar er sprake is van scheidingen en conflicten de vaders buitengesloten worden (Pels, Ketner, Naber, 2012).

Uit een recent onderzoek van Motivication (2010) komt naar voren dat Surinaamse en Antilliaanse vaders last hebben van een negatief zelfbeeld van een falende vader. Echter zijn Tavecchio en Distelbrink (2005) van mening dat een niet inwonende vader, niet zonder meer een afwezige vader in de opvoeding naar zijn kinderen hoeft te zijn. Bij de vaders uit West-Afrikaanse landen zoals Marokko geldt de traditionele opvatting waarbij er een duidelijk onderscheid is tussen de rol van de vader en moeder binnen het gezin. Hier draagt de vader verantwoordelijkheden voor de formele contacten buitenshuis en is hij de rechter binnen het gezin waarbij moeder meer als advocaat en doorgeefluik gezien wordt (Distelbrink, Geense en Pels, 2005). Onder de Chinese bevolkingsgroepen geldt in het algemeen dat de vader binnen de opvoeding een emotioneel afstandelijke patriarch vanuit een absolute loyaliteit van gehoorzaamheid en respect van zijn kinderen verwacht (Distelbrink, Geense en Pels, 2005). Hij vindt een stevige basis voor de toekomst belangrijk, waarbij het tonen van emoties niet gepast is. Bij Talita en Mevita hebben we te maken met vaders uit verschillende culturen waardoor het voor de hulpverlening van belang is om op de hoogte te zijn van de diversiteit en de cultuurachtergrond van de jonge vaders waarmee ze te maken hebben.

2.1.4 Wet en regelgeving voor de jonge vader

De jonge vader kan zijn kind bij de geboorte erkennen als hij aangifte doet bij de gemeente. Echter kan hij het kind ook op oudere leeftijd erkennen. Als de jonge vader ervoor kiest om het kind te erkennen betekent dit niet dat hij automatisch het gezag heeft.

Men krijgt automatisch het gezag als er sprake is van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap. Als de jonge vader niet getrouwd is kan hij in overleg met de jonge moeder een aanvraag indienen bij de Rechtbank voor gezamenlijk ouderlijk gezag (JIP, 2016). Het regelen van erkenning en eventueel ouderlijk gezag zijn aspecten die van belang zijn voor het vaderschap.

Vaak wordt er met de moeder over deze regelingen geen afspraken gemaakt omdat er niet bij stilgestaan wordt dat de relatie beëindigd kan worden. Zwaan (2013) beschrijft in haar boek 'De afwezige vader bestaat niet' dat vele vaders niet op de hoogte zijn van hun rechten en plichten als er sprake is van verbroken relaties (Zwaan, 2013).

2.1.5 Betrokkenheid van de jonge vader

Uit het Onderzoek van Rutgers Nisso Groep (Gesell & van Dijk, 2010) wordt echter aangegeven dat de aanwezigheid van een eigen vaderfiguur in het leven van de jonge vader als een belangrijk rolmodel voor het eigen ouderschap zou kunnen fungeren. De jonge vaders met een afwezige vaderfiguur in hun leven kunnen verschillend reageren doordat zij niet het voorbeeld hebben gekregen van wat vaderschap inhoudt.

Als de jonge vader uit een gebroken en hectisch gezinssysteem komt, kan het aangaan van ouderschap voor hen als een overweldigende taak lijken (Rurgers Nisso Groep, 2014). Een factor die volgens Lamb (2010) ook zou kunnen mee spelen is de onzekerheid over de zorgtaken die van de vader verwacht wordt (Tavecchio, 2015). Daarin geeft Keinemans (2011) aan dat hierdoor de betrokkenheid van de vader wisselend is.

Een kanttekening volgens Van Strijen (2009) is dat het gezinssysteem grote invloed kan hebben op de jonge vader. De band tussen de ouders en de jonge vader kan de jonge vader in complexe situaties van loyaliteiten brengen, omdat de vader zich houdt aan de opvoedingsnormen van zijn ouders terwijl hij vanuit de familie van de jonge moeder enorme weerstand kan ervaren. Mouan (2010) beschrijft in haar onderzoeksrapport 'Jonge vaders in beeld' dat jonge vaders in de meeste gevallen niet kiezen voor de zwangerschap omdat hun vrijheid in deze fase van adolescentie een belangrijke rol speelt. De kans zou kunnen bestaan dat vele jonge vaders een houding laten zien van een vluchtende, afwijzende vader die in conflict is met zichzelf en zijn omgeving (Mouman, 2010). Andere factoren die hierin een rol zouden kunnen spelen is druk vanuit de vriendenkring, vanuit werk-/opleiding en wat verwacht wordt vanuit de samenleving (Mouman, 2010).

In relatie met de moeder kan zo'n situatie voor gebrokenheid en spanning in de relatie zorgen en de jonge moeder zou de vader kunnen buiten sluiten. Het effect hierop zou kunnen zijn dat de jonge moeder bij de geboorte van het kind, de jonge vader geen rechten toekent om als vader in het leven van zijn kind te kunnen zijn. In vele gevallen zou het de mogelijkheid kunnen zijn dat het de jonge vaders aan een toekomstperspectief ontbreekt zoals het hebben van een woonruimte, opleiding, een baan en een sociale omgeving waarbij er financiële zaken nog niet op orde zijn.

Als men kijkt naar de betrokkenheid van de vader en zingeving noemt Daley (2013) in zijn artikel 'A reorientation of worldview: Children's influence on fathers' dat het hebben van kinderen een positieve invloed heeft op het gevoel van eigenwaarde en het dragen van verantwoordelijkheid. Daarnaast zal een vader bereid zijn om opofferingen te doen ten behoeve van zijn kind, omdat het kind in veel gevallen gezien wordt als het bron van vrolijkheid en vervulling van zijn leven.

2.1.6 Invloed van de vader op cognitieve en educatieve ontwikkeling van het kind.

Vaders zijn initiatief in het aanbieden van van spelmomenten waardoor het kind snel en adequaat moet reageren en uitgedaagd wordt om nieuwe vaardigheden aan te leren (Moust, 2008). Ook is aangetoond dat de aanwezigheid van een zorgzame vader van belang is en samenhangt met de schoolrijpheid waarbij kinderen betere schoolresultaten hebben (Mc Wayne, 2013). Rosenburgh en Wilcox (2006) geven in 'The importance of fathers in the healthy development of children' aan dat vaders in gesprek met het kind meer vraaggericht (waarom, wie, wat) zijn dan de moeder waardoor het kind in de interactie zijn verantwoordelijkheid moet tonen door antwoord te geven. Hierdoor wordt het spreken gestimuleerd en kan dit een positief effect hebben op het taalgebruik en de woordenschat. Anderzijds laten Pancsofar en Vernon-Feagans (2006) in hun onderzoek 'Mother and Father Language Input to Young Children' zien dat een vader minder taal gebruikt tijdens de opvoeding dan de moeder maar bij een gevarieerde woordenschat meer invloed kan uitoefenen op de taalontwikkeling van hun kind dan de moeder. Tenslotte geeft Tavecchio (2014) aan dat de aanwezigheid van een vader een gunstige uitwerking kan hebben op de intelligentie en IQ van kinderen waardoor zij zich op een positieve manier kunnen socialiseren.

2.1.7 Invloed van de vader op fysieke ontwikkeling van het kind.

Verscheidene auteurs beschrijven wat het belang is van de interactie tussen de vader en het kind. Trad (1992) schrijft in zijn boek 'Interventions with infants and parents: The theory and practice of previewing' dat jonge vaders de potentie hebben om primaire verzorgers van jonge kinderen te zijn.

Jonge vaders zouden van belang zijn bij de vroege ontwikkeling van het kind omdat zij in staat tot intuïtief gedrag zoals verschillende manieren van kijken, vasthouden en knuffelen met afgestemd stemgeluid tijdens de interactie met het kind. Vaders doen vaak fysieke en avontuurlijke spelletjes, zoals fietsen en sporten met hun kind. Hierdoor wordt mogelijk het aanleren van nieuwe vaardigheden als exploratie en autonomie bij het kind gestimuleerd. Waarbij de moeder binnenshuis meer de zorgende en troostende rol heeft en zich meer richt op de rustige spelletjes (Landan, 1985 & Travechio, 1998). Vaders kunnen binnenshuis ook een positieve bijdrage leveren door mee te doen met de gezellige en relationele aspecten tijdens de opvoeding als zij door de moeder betrokken worden (Tavecchio, 1998).

2.1.8 Invloed van de vader op sociale ontwikkeling van het kind

Gerritsma (1985) toont door middel van een klein onderzoek in 'Kinderen en Vaders' aan dat als kinderen door een primaire vader opgevoed worden, zij levenlustige, bekwame en spontane kinderen kunnen zijn die zich kunnen aanpassen aan hun omgeving. Het kind kan hierdoor meer zelfvertrouwen ontwikkelen en scoort hoger op zelfregulering. Daarnaast zou het minder problematisch gedrag kunnen vertonen waardoor er minder kans is op crimineel gedrag en middelengebruik (Gelles, 1995). Bij situaties waar gevaar dreigt zal het kind eerder op aanwijzingen van de vader letten dan de moeder (Tavecchio, 1998). Dit betekent dat vaders hun kinderen meer lijken los te laten in vrije speelmomenten om te kunnen ontdekken en kan hij evenals de moeder tijdens de ontwikkeling van het kind gevaren voorzien. Tijdens de opvoeding zijn kinderen loyaal aan beide ouders om het feit dat het kind zijn leven gekregen heeft van beide ouders en er een onomkeerbare band ontstaat. Als een kind van zijn opvoeder niet de kans krijgt om zich aan beide identificatie- figuren te kunnen hechten, kan het kind zich gesplitst voelen en in een loyaliteitsconflict terecht komen. Het kind voelt geen vrijheid om loyaal te kunnen zijn aan zowel de moeder als de vader. Bij eenoudergezinnen waarbij de andere opvoeder (moeder of vader) niet aanwezig is of niet betrokken mag zijn is de kans mogelijk aanwezig dat kinderen zich niet openlijk kunnen hechten aan beide ouders (Michielsen, 2002). Dit is een aandachtspunt die de hulpverleners van Talita en Mevita bij jonge ouders met een instabiele relatie tijdens de begeleiding ook tegen komen.

2.1.9 Genderidentiteit.

Volgens Parke (1996) zijn vaders een belangrijke factor voor de ontwikkeling van de gender-identiteit van het kind doordat zij door hun persoonlijkheid als identificatie- model kunnen fungeren. De mate van betrokkenheid van de vader kan een positieve werking hebben op de ontwikkeling van het mannelijk gedrag bij jongens, omdat zij de gedragsstijl van de vader afkijken. Daarnaast zijn vaders in algemene zin strenger bij zonen dan bij dochters door het ondernemend gedrag bij jongens. Het vertonen van stoer gedrag van jongens wordt als positief ervaren door vaders omdat zij hun mannelijkheid ontwikkelen (Moust, 2008). Daarnaast meldt Popenoe (1998) dat als zonen betrokken vaders tijdens hun opvoeding hebben zij in hun adolescentie fase meer respect zouden kunnen hebben voor de vrouwen even als in hiërarchie autoriteit uitoefenen. Anderzijds geeft Groen (1985) aan dat een vader met een wankel gender- identiteit minder invloed zou kunnen hebben op de identiteitsontwikkeling van het kind. De betrokkenheid van de vader bij dochters is van belang omdat dochters zich identificeren met de moeder, maar met vrouwelijk gedrag op de vader kunnen oefenen met hoe om te gaan met mannen. Dit zou kunnen betekenen dat een kind tijdens zijn opvoeding zowel een moeder- als een vader figuur nodig heeft, maar dat de vader zich scherper onderscheidt dan moeders (Kohnstamm, 2002).

2.1.10 Invloed van de vader op de emotionele ontwikkeling van het kind

Jonge kinderen met een betrokken vader zouden zich makkelijker kunnen hechten waardoor zij zich veiliger voelen in een onveilige en stressvolle omgeving (Allen & Daly, 2007).

Een voorwaarde om als kind een langdurige positieve relatie aan te kunnen gaan met een ander is dat veilige hechting en sensitiviteit een cruciale voorwaarde is om dit te kunnen verwezenlijken. Als in de interacties tussen ouders en kinderen in de eerste jaren veilige afstemming plaatsvindt, zullen kinderen een positieve ontwikkeling maken in het aangaan van contacten met anderen. In de meta-analyse van IJzendoorn en de Wolf (1997) wordt aangegeven dat het cruciaal is dat de vader evenals de moeder of de verzorger sensitief kan reageren voor een positieve ontwikkeling van het kind. Bij een veilige hechting ervaart het kind dat het zijn 'eigen ik' heeft en dat het los staat van 'een ander'. Doordat het kind wordt gestuurd door emoties, motieven en verwachtingen en hieraan woorden kan geven leert het mentaliseren. Enkele kenmerken die bij kinderen ontstaan door een gezonde hechting zijn: ontwikkeling in het geweten van het kind, ontwikkelen van logisch denken, een optimale ontwikkeling van de hersenen, om kunnen gaan met angstige situaties en het ontwikkelen van een positief zelfbeeld (Fredrikse, 2015).

Hazen, McFarland, Jacobvitz & Boyd-Soisson (2010) geven in 'Fathers' frightening behaviours and sensitivity with infants: relations with fathers' attachment representations, father-infant attachment, and children's later outcomes' aan dat vaders die in spel contact met het kind sensitiviteit tonen vaker veilig gehechte kinderen zouden hebben. Kinderen waarvan vaders minder sensitiviteit vertonen hebben eerder risico op een gedesorganiseerde gehechtheidrelatie met hun vader of andere opvoeder. Bij deze groep kinderen is het mogelijk dat er geen structuur en geen constante hechtingsstijl aanwezig is. De opvoeders van deze kinderen zijn zowel beschikbaar als bedreigend. De gedesorganiseerde gehechtheid is de meest zorgelijke omdat het later in het gedrag psychische pathologische problemen oplevert zoals borderline of persoonlijkheidsproblemen (Havermans, Verheule en Prinsen, 2014). Anderzijds geven van IJzendoorn (1991) en Cowan & Pearson (1992) aan dat er bij verschillende studies over gehechtheid bij vaders aangetoond is dat vaders in het algemeen meer afstand nemen van hun eigen gehechtheids ervaringen waardoor gereserveerd hechten minder aanwezig is tijdens de interactie van vader en kind. Dit blijkt ook uit de casus van de jonge vader die zich van het leven beroofd had, omdat hij het niet kon verdragen dat hij geen contact mocht hebben met zijn kind. Door zijn onveilig- gehechte kindertijd en psychische problemen kon hij de zware opgave van de strijd met de moeder en instanties om het contact tussen hem en zijn kind te bevorderen niet meer opbrengen.

Bovenstaande literatuur laat zien dat een veilige hechting de voorwaarde is om als kind en volwassene een langdurige positieve relatie aan te kunnen gaan met een ander (Bakker- van Zeil, 2006). Een methode om hechting tussen verzorger en kind te stimuleren en verbeteren is VIB. Door te verdiepen in de invloed van de interactie van de vader op de ontwikkeling van het kind wordt meer inzicht verkregen met welke verschillende factoren rekening gehouden moet worden als het gaat om de interactie tussen vader en kind. De opgedane kennis zal als hulpbron gebruikt worden tijdens het afnemen van het interview bij de jonge vaders voor dit praktijkgerichte onderzoek.

2.2 Methodiek van Video Interactie Begeleiding (VIB)

Inleiding

Voor dit onderzoek is het belangrijk om de achtergrond en werkwijze van VIB-methodiek mee te nemen tijdens het afnemen van de interviews van de respondenten die de jonge vaders en de VIB-begeleiders zijn bij Talita en Mevita. Door te verkennen wat verschillende onderzoekers over de effectiviteit van VIB-begeleiding bij gezinnen hebben aangetoond kunnen deze bevindingen gebruikt worden als achtergrond-informatie voor dit onderzoek. Door deze kennis in te zetten bij de vraagstelling kunnen de antwoorden die tijdens dit onderzoek aan de orde komen beter aansluiten zodat er gerichte vragen gesteld kunnen worden.

2.2.1 Video Interactie begeleiding

Havermans en Verheule (2014) geven aan in hun literatuur, 'Gehechtheid in beeld', dat bij VIB de relatie tussen ouders en kind zichtbaar wordt gemaakt via beeldopname om de interactie tussen hen te bevorderen. De ondersteuning aan ouders om te richten op de hechting die soms niet vanzelfsprekend hoeft te zijn binnen een relatie, is een essentieel doel bij VIB.

Een duidelijke uitleg aan de jonge gezinnen is helpend omdat zij op de hoogte worden gebracht op welke wijze zij kunnen werken aan het hechtingsproces van hun kinderen en om bewustwording te krijgen in de hechtingssignalen die reeds aanwezig zijn. De VIB-begeleider zal zich richten op initiatieven en ontvangstbevestigingen tussen de ouder en het kind waar gewerkt aan de basiscommunicatie, zoekt naar de krachten en sterke aandachtspunten en vormt een analyse van de gehechtheidrelatie (Havermans, Verheule, 2014). Tijdens het filmen is het belangrijk dat er een close up beeld wordt gemaakt waarbij intenties, reacties en gevoelens tussen ouder en kind tot uitdrukking komen. Middels het terug kijken van een review kan de ouder oplossingsgerichte handvatten en methodische vaardigheden krijgen van de VIB-begeleider om de interactie tussen hen meer te bevorderen zonder eventuele problemen te negeren of risico's uit het oog te verliezen (Havermans, Verheule, 2014).

Een VIB-traject bestaat uit een reeks van beeldopnames met na iedere filmopname een nabespreking met de ouders. Bij de laatste nabespreking zal er een evaluatie plaatsvinden waarbij er gekeken wordt of het traject voldoende is geweest of dat er nog verlenging nodig is. Contra-indicaties bij VIB kunnen er zijn als er binnen het gezin andere hulpverlening aanwezig is die van andere invalshoeken werken waardoor een VIB-traject teveel energie kost en verwarring kan leveren bij de ouder en kind (Havermans, Verheule, 2014). Als er sprake is van gedesorganiseerd gedrag bij het kind is het kind meer gebaat bij een IMH (Infant Mental Health) specialist dan bij VIB. Een IMH-specialist heeft een belangrijke rol bij een verstoorde ouder-kind relatie waarbij er factoren zoals onveilig opgroeien door trauma, geen goede hechting tussen kind en ouder en psychopathologie bij ouder en kind aanwezig zijn (Derckx, Pannevis, Rexwinkel, Schmeets, 2011). Fukkink (2007) benoemt in zijn onderzoekverslag over 'meta-analyse van de effecten van video-feedback in gezinsprogramma's' dat bij VIB een Multi-modale aanpak ingezet kan worden, omdat de VIB-begeleider gebruik kan maken van therapeutische gesprekken of andere gespreksvormen vanuit het psychodynamische benadering. Het kindstuk uit het verleden van de ouder kan geraakt worden door het beeld van zijn eigen kind te zien (Brisch, von Gontard, Pohlandt, Kächele, Lekmkühl, & Roth, 1997). Daarbij zou VIB voor twee doeleinden ingezet kunnen worden zoals de katalysator bij psychotherapie en als visueel medium om het contact tussen ouder en kind in beeld te brengen. Deze twee benaderingen zouden op elkaar kunnen aansluiten (Beebe, 2003, Cramer, 1998, Egeland, Weinfeld, Bosquet, & Chenk, 2000).

2.2.2 Hulpmiddelen bij VIB

Een hulpmiddel die bij het VIB ingezet kan worden om te kijken naar de gehechtheidsrelatie is het werkmodel 'Bouwstenen van Truus Bakker' waarbij gekeken wordt naar de communicatie tussen ouder en kind tijdens de verschillende ontwikkelingsfasen. Bij de bouwstenen worden de belangrijkste aandachtspunten van de ontwikkelingsfase van het kind beschreven en waarin de ouders moeten aanvullen. Hierin wordt weergegeven op wat voor een manier de communicatie zal plaatsvinden bij de verschillende levensfasen. Zie bijlage 1 'Bouwstenen van Truus Bakker'.

Een ander hulpmiddel die ingezet kan worden is het model van de 'Veiligheidskring'. Bij de methode wordt er gekeken op welke wijze het kind zijn nieuwe wereld kan exploreren vanuit de veilige basis van zijn ouder, waarbij de ouder het kind de ruimte geeft om op verkenning te gaan. Het is een kring waarbij de ouder leert af te stemmen op de behoefte van het kind.

Hierin worden de handen geopend zodat de ouder kan aangeven van 'toe maar' en het kind zijn spelplezier gunt. Zie bijlage 2 'Veiligheidskring' (Zaal, Boerhave, Koster, 2009).

Naast de 'Kring van Veiligheid' is het van belang te werken aan het basisvertrouwen en hechting. Vanuit het expertisecentrum Basic Trust is er een 'interactie vaardigheden model' ontwikkeld waarbij in gefaseerde stappen wordt weergegeven hoe het basisvertrouwen tussen de ouder en kind bevorderd kan worden. Hierin wordt getoond dat alles wat een kind of ouder zegt, voelt en denkt een initiatief wordt genoemd en de reactie van de ander door het non-verbale of met woorden, een ontvangstbevestiging wordt genoemd. Door bij het reageren neutraal te benoemen wat het kind doet of voelt, voelt de ander zich gezien en erkend en de bewustwording van het kind wordt versterkt. Voorbeeld van benoemen is: *"Jij hebt een broodje in je hand"*. Op zo'n moment ben je als ouder aan het mentaliseren door je in te leven in de behoefte van het kind (Zaal, Boerhave, Koster, 2009).

Andere instrumenten die ingezet kunnen worden om de gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind te toetsen bij de start van het traject zijn de verschillende screenings- formulieren. De formulieren die gebruikt kunnen worden zijn: 'signalen van verstoord gehechtheids gedrag' en 'observatie en analyse interactie jonge ouder en kind'.

Bij kinderen tussen de twee en vijf jaar kan de AISI- lijst samen met de ouder ingevuld worden waarbij er door open vragen gekeken wordt naar het risico van onveilige hechting.

2.2.3 VIB vanuit de Contextuele benadering

Bij de VIB worden de initiatieven van het kind gezien als het 'geven' aan de ouder en wanneer dit door de ouder ontvangen wordt zal het kind erkend worden in het 'geven'. De positieve band die ontstaat door het 'geven en ontvangen' kan je verbinden aan het contextuele begrip 'existentiële loyaliteit', waarbij dit de onbreekbare band is tussen ouder en kind (Fredrikse, Hemert, Bakker, 2014). Door met de moeder en eventueel de vader in gesprek te gaan over het ouderschap, toont de VIB begeleider een meerzijdig partijdige houding waardoor alle partijen en de behoeften vanuit het kind erkend worden (Fredrikse, Hemert, Bakker, 2014).

2.2.4 Effectiviteit van VIB

Er zijn verschillende onderzoeken en studies in Nederland uitgevoerd over het effect van VIB waarbij er overeenkomsten maar ook verschillen aangetoond worden. Lambermon en van IJendoorn geven in het onderzoeksrapport van Bureau Gezondheidsvoorlichting en Opvoeding in Den Haag aan dat de effecten van opvoedingsvoorlichting als VIB in verhouding tot responsiviteit van ouders schaars is, omdat deze studies niet altijd even betrouwbaar zijn uitgewerkt (Lambermon&van IJendoorn, 1988).

In het onderzoeksverslag van Fukkink (2007) over video-feedback bij gezinnen, wordt echter aangetoond dat door met enige afstand te kijken naar de video- opname de opvoeder kan reflecteren en hun discrepantie kunnen ontdekken van hun eigen zelfbeeld en het beeld dat zij van het kind kunnen zien (FivazDepeursinge, Corboz-Warnery, & Keren, 2004, Papoušek, 2000).

Er zijn nog geen effect metingen aangetoond over video- feedback bij ouders. In 2003 heeft Van IJzendoorn en Juffer in een meta-analyse laten zien dat resultaten van sensitiviteitsprogramma's met VIB positief afsteken bij andere programma's over sensitiviteit van de opvoeders. Anderzijds geven Lundahl, Risser&Lovejoy (2006) aan dat men ook oog moet hebben voor het gedrag van de ouders en het kind, naast alleen de effectmeting van VIB en opvoedgedrag. Daarentegen geven Lambermon en van IJzendoorn (1988) aan dat ouders ook hun opvoedingsvaardigheden kunnen verbeteren. Dit kan door te kijken naar het algemene video- beeld in plaats van alleen te focussen op concrete gedragingen. Dit laat zien dat beide benaderingen ouders ondersteuning kunnen bieden om de interactie tussen ouder en kind vlotter te laten lopen (Lambermon & van IJzendoorn, 1988).

Vanuit twee buitenlandse effect -studies geven Weiner, Kuppermintz en Guttman (1994) in hun onderzoek aan dat VIB doeltreffend is, omdat zij binnen de VIB- groep gunstige resultaten in de interactie tussen ouder en kind hebben gezien. Bij een kleinschalig onderzoek van Häggman-Laitila, Seppänen, Vehviläinen-Julkunen en Pietila (2010) wordt aangegeven dat ouders na een follow-up na zes maanden tevreden zijn over het VIB programma en zij positieve vooruitgang ervaren bij de opvoeding van hun kinderen (Kemper en Janssens , 1997).

Hoofdstuk 3 - Onderzoeksverantwoording

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beschreven waarin begrippen uit de onderzoeksvraag worden geoperationaliseerd. Er zijn drie deelvragen. De verschillende onderzoeksmethoden die zijn toegepast worden in dit stuk verantwoord.

De betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek zullen per deelvraag beschreven en gewaarborgd worden.

3.1 Probleemstelling

Het probleem dat er gesignaleerd is is dat de jonge vaders die betrokken zijn bij de opvoeding van de kinderen, geen begeleiding krijgen om het contact met hun kind te verbeteren. Vanuit Stichting Timon zijn er geen financiële middelen om de jonge vader gerichte begeleiding te bieden. De jonge moeders bij Talita en Mevita krijgen Video Interactie Begeleiding aangeboden zodat zij kunnen werken aan de interactie en veilige hechting tussen moeder en kind. Vanuit de rol als maatschappelijk werker wordt opgemerkt dat het belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind dat vaders die betrokken zijn de mogelijkheid moeten krijgen om te kunnen werken aan hechting tussen vader en kind. Volgens Paquette (2004) is de hechting tussen vader en kind net zo belangrijk als hechting tussen de moeder en kind. Voor de hulpverleners is het een zoektocht om aansluiting te vinden in het contact met de vaders die betrokken willen zijn bij de opvoeding van hun kind(eren). Vanuit Stichting Timon zal er ruimte, aandacht en financiële middelen vrij gemaakt moeten worden om individuele VIB- trajecten aan de jonge vaders aan te kunnen bieden, zodat zij kunnen werken aan de interactie tussen hen en hun kind.

3.2 Doelstelling

Door middel van dit onderzoek zal er een bijdrage geleverd worden aan het verbeteren van het contact tussen vader en kind zodat de hulpverleners nieuwe informatie en kennis krijgen om tijdens het VIB- traject op een passende manier te kunnen aansluiten bij de jonge vaders. Dit verkennend onderzoek richt zich op de ervaringen van de vaders en hulpverleners met VIB trajecten. Ook zal het een helder beeld geven over welke werkwijzen binnen de VIB aanwezig zijn bij de afdeling Talita en Mevita om met de jonge vaders te kunnen werken aan de interactie met hun kind. De uitkomsten van het onderzoek worden verwerkt in een aangepaste bijlage van het VIB- handboek met specifieke handvatten voor het begeleiden van de jonge vaders. Met behulp van de hoofd- en deelvragen wordt dit verkennend onderzoek uitgevoerd.

Hoofdvraag:

- *Op welke manier kan een maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind?*

Deel vragen:

- *Wat zijn de verwachtingen en ervaringen van vaders ten aanzien van het contact met hun kind en wat vinden zij van Video Interactie Begeleiding?*
- *Wat zijn de visies en ervaringen van de Video Interactie Begeleiders ten aanzien van het gebruik van Video Interactie Begeleiding aan vaders ter bevordering van het contact met hun kind?*
- *Welke middel(en) kan een MWD-er tijdens de VIB methode inzetten om het contact tussen vader en kind te verbeteren?*

3.3 Operationalisering van gebruikte begrippen

Jonge vader: Is een jonge man die voor zijn twintigste jaar van zijn partner een kind heeft gekregen (CBS, 2013).

Ouderschap: Het werkelijk opvoeden van kinderen door een persoon die tijdloos en onvoorwaardelijk verantwoordelijk is voor zijn kind (van der Pas, 1988).

Video interactie begeleiding: Een methode die ontwikkeld is om in professionele instanties en zorginstellingen de interactie tussen de verzorger en het kind te bevorderen met behulp van video opnames en het terugkijken daarvan. Door het gebruik maken van videobegeleiding wordt de relatie tussen ouder en kind zichtbaar (Fredrikse, 2013).

Vader-kind contact: De interactie tussen vader en kind waarbij het kind zich op emotioneel en sociaal niveau kan ontwikkelen tijdens zijn socialisatieproces (Nettle, 2008).

Visie en verwachtingen: Het hebben van een duidelijk beeld of verwachting voor de toekomst waarbij het gezamenlijk beeld wordt gedeeld en gedragen door andere betrokkenen (van Leeuwen, 2000). Hierbij gaat het om het beeld van de respondenten die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd.

Video interactie begeleiders: Hulpverleners die een Video Interactie Begeleiding opleiding hebben gevolgd en kennis hebben van gehechtheid in het algemeen bij adoptie-gezinnen, pleeggezinnen en gezinnen met biologische kinderen. Zij gaan te werk door gebruik te maken van video beeld op camera die ingezet wordt bij het filmen van de interactie tussen het kind en zijn ouder (Havermans, verheule, Prinsen, 2014).

Middel: Het inzetten van methode van werken zodat er een bepaald doel bereikt kan worden (Bücker, 2016). Het illustreert de werkwijze die door de Video Interactie Begeleiders bij een VIB traject wordt ingezet.

Werkwijze van het onderzoek: Door de theoretische verkenning te gebruiken tijdens dit onderzoek is er voldoende achtergrondinformatie gevonden zodat er een kleinschalig praktijkgericht onderzoek uitgevoerd kan worden. Er is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd om antwoorden te vinden op de hoofdvraag. Hiertoe zijn acht interviews afgenomen onder jonge vaders en hulpverleners van Talita en Mevita.

3.4 Aanpak deelvraag 1

De eerste deelvraag is:

Wat zijn de verwachtingen en ervaringen van vaders ten aanzien van het contact met hun kind en wat vinden zij van Video Interactie Begeleiding?

Bij de beantwoording van deelvraag 1 zijn vier jonge vaders geïnterviewd. De interviews werden opgenomen door een video camera, zodat de antwoorden achteraf gebruikt worden voor de deelvraag.

Er is voor deze aanpak gekozen om door middel van dit interview de kans te krijgen door te vragen bij de antwoorden van de respondenten.

Alle interviews zijn verbatim uitgewerkt en gereduceerd naar teksten die relevant zijn voor dit onderzoek. Er is gebruik gemaakt van een semi- gestructureerd interview. Door middel van een topiclijst zijn er onderwerpen besproken die van belang waren voor dit onderzoeksvraag (Baarda, de Goede& Teunissen, 2009).

Er zijn vier vaders benaderd die betrokken zijn bij de opvoeding van hun kinderen op de afdeling Talita en Mevita. Hierin is er geen onderscheid gemaakt in afkomst. De vaders die benaderd zijn hadden allen een andere nationaliteit, verschilden van leeftijd en verschilden in het hebben van een dagbesteding. Deze jongemannen zijn allen op een jonge leeftijd vader geworden en wilden naast het hebben van een dagbesteding streven naar interactie tussen vader en kind die niet bij hun woont. Omdat deze respondenten voor het merendeel allochtone mannen zijn die nog vaak bezig zijn met werken aan een toekomstperspectief, geeft Mouan (2010) aan dat zij vallen onder de doelgroep die jonge vaders generaliseren. Deze jonge vaders wijken mogelijk af door het feit dat zij open staan voor hulp en positief contact willen onderhouden met jonge moeder en de hulpverlening. Er zijn ook jonge vaders die niet open staan voor hulp en op een negatieve manier betrokken zijn bij de opvoeding van het kind en de jonge moeder.

De interviews met de jonge vaders zijn bij hun thuis afgenomen, zodat zij binnen hun veilige omgeving de vragen konden beantwoorden. Door van tevoren afspraken te maken met de jonge vaders over waar het interview plaats vond en uitleg te geven over op welke manier het interview werd afgenomen gaf het duidelijkheid over wat er van hen verwacht werd. Het tijdstip waarop de interviews werden afgenomen was afhankelijk van de jonge vaders, omdat ik rekening moest houden met hun dagbesteding.

Onderzoekspopulatie

De onderzoekseenheden bestonden uit mannen van de leeftijd 19 tot en met 23 jaar die als vader betrokken zijn in het leven van hun kind. Van de 25 jonge moeders zijn er 14 vaders betrokken bij de opvoeding. Zij zijn bij de VIB trajecten betrokken om te werken aan de hechting tussen vader en kind. Deze mannen hebben allen een verschillende achtergrond en nationaliteit. Deze mannen zijn tijdens het VIB traject gevraagd of mee wilden of zij hun medewerking wilden verlenen door mee te doen aan een semigestructureerde interview. De topiclijst die bij de interview gebruikt is bevindt zich in de bijlage.

3.5 Werkwijze Aanpak voor deelvraag 2 en 3

De deelvragen 2 en 3 zijn beantwoord door middel van de verschillende interview methoden zoals de Delphi ronde, waarbij er door middel van een mail in een paar rondes een vragenlijst naar de respondenten gestuurd is. Op deze manier worden de meningen van de respondentengroep via drie korte vragen- rondes verzameld, waardoor hun bevindingen op een snelle manier worden verzameld. Daarnaast heb ik met behulp van een semigestructureerd interview de respondenten ondervraagd.

Deelvraag 2:

Wat zijn de visie en ervaringen van de Video Interactie Begeleiders ten aanzien van het gebruik van Video Interactie Begeleiding aan vaders ter bevordering van het contact met hun kind?

Deelvraag 3:

Hoe kan een MWD-er door middel van de VIB- methode het contact tussen vader en kind verbeteren?

Bij de afdeling Talita en Mevita zijn er dertien hulpverleners waarbij er vijf hulpverleners Video Interactie Begeleiders zijn. Er zijn van beide afdelingen vier VIB begeleiders benaderd waarbij er twee verschillende vormen van interviews afgenomen zijn, zodat er veel data van de verschillende respondenten in een korte tijd verworven kan worden.

Door middel van de Delphi-ronde methode zijn er bij alle vier de VIB- begeleiders tijdens een algemene VIB- bijeenkomst, die één keer per maand gehouden wordt, vragenlijsten per e-mail verzonden waarop zij konden reageren. Bij een volgende bijeenkomst zijn er vanuit de dataverzameling een tweede ronde met verhelderende vragen gesteld en dat is opnieuw bij de derde bijeenkomst gebeurd (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). De VIB- bijeenkomsten vinden overdag plaats bij afdeling Talita zodat er met elkaar gewerkt kan worden aan persoonlijke ontwikkelingen binnen de VIB-methodiek. Er is gekozen voor het Delphi-ronde onderzoek zodat de meningen en visie van de respondenten over het werken met VIB bij de vaders verwerkt kon worden voor deelvraag 2 en 3.

Naast het Delphi-ronde onderzoek zijn er bij dezelfde vier VIB begeleiders een semi- gestructureerd interview afgenomen zodat er doelgerichte vragen gesteld konden worden over hun bevindingen en het inzetten van verschillende methodes bij VIB met jonge vaders. Hierbij is er een topic lijst opgesteld zodat er gerichte vragen aan de hulpverleners gesteld kon worden.

Met de data vanuit het semigestructureerde interview konden de antwoorden verwerkt worden voor deelvraag 2 en 3.

Deze interviews werden overdag bij de afdeling Mevita afgenomen in een gesprekskamer zodat er geen geluidsoverlast en ruis ontstond tijdens het opnemen van de gesprekken. De interviews zijn uitgewerkt door het verbatim uit te schrijven. Door een analyse te maken van de verbatim uitgewerkte interviews zijn er gebruikte termen van de respondenten geëvalueerd die met elkaar overeen kwamen en die van belang zijn voor het onderzoek.

De respondenten hebben alle vier een VIB- opleiding gevolgd waardoor zij representatief zijn als Video Interactie Begeleider. Waarin ze mogelijk afwijken is het verschil van nationaliteit, leeftijd en de ervaring met het werken als VIB- begeleider.

Onderzoekspopulatie van deelvraag 2 en 3

De VIB- begeleiders zijn collega's die een Maatschappelijke HBO- en Video Interactie opleiding hebben genoten en die in verschillende provincies rondom de Randstad woonachtig zijn. Zij hebben een leeftijd tussen de 30 en 55 jaar en werken allen langer dan vijf jaar bij Timon met de jonge moeders en vaders.

Door hun ervaringen met de doelgroep en de VIB- methodiek konden zij zich goed aansluiten bij de vragen en antwoorden die door dit onderzoek is uitgevoerd. De VIB- collega's zijn benaderd en het onderzoeksplan is aan hen voorgesteld waarop er positieve reacties ontstaan zijn om VIB bij jonge vaders binnen Timon te onderzoeken. De respondenten worden als 'typerende gevallen' beschouwd omdat zij konden aansluiten bij de onderwerpen die onderzocht werden. De topiclijst van de semigestructureerde interview is in de bijlage te vinden.

3.6 Onderzoeksmethode

Mate van intersubjectiviteit.

De data is nauwkeurig verzameld en gecodeerd. Of de data objectief beoordeeld is is met recht een goede vraag. Het werken met de doelgroep 'Jonge moeders en Vaders' is voor de maatschappelijk werker niet vreemd waardoor de belevingen van de VIB- collega's begrepen konden worden (Verhoeven, 2011). Door het tonen van een open, niet wetende houding is er tijdens het afnemen van de interviews met de respondenten doorgevraagd om een zo volledig mogelijk beeld en antwoord van hen te krijgen.

Er is geprobeerd om onderscheid te maken tussen de verschillende thema's die vanuit de data zichtbaar werden. De data zijn verbatim uitgewerkt en in de bijlage wordt door codering aangegeven hoe het aangepakt is. Bij het analyseren van de data is er gebruik gemaakt van directe citaten uit de antwoorden van de respondenten, waardoor het controleerbaar is. Een andere onderzoeker zou de data anders kunnen analyseren waardoor de codering wellicht zou kunnen verschillen, maar de citaten zouden het zelfde zijn, omdat zij letterlijk uit de dataverzameling zijn overgenomen.

Mate van generaliseerbaarheid.

In deze scriptie staat de werkwijze van de VIB- begeleiders met de jonge vaders centraal. De onderzoeksvraag heeft zich gericht op Stichting Timon. Dit betekent dat als dit onderzoek binnen een andere organisatie uitgevoerd wordt, het niet dezelfde resultaten zal opleveren.

Dit is te verklaren doordat iedere organisatie zijn eigen beleid, werkwijze, ervaringen en methodieken heeft. Daarnaast spelen er andere factoren een rol zoals de expertise van de VIB-ers in het contact met de vaders, de verschillende achtergrond en de ervaringen van de vaders en op wat voor een manier VIB bij een andere organisatie geïmplementeerd wordt. Hierdoor kan VIB bij een andere organisatie verschillen met VIB bij stichting Timon en zullen ook de resultaten niet generaliseerbaar zijn.

Kortom, het doel van deze scriptie is om te zoeken naar handvatten voor de VIB- begeleiders in het contact met de jonge vaders binnen Stichting Timon. Daarnaast is het een streven om VIB – begeleiding bij jonge vaders binnen de organisatie Timon te kunnen aanbevelen en te implementeren. Door middel van verschillende semi gestructureerde interviews en de Delphi-ronde, worden de deelvragen onderzocht, welke antwoord geven op de hoofdvraag. Voor het analyseren van de data wordt er gebruik gemaakt van directe citaten van de respondenten. Echter zal de uitkomst van dit onderzoek niet generaliseerbaar zijn naar andere organisaties omdat verschillende factoren bepalen dat VIB niet in elke organisatie op dezelfde wijze wordt gehanteerd.

Hoofdstuk 4 – Onderzoeksresultaten deelvraag 1

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten per deelvraag weergegeven waarbij de nummering van de citaten correleert met de respondenten uit het onderzoek. De data van de drie deelvragen zijn verzameld en gecodeerd. De resultaten uit deelvraag 1 komen uit een semi-gestructureerd interview met de jonge vaders van Talita en Mevita. De resultaten van deelvraag 2 en 3 komen uit de ronde 2 en 3 vanuit het Delphi onderzoek en vanuit een semi-gestructureerd interview met de hulpverleners van Talita en Mevita. Alle interviews zijn verbatim verwerkt en te vinden in de bijlage.

4.1 Resultaten van deelvraag 1

Wat zijn de verwachtingen en ervaringen van jonge vaders ten aanzien van het contact met hun kind en wat vinden zij van VIB?

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven vanuit het interview dat afgenomen is bij de jonge vaders die betrokken zijn bij Talita en Mevita. Omdat deze deelvraag uit twee thema's bestaat worden de resultaten per thema kenbaar gemaakt

4.1.2 De verwachtingen en ervaringen van jonge vaders ten aanzien van het contact met hun kind.

Op deze vraag antwoordde alle vier de respondenten dat het contact met het kind hen blij maakt en zij plezier in het contact beleven door te lachen, knuffelen en gek te doen.

Citaten die hierop aansluiten zijn:

“Ja, bijvoorbeeld bij L. , stel ik haal haar op van het kinderdagverblijf en dan als ik kom rent ze helemaal op mij af en gelijk knuffelen en kusjes en zo. Met S. die is wat rustiger dan L. en zij is kleiner, maar als zij mij ziet als ik in de ochtend en avond aan kom zie ik gelijk een glimlach op haar gezicht, een teken van herkenning. Ik ervaar wel gewoon de liefde en vreugde “ (respondent 1: regel 41).

“Het geeft genoegdoening als je die glimlach ziet en natuurlijk huilt hij wel eens en wanneer hij tandjes krijgt en hij kwijlt, spuugt en plast en poept overal, maar die ene glimlach maakt het echt goed. Vooral als hij begint te schateren van het lachen” (respondent 2: regel 24).

“Hij lacht heel veel naar mij. Ik denk omdat ik niet altijd honderd procent ben, ik trek altijd gekke gezichten en ik probeer hem gewoon aan het lachen te maken omdat hij die herinnering mee neemt in zijn slaap “ (respondent 2: regel 48).

“We hebben een hechte en speciale band met elkaar. We lachen veel, stoeien op bed en spelen verstoppertje in huis. We kunnen het goed met elkaar vinden en ik begrijp hem bijna altijd “ (respondent 3: regel 86).

“ Ik maak contact en ik doe gek en dan zie ik dat ze het leuk vinden omdat ze gaan lachen en dan blijf ik het herhalen. Als ik soms stil blijf dan hoor ik op de achtergrond dat zij mijn geluiden herhalen zonder dat we elkaar in het gezicht aankijken, dan reageer ik op een gek geluidje dat mijn kind maakt en dan doe ik mee waarbij we dan met elkaar contact hebben en lachen” (respondent 4: regel 106).

Deze citaten geven aan hoe belangrijk spel- en contactmomenten zijn die het contact tussen vader en kind positief kunnen stimuleren waardoor de jonge vader genoegdoening ervaart.

Alle vier de respondenten ervaren dat de positie van de vader versterkt moet worden, zodat zij net als de moeder gelijke rechten hebben om te kunnen werken aan het contact met hun kind. Zij willen als vader aanwezig kunnen zijn in het leven van hun kind. Citaten hierover zijn:

“Ehhhhhhh, dat ook de vaders de kans krijgen om een normaal leventje te krijgen met hun kinderen want er zijn genoeg vaders die alleenstaand zijn en die het ook moeilijk rond krijgen om voor hun kinderen te zorgen en geen plek hebben om te wonen of misschien tijdelijk te wonen. Dat zij dezelfde kansen en mogelijkheden krijgen” (respondent 1: regel 86).

“Gelijke rechten. Nu wordt vaak het kind toegewezen aan de moeder bij scheidingen en als er breuken zijn binnen een relatie” (respondent 2: regel 134).

Het verkrijgen van gelijke rechten tussen vader en moeder zijn dus volgens deze respondenten essentiële factoren waarbij zij ruimte ervaren om te kunnen werken aan het contact tussen vader en kind.

“De mogelijkheden krijgen om ook voor hun kind te kunnen zorgen en te kunnen werken aan veilige hechting” (respondent 3: regel 54).

“Ik zou willen veranderen dat alle rechten gelijk worden gesteld voor de mannen en vrouwen. Bijvoorbeeld dat er goed naar dingen wordt gekeken want mannen zijn kwetsbaar net als vrouwen, omdat het komt dat vrouwen als kwetsbaar worden gezien en dat ze soms precies weten wat ze doen. Aan de buitenwereld laten ze lijken dat ze veel hulp nodig hebben” (respondent 4: regel 193).

Interpretatie

Opvallend is dat deze groep vaders allen positief zijn over het contact tussen vader en kind waarbij ze door actieve contactmomenten kunnen genieten van hun kinderen. Opmerkelijk is dat, ondanks het lastig was om deze jonge vaders te benaderen voor dit onderzoek, zij openhartig vertellen over het contact met hun kinderen.

4.1.3 Wat vinden de jonge vaders van VIB?

Drie van de vier respondenten geven aan dat zij door VIB kunnen werken aan hun contact tussen vader en kind. Aansluitend benoemen twee respondenten dat zij het zien van beeldmateriaal als helpend ervaren om te kunnen werken aan de interactie tussen vader en kind en het hebben van herinneringen voor later.

De uitspraak van respondenten geeft hierover het volgende weer:

“Dat het filmpje kan laten zien dat de vader niet de gelijke positie heeft als moeder maar wel een soort gelijk is, want ik ben natuurlijk de vader van mijn kind en ik kan ook evenveel liefde en aandacht geven en in het filmpje laten zien dat de vaders er ook mogen zijn.”

De moeders zijn er sowieso meestal dan, maar de vaders zijn er ook en mogen ook werken aan het contact en de hechting met hun kinderen. Het is niet in alle situaties zo, maar in sommige gevallen is het de vader die betrokken is bij de ontwikkeling van het kind” (respondent 1 : regel 49).

“ Een goede herinnering aan een momentopname, dat je daar een goede herinnering aan overhoudt. En natuurlijk ook elkaars reactie zien ” (respondent 3: regel 4).

“ Ik denk wel dat ik door het kijken naar mijn review met mijn kind ik kan werken aan het contact tussen ons en dat je ervan leert en dat je dingen van jezelf terug gaat zien van hey, ik handel zo en zo ” (respondent 3: regel 10).

Hieruit zou men kunnen opmaken dat VIB voor de respondenten van belang is omdat zij goede herinneringen hebben voor later en hun eigen gedrag in het kind kunnen terug zien. Hierdoor kunnen zij verbeterpunten in het contact met hun kind aanbrengen.

“ Bij filmpjes terug te kijk aan de leuke herinneringen die je hebt natuurlijk. Gewoon sommige dingen vergeet je nog wel eens en dan komt het beeld terug in je hoofd en dat vind ik wel goed ” (respondent 4: regel 118).

“Als er verbeterpunten zijn of als je iets lastig vindt, hoe is het dan om het anders te kunnen toepassen en inzetten. Je kan op beeld terug kijken hoe het anders zou kunnen zodat het beter gaat. Maar de meeste vinden het leuk om herinneringen ervan te hebben. En pas later kan je aan je kind laten zien hoe zijn ontwikkelingen gegaan zijn” (respondent 4: regel 122).

Twee respondenten gaven aan dat als zij verplicht werden om een VIB traject te volgen zij zullen afhaken. Citaten hierover zijn:

“Kijk, als het in een situatie is dat het bijna moet zeg maar, dan zou ik er niet aan mee willen doen en dan zou ik er ook niet vrijwillig aan mee doen, maar als we gewoon in gesprek zijn en je vraagt het dan vind ik het niet erg om er aan mee te doen, dan vind ik het niet erg en kan ik juist zien hoe ik als vader met mijn dochter om kan gaan en wat ze niet moet doen” (respondent 1: regel 64)

“Verplichten en mensen proberen te blijven overtuigen dat zo’n filmpje leuk kan zijn, maar dat is mijn geval zo. Zo ervaar ik dat ”(respondent 2: regel 104).

Respondent 3 gaf aan dat VIB korte stukjes film moeten zijn en dat het niet te lang moet duren.

“ Als het allemaal te lang zou duren, dus als je meer dan een half uur aan het filmen bent. Het moet gewoon korte stukjes ” (respondent 3: regel 26).

Verplichtingen en het maken van lange filmbeelden kunnen dus belemmerende factoren zijn tijdens een VIB traject. Het moet vanuit hun eigen motivatie komen anders zullen zij afhaken.

Opvallend bij respondent 2 is dat hij heeft aangegeven dat hij VIB niet belangrijk vond voor het bevorderen van het contact met zijn kind. Hij geeft in een later citaat aan dat hij sommige beelden niet wil zien op het moment dat het kind iets doet wat hij niet leuk vindt en dat hij zijn eigen herinnering wilt houden.

“ Een filmpje kan ik zelf maken als ik thuis zit voor mijn herinneringen voor later. Voor de rest het heeft geen waarde dat ik gefilmd zou worden als ik leuke dingen aan het doen ben, maar mijn eigen herinneringen zonder camera vind ik al genoeg. Het hoeft van mij niet op band of cd”(respondent 2: regel 67). “

“Ik wil sommige dingen ook niet zien, straks draai ik me om en trekt hij gekke bekken naar mij. Ik wil mijn eigen herinneringen heilig houden en als ik op beeld zie dat ik iets fout doe en ik zie dat hij bijvoorbeeld zijn hoofd stoot dan staat het op band dat ik een fout maak terwijl in mijn ogen ons contact perfect is” (respondent 2: regel 77).

Uit deze citaten zou men kunnen opmaken dat onzekerheid bij de jonge vaders over hun vaderschap het aangaan van een VIB- traject kunnen bemoeilijken omdat zij geen fouten willen maken in het contact met hun kind. Een vraag die hieruit kan voortvloeien is hoe het komt dat er onzekerheid aanwezig is bij de vaders over hun ouderschap en wat er nodig is voor de vaders om tijdens een VIB zich minder onzeker te hoeven voelen.

Interpretatie

Opvallend is dat respondent 1 het woord hechting gebruikt dat eigenlijk door de hulpverleners gebruikt wordt, terwijl de meeste vaders spreken over ‘werken aan contact’ met hun kind. Respondent 1 benoemt dit begrip omdat hij dit gewend is vanuit gesprekken met andere hulpverleners. Respondent 2, die de VIB niet als positief ervaart, laat in zijn tweede citaat zien dat hij zich onzeker voelt als het kind iets naar hem doet wat hij niet leuk vindt. Alle vier de respondenten praten open over hun vaderschap en het contact met hun kind. Opvallend is dat deze groep respondenten zich tijdens het interview kwetsbaar hebben opgesteld waarbij sommige van hen over hun onzekerheden durfden te spreken, terwijl dit geen vanzelfsprekendheid is. Bij het benaderen van andere vaders tijdens dit onderzoek hebben vele aangegeven dat zij geen behoefte hadden om in gesprek te gaan over het contact met hun kind.

Dit cirkel diagram schetst de resultaten van deelvraag 1 waarbij de thema's; 'contact maakt blij' en 'versterking positie vaders' door alle vier de respondenten benoemd werden. 'Dat VIB niet helpend is' en 'zien van het beeld' tijdens VIB zijn de onderwerpen die het minst naar voren zijn gekomen.

4.2 Samenvatting en beantwoording van deelvraag 1

Wat zijn de verwachtingen en ervaringen van jonge vaders ten aanzien van het contact met hun kind en wat vinden zij van VIB?

Naar aanleiding van de resultaten van deelvraag 1 worden de volgende antwoorden en uitwerkingen gegeven die overeenkomen met het literatuuronderzoek.

- *De jonge vaders vinden het belangrijk om liefde en aandacht te geven en ervaren het contact met hun kind door te lachen, knuffelen en gek te doen.*
- *Zij vinden het belangrijk dat hun positie als vader binnen het 'jong ouderschap' en het leven van hun kinderen versterkt en erkend wordt door de moeders, hulpverleners en maatschappij zodat zij ook de kans krijgen om voor hun kind te kunnen zorgen en betrokken kunnen zijn bij de opvoeding.*

Hieruit blijkt dat de antwoorden van de vaders overeenkomen met het literatuuronderzoek van auteurs Trad (1992) en Gerritsma (1985). Zij hebben aangegeven dat vaders contact maken door plezier te maken met hun kinderen en dat dit bevorderend werkt voor het contact tussen vader en kind.

Daarnaast komt hun verlangen om vanuit verschillende partijen binnen de samenleving serieus genomen te willen worden overeen met wat Zwaan (2013) eerder in haar literatuur aangegeven heeft.

- *Een VIB- traject kan het contact tussen vader en kind bevorderen doordat men via beeldmateriaal kan kijken naar de interactie tussen vader en kind.*
- *Door het VIB -traject behouden ze door het beeldmateriaal herinneringen voor later waarop hun contact met hun kind te zien is.*
- *Een VIB- traject is constructief als het een kort traject is en het moet niet als een verplichting ervaren worden door de vaders omdat zij geen druk van de hulpverlener willen voelen, waardoor zij zullen afhaken.*

Dit betekent dat drie van de vier respondenten een positieve ervaring hebben met VIB en hierdoor kunnen werken aan het contact met hun kind. Het begrip hechting wordt meer door de hulpverleners gebruikt, maar de vaders beleven dit woord als het contact hebben met hun kind. Antwoorden van alle vier de respondenten laten hier zien dat betrokkenheid van de vader in het leven van het kind mogelijk van belang zou kunnen zijn omdat vaders binnen het ouderschap een andere manier van contact hebben dan moeders. Uit het literatuuronderzoek wordt dit door Tavecchio (2014) bevestigd en het vertrouwen dat de respondenten als vader ontwikkelen tijdens het VIB in contact met hun kind is door Fredrikze (2014) in het literatuuronderzoek weergegeven.

Hoofdstuk 5 – Resultaten deelvraag 2

Inleiding

Deze deelvraag over de visie en ervaringen van de hulpverleners bestaat uit twee thema's. Bij het antwoorden van deelvraag 2 is naast de resultaten uit het semigestructureerde interview ook de Delphi methode ingezet waardoor deze resultaten samengevoegd zijn.

Wat is de visie en ervaring van de VIB- begeleiders ten aanzien van het gebruik van VIB aan jonge vaders ter bevordering van het contact met hun kind?

Over de visie van VIB met de vader geven alle vier de respondenten aan dat er gedacht moet worden vanuit het kind en dat het kind recht heeft op contact met beide ouders zodat het zich aan hen kan hechten. Drie respondenten benoemen dat de interactie tussen vader en kind actief is waarbij goede afstemming en plezier tussen vader en kind van belang is.

“Dus ik vind dat we met z'n allen moeten denken vanuit het kind, wat voor het kind het allerbelangrijkste is. En voor een kind is het goed om een veilig contact met zijn moeder te hebben en een veilig contact met zijn vader” (respondent 1: regel 7).

“Ik vind het heel belangrijk omdat ik denk dat vaders nog en mannen nog meer ingesteld zijn op beeldmateriaal omdat ze beelden willen zien. Ehhhh en ik denk dat het de vaders heel erg kan helpen om te zien op een rustige manier. Tijdens een review bijvoorbeeld kijken van wat doet mijn kindje en hoeveel contact legt mijn kind met mij. Vaders zijn soms in het omgaan met hun kind soms wat sneller en directer, dus de kans dat zij initiatieven niet kunnen zien of oog contact kunnen maken en lichaamstaal. Een armpje of een beentje gaat wiebelen als pappa wat zegt en daar kan je de vaders op attent maken door VIB” (respondent 2: regel 57).

“Dus die kwaliteit dat de vader aangeeft dat hij de vader is en het contact met zijn kind aan wil gaan, is zeer waardevol voor de hechting en het investeren in de toekomst van het kind” (respondent 3: regel 67).

Een belangrijk startpunt is dus om te 'denken vanuit het kind' zodat de vader leert afstemmen op de behoefte van zijn eigen kind.

Uit de resultaten van de eerste ronde van de Delphi- methode geven twee van de vier respondenten aan dat het hebben van een goede afstemming en enthousiasme het contact tussen vader en kind met VIB kan bevorderen en de vader door 'ontdekken en zien' kan werken aan de interactie met zijn kind.

Citaten van de respondenten uit de Delphi ronde 1:

“Bij vaders heb je een meer laagdrempelige spontane aanpak nodig, meer zo van leuk dat je eventueel meekijkt of doet en dan worden ze vanzelf actief in het meekijken en zien van dingen. Geen hulpverleningstaal, goede afstemming. Als vaders er alleen voor staan, lijkt dat anders, met name als ze graag een boost willen ontvangen van VIB, dan stellen ze zich makkelijker wat kwetsbaarder op” (respondent 1).

“Het verschil tussen moeders en vaders is voor mij dat een moeder wat natuurlijker meedoet in het VIB- proces en een vader er toe overgehaald moet worden. Maar ook, als blijkt dat het voor de vader helpend is in het contact met zijn kind, hij ook enthousiast kan worden” (respondent 2).

Een laagdrempelige en uitnodigende houding tonen kan een positief effect hebben in het contact met de jonge vader.

Alle vier de respondenten ervaren dat het voor de vader bevorderend werkt als hij erkenning krijgt voor zijn vaderschap. Citaten uit ronde 2 van het Delphi- onderzoek die dit weergeven zijn:

Citaat over het geven van erkenning aan de jonge vaders:

“De vaders waarmee ik af en toe in gesprek ben willen vooral erkenning voor hun rol en geen aanwijzingen over wat ze wel of niet moeten doen. Ze willen geen ongevraagd advies. Moeders vinden het fijn om lang te praten over de ontwikkelingsfase van het kind en letten op details” (respondent 2).

Respondent 1 en 3 geven aan dat de vader andere vaardigheden heeft in het contact met zijn kind, zoals het naar buiten gericht zijn.

“Vaders hebben andere vaardigheden dan de moeders en zitten anders in elkaar. Zij kijken anders naar dingen dan moeders. Moeders maken zich druk over de zorg. Een vader wil weten wanneer het kind gaat lopen” (respondent 1).

“Omdat vaders verschillende persoonlijkheden hebben dan de moeders en dat zij niet veel willen praten maar gelijk in actie willen gaan. Zij zijn meer naar buiten gericht met concrete voorbeelden” (respondent 3).

Het geven van erkenning aan de vader voor zijn vaderrol blijft een belangrijke factor om vanaf het begin mee te starten, zodat de vader zich serieus genomen voelt.

Een citaat uit het semi-gestructureerde interview van respondent 4 is:

“Dat vaders vaak gekkere dingen doen met hun kinderen dan de moeders. Lekker buiten de structuur, lekker naar buiten en lekker doen en stoeien. Ik weet ook wel vanuit mijn eigen ervaring dat spelen en actief bezig zijn met de vader voor de kinderen betekenisvol kan zijn. Dat daar wel een extra sterretje aan zit dan het met je moeder te doen. Dingen die te maken hebben met zelfvertrouwen ontwikkelen en ook gezien worden met je vader” (respondent 4: regel 67).

Respondent 3 benoemt dat tijdens het VIB- traject ongevraagd advies door de vader als onprettig wordt ervaren. Respondenten 2 en 4 geven aan hoe de VIB- begeleiders het contact met de vaders ervaren.

Citaten uit het semi- gestructureerde interview zijn:

“En vooral niet van ik ga jou wat aanleren maar wat ontstaat er tussen jou en jouw kind. Niet kijken wat je niet goed doet maar vooral aangeven dat hij vader van het kind is en dat er gewoon een band tussen hen is en daar gaan we gewoon met elkaar naar kijken” (respondent 3: regel 92).

“Het feit dat als je de vader afwijst in zijn contact met het kind als ik iets zie dat besproken moet worden, ik afkeuring geef in zijn handelingen omdat hij zich aangevallen voelt en vaak is er al sprake van onzekerheid. Ik moet geen overtuigende houding tonen omdat de vader hierin teveel druk voelt dat hij dingen moet doen en dan komt het niet vanuit zijn eigen wil en motivatie om te werken aan de hechting met het kind” (respondent 2: regel 85).

Voor de vaders is het dus belangrijk dat zij regie kunnen houden tijdens het VIB- traject zodat zij geen druk van de andere ervaren.

“Ik merk wel dat als de vader mee kijkt met de moeder en het kindje vinden ze het vaak heel erg leuk. Het moet vaak op hun manier en zij willen vaak de regie hebben” (respondent 4: regel 64).

Een aandachtspunt bij VIB bij de jonge vaders is het feit dat het extra tijd en geld vraagt tijdens de begeleiding, iets wat niet altijd aanwezig is tijdens een hulpverleningstraject. Respondent 4 zegt in het interview het volgende hierover:

“Het is heel afhankelijk van hoeveel tijd je krijgt voor het contact met de vaders in verband met de bezuinigingen ” (respondent 4: regel 43).

“Dat je er meer tijd voor krijgt en dat mijn grootste wens is”
(respondent 4: regel 136).

Respondenten 3 en 4 geven aan wat zij belangrijk vinden voor de hechting tussen vader en kind.

“Ehhhhmmmm, sensitiviteit en afstemmen vind ik beide belangrijk voor het kind, zeker om af te kunnen stemmen, het kan niet los van elkaar ”
(respondent 3: regel 180).

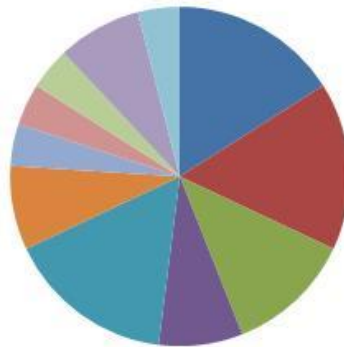
“Sensitiviteit en afstemming hebben heel veel te maken met hechting, Überhaupt of je de signalen kan herkennen en op te vangen van je kind ” (respondent 4: regel 99).

De antwoorden van de respondenten geven aan dat als je moeite hebt met afstemmen dit belemmerend kan werken in sensitief reageren op het kind. Waardoor men niet goed weet wat het kind van je nodig heeft.

“Als je niet kan afstemmen en mentaliseren kan je je niet verplaatsen in de behoefte van je kind. En dan gaat het heel snel meer over jezelf dan over je kind ” (respondent 4: regel 101).

Opmerkelijk is dat de respondenten aangeven dat als de vaders betrokken willen zijn bij een VIB-traject, zij niet teveel adviezen willen krijgen maar dat het op hun manier moet zodat zij geen druk ervaren over hoe zij zich moeten gedragen. Dit betekent dus dat deze vaders zich onzeker kunnen voelen als zij teveel adviezen krijgen over vaderschap. Respondent 4 geeft als enige aan dat zij te weinig tijd ervaart om de jonge vaders te kunnen begeleiden door bezuinigingen in de hulpverlening terwijl de andere respondenten dit aandachtspunt niet benoemen.

Visie en ervaringen van VIB-ERS t.a.v. VIB met jonge vaders

- Denken vanuit het kind
- Kind recht op contact vader
- Plezier tussen vader en kind
- Enthousiasme en ontdekken
- Geven van Erkenning
- Vader heeft andere vaardigheden
- Ongevraagd advies niet prettig
- Regie houden tijdens VIB
- Kost geld en tijd
- sensitiviteit en afstemming
- Belang van mentaliseren

De bevindingen die uit de resultaten van deelvraag 2 het meest door de respondenten genoemd worden zijn 'denken vanuit het kind' en geven van erkenning. Waarbij het 'houden van regie' en dat VIB 'geld en tijd kost' het minste zijn aangegeven.

5.1 Samenvatting en beantwoording van deelvraag 2

Wat is de visie en ervaring van de VIB- begeleiders ten aanzien van het gebruik van VIB aan jonge vaders ter bevordering van het contact met hun kind?

Naar aanleiding van de bevindingen van deelvraag 2 kunnen uit literatuur onderzoek vanuit verschillende auteurs de volgende antwoorden gegeven worden.

- *De jonge vader bezit andere vaardigheden dan de moeder en de interactie tussen vader en kind uit zich in actief spel en plezier en is naar buiten gericht.*
- *Het is van belang om vanuit het kind te kijken zodat het opgroeit in bijzijn van beide ouders, waarbij de vader erkent dient te worden in zijn vaderschap door de moeder, hulpverleners en maatschappij.*
- *Door VIB kan de vader werken aan de interactie tussen vader en kind. Doordat de vader tijdens spelmomenten met het kind speelt, bevordert dit het contact tussen vader en kind.*

Dus deze bevindingen komen overeen met de verschillende onderzoeken die aangeven dat de vader een gewichtig rolmodel zou kunnen spelen in het leven van zijn kind (Gesell en van Dijk (2010). Het feit dat de vaders meer gericht zijn op het actieve spel heeft invloed op het ontwikkelen van het zelfvertrouwen van het kind die bij gevaar eerder gericht is op de vader dan de moeder.

- *De VIB- begeleiders zullen vanuit de behoefte van het kind VIB inzetten en bij het tonen van een laagdrempelige benadering de vaders erbij betrekken.*
- *Goede afstemmingen zijn helpende interventies tijdens VIB en het geven van ongevraagd advies kan belemmerend werken in het contact met de jonge vaders omdat zij zich onzeker kunnen voelen in hun vaderschap.*

Dit betekent dus dat het bij VIB van belang is dat de vader goede uitleg krijgt van de VIB-begeleiders over hoe hij de interactie tussen vader en kind werkt.

Hierdoor krijgt de vader meer inzicht in de interactie tussen vader en kind. Door de jonge vader te betrekken en te erkennen voor zijn vaderrol kan hij gemotiveerd raken om middels VIB te werken aan het contact tussen vader en kind. Zoals Havermans, Verheule (2014) en van IJzendoorn (1988) eerder in het literatuuronderzoek hebben genoemd kan de jonge vader de hechting tussen vader en kind op deze wijze bevorderen en hun opvoedingsvaardigheden mogelijk kunnen verbeteren.

Hoofdstuk 6 – Resultaten deelvraag 3

Inleiding

Deelvraag 3 behoort tot dé innovatieve deelvraag van dit onderzoek. Het is een concrete vraag waarbij deze resultaten een bijdrage zouden kunnen leveren voor de hulpverleners van Talita en Mevita om methodes te gebruiken die specifiek op de jonge vader toegepast kunnen worden tijdens het VIB- traject met hun kind. De hulpverleners zijn gewend om VIB te geven aan de jonge moeders. Vernieuwend is dat zij zich willen richten op de jonge vaders waarbij ze hen tijdens een VIB- traject op een manier willen benaderen waardoor de interactie tussen vader en kind bevorderd wordt. Hierin is het essentieel dat alle vier de VIB- begeleiders inzicht en kennis hebben verworven om tijdens VIB met de jonge vaders om te kunnen gaan

Hoe kan een MWD-er door middel van de VIB-methode het contact tussen vader en kind verbeteren?

Bij de resultaten zijn de uitkomsten vanuit de 2^e en 3^e ronde van de Delphi- methode verwerkt en resultaten uit het semi- gestructureerde interview worden hier ook weergegeven.

Twee van drie respondenten geven in de 2^e ronde aan dat zij de vader uitnodigen voor het maken van een film en een respondent geeft uitleg over het VIB- traject. Twee van de vier respondenten staan stil bij de activiteiten tussen vader en kind waarbij leuke herinneringen aan het VIB- traject kunnen ontstaan.

Citaten over het motiveren van interactie tussen vader en kind zijn:

“ De vader uitnodigen om op film te zetten wat het kind allemaal al kan en hoe het kind op hem reageert. Dat het een leuke herinnering is voor later ”
(respondent 1).

“ Als ik een VIB- traject zou doen met een vader zou ik hem uitleggen dat de activiteiten met zijn kind mooie beelden kunnen zijn voor later als de kinderen al heel groot zijn. Of als zij het kind via een bezoekenregeling niet vaak zien, hebben ze beeldmateriaal om af en toe naar te kijken ”
(respondent 2).

“ Ik laat hem zien hoe zijn kind op de film contact maakt met de moeder en ik betrek hem erbij om aan te geven dat het voor het kind ook belangrijk is dat zij samen een filmpje hebben. Ik hou het wel laagdrempelig. Bij verplichting haakt een vader vaak af ” (respondent 3).

Deze antwoorden laten opnieuw het belang van de juiste bejegening zien in het contact met de jong vader. Door uitleg over VIB te geven weet de jonge vader wat er van hem verwacht wordt, wat eventuele onzekerheid bij de vader kan verminderen.

In de derde ronde van de Delphi- methode antwoorden alle respondenten dat zij door VIB de vader leert afstemmen op de behoefte van zijn kind.

Citaten van alle drie de respondenten over het inzetten van VIB bij bevordering van contact tussen vader en kind:

“ Dat zij hoge verwachtingen hebben wat het kind allemaal moet kunnen. Soms zijn vaders gefocust op wat het kind kan en moet kunnen waardoor ze vergeten stil te staan of de eisen bij de ontwikkelingsfase passen ” (respondent 1).

“ Het is goed dat vaders naar de moeders luisteren en werken aan het contact met de moeder die in veel gevallen de zorg draagt voor het kind, omdat ik gezien heb dat vaders koppig kunnen zijn en hun eigen waarheden geloven waardoor zij soms niet kunnen aansluiten aan de ontwikkelingsfase van hun kinderen. Een goede samenwerking zorgt ervoor dat de vader op de hoogte is van wat het kind nodig heeft. Hij kan zich dan leren af te stemmen op de behoefte van zijn kind ” (respondent 2).

Dus een belangrijk aspect voor de VIB is dat de jonge vader zich bewust moet worden van de ontwikkelingsfase waar het kind zich in bevindt zodat hij zijn verwachtingen in het contact met zijn kind kan bijstellen.

“ Niet alle vaders zijn bewust van het inlevingsvermogen van het kind. Bij een VIB- traject met jonge ouders heb ik bij de vader vaak stil moeten staan en hem bevragen wat hij denkt dat het kind zou willen van hem. Hij reageerde vaak op de reactie van het kind zonder eerst te kijken wat het kind eigenlijk van hem verwacht ”(respondent 3).

De volgende resultaten komen uit het semi- gestructureerde interview.

Respondent 3 benoemt het belang om met de jonge vader te kijken naar de behoefte van zijn kind. Respondent 4 geeft aan dat aansluiting vinden in het contact met de vader helpend is zodat hij open staat voor een VIB- traject.

“ De vader zou ik hem eerst laten kijken, kijken van wat doet jouw kind en afwachten hoe het kind op hem reageert. Ehhh en vooral het kind te zien in wat het kind nodig heeft en niet te kijken in wat jij nodig hebt van het kind, maar wat het kind nodig heeft van jou” (respondent 3: regel 120).

“ Je moet flexibel en makkelijk zijn, afstemmen en proberen hun eigen taal te gebruiken, niet te veel verwachtingen en gewoon een open houding en enthousiasmeren in ieder geval niet problematiseren” (respondent 4: regel 63).

Verbinding en aansluiting vinden in het contact met de vader tijdens VIB zijn belangrijke vaardigheden voor een VIB- begeleider die een VIB-traject positief kunnen beïnvloeden.

Twee respondenten beginnen meteen met het maken van een film tijdens een VIB-afspraak. Waarbij één respondent aangeeft dat zij de Basic Trust methode gelijk inzet, geven respondent 1 en 2 aan dat zij niet meteen beginnen met inzetten van methodische interventies. Alle vier de respondenten benoemen verschillende methodische interventies die zij inzetten tijdens de VIB bij de vaders.

Citaten van de respondenten die dit aantonen:

“ De veiligheidskring geeft wel de ontwikkeling aan van de kinderen in het losmaken van de ouder, zelf op ontdekking gaan en weer terug komen en dat is in elke ontwikkelingsfase van het kind eigenlijk actueel ” (respondent 1: regel 166).

“ Wat ik heel erg doe is iets wat ik ook niet anders kan is kijken vanuit het ‘Contextuele gedachten Goed’. De zin die ik altijd meeneem is welke loyaliteiten spelen mee en hoe loyaal zal deze baby naar de ouders kunnen zijn, hoe loyaal is deze vader naar zijn achtergrond, hoe loyaal is deze moeder uit het contextuele gedachte goed en wat heeft een kind nodig om veilig en vertrouwd op te groeien ” (respondent 2: regel 135).

Hieruit zou men kunnen opmaken dat het van belang is dat de VIB- begeleider een methodische interventie gebruikt die bij haar eigen werkwijze past, zodat dit bevorderend kan werken in het contact met de vader tijdens het VIB- traject.

Alle vier de respondenten benoemen dat het tonen van een relativerend houding en het geven van erkenning voor het vaderschap een stimulerend effect heeft op de vader tijdens het VIB- traject. Hieronder worden twee citaten aangeduid die respondent 1 en 4 genoemd hebben:

“ Je moet een meerzijdig partijdige grondhouding hebben en je moet daarmee ook weten hoe je een meerzijdig partijdige grondhouding moet neerzetten” (respondent 1: regel 52).

“ Ik werk voornamelijk vanuit de Basic Trust principes. Hierin focus ik me samen met de vader naar het ontvangen en opvangen van de initiatieven van het kind en stil te staan bij hoe de interactie tussen ouder en kind eruit ziet. Ik zet in of de vader via mentaliseren kan afstemmen op de behoefte van het kind. Daarin kan ik werken vanuit de veiligheidscirkel en gebruik maken van interventies voor het stimuleren van de basiscommunicatie” (respondent 4 :regel 156).

Tijdens Delphi- ronde 3 benoemen alle drie de respondenten dat het inzetten van humor, interesse tonen en de jonge vader serieus nemen bevorderend werken in het contact met de vader tijdens de VIB. Citaten hierover zijn:

“ Geduld, humor, enthousiasme, geven van erkenning, luisteren en aandacht geven, niet veel eisend zijn ” (respondent 1).

“ Ik gebruik humor, ik zoek afstemming in de interesse van de vader. Ik probeer de vader te bemoedigen als ik merk dat hij een beetje onzeker is en ik probeer hem serieus te nemen als vader voor zijn kind ook als is de relatie met de moeder instabiel ” (respondent 2).

“ Duidelijke taal gebruiken, interesse tonen, luisterend oor bieden, het relativeren van lastige situaties en humor maakt het luchtig ” (respondent 3).

Het belang van een luchtige sfeer en het tonen van een transparante houding kan dus voor een positieve samenwerking zorgen.

Uit het semigestructureerde interview zegt respondent 4 het volgende :

“ Als eerste een laagdrempelige houding waarbij de vader zich erkent en gezien voelt en een uitnodigende houding aannemen waarbij je focus ligt bij de mooie ontwikkelingen van het kind. Hierin afstemmen op de taal en behoefte van de vader in het contact met zijn kind. En bij een vader moet je niks gaan verplichten of opleggen anders haken ze af. Je moet niet vanuit een overtuigende houding het gesprek aan gaan omdat zij zich door hun onzekerheid niet veilig genoeg voelen om het gesprek aan te gaan “ (regel 147).

Opmerkelijk is dat de respondenten verschillende methodes aangeven over het werken met de jonge vaders tijdens VIB. Zij benoemen geen eenduidige aanpak. Aspecten die wel overeenkomen zijn het vinden van goede aansluiting in het contact met de jonge vaders en het geven van erkenning voor hun vaderschap.

Middel(en) die VIB-ers inzetten t.a.v. jonge vaders

De resultaten uit deelvraag 3 laten in het diagram zien dat onderwerpen als 'behoefte van het kind zien', het 'geven van erkenning' en het hebben van een 'relativerende houding' belangrijk worden gevonden bij VIB met de jonge vaders. De bevindingen die bij deze vraag het minst aanbod zijn gekomen zijn 'goede afstemming van vader in contact met zijn kind' en het inzetten van de Basic Trust methode.

6.1 Samenvatting en beantwoording van deelvraag 3

Hoe kan een MWD-er door middel van de VIB methode het contact tussen vader en kind verbeteren?

Naar aanleiding van de bevindingen van deelvraag 3 kunnen de volgende antwoorden, en de theorie die overeenkomt uit mijn literatuur onderzoek, het volgende weergeven.

- *Het inzetten van methodische interventies zoals; stimuleren van interactie tussen vader en kind, bewust zijn van de ontwikkelingsfase van het kind, afstemmen op de behoefte van het kind en de vader en samen met de vader kijken naar het contact met zijn kind via beeld.*

Dus hieruit komt naar voren dat het van belang zou kunnen zijn dat de VIB-er samen met de vader moet zoeken naar een veilige afstemming zodat het kind zich positief kan ontwikkelen en contacten met anderen leert aangaan. Door samen met de vader naar beeldmateriaal te kijken kan er gewerkt worden aan de krachten en verbeterpunten in het contact tussen vader en kind.

Deze bevindingen komen overeen met Fukkink (2007) en Havermans en Verheule (2014) die in hun literatuur aangetoond hebben dat VIB een bijdrage kan leveren op het reflecteren van de opvoedingsvaardigheden van de ouder en het werken aan de basiscommunicatie tussen vader en kind.

- *Het inzetten en uitleggen van verschillende methodieken en hulpmiddelen als werken vanuit de Contextuele benadering, Basic Trust methode en de 'Veiligheidskring', waarbij de vader leert mentaliseren en sensitief reageert op de behoefte van zijn kind.*
- *Het tonen van een open houding, humor, erkenning geven aan de vader voor zijn vaderschap door de VIB begeleider zijn positieve factoren die de interactie tussen vader en kind tijdens VIB kan beïnvloeden.*

Hieruit zou opgemaakt kunnen worden dat het gebruiken van verschillende methodische hulpmiddelen, zoals het inzetten van de Veiligheidskring, van invloed zou kunnen zijn op het basisvertrouwen en hechting tussen ouder en kind, zoals Havermans en Verheule dit in de literatuur hebben aangegeven. De VIB-ers van Talita hebben de ervaring dat als zij een meerzijdig partijdige houding aannemen en humor gebruiken, dit een positieve werking heeft in het contact tijdens de VIB met de jonge vader. Uit de Interventiebeschrijving Video Interactie Begeleiding jonge ouders van de afdeling Talita en Mevita wordt door Fredrikze, Hemert, Bakker (2014) aangegeven dat het kind niet los van de vader en moeder wordt gezien. Het betrekken van de vader bij de ontwikkeling van het kind wordt als een belangrijke factor gezien voor het bevorderen van de interactie tussen vader en kind (Fredrikze, Hemert, Bakker, 2014).

Deelvraag 3 is een cruciale onderzoeksvraag voor de innovatieve ontwikkeling die door middel van dit praktijkgerichte onderzoek bij Stichting Timon uitgevoerd zal worden.

Met de resultaten van deelvraag 2 en 3 zou het mogelijk kunnen zijn om een VIB Interventie Handboek schrijven voor de jonge ouders met een aangepaste bijlage waarin specifieke handvatten over de aanpak bij de jonge vaders beschreven zijn. Het doel zou kunnen zijn om de VIB- begeleiders handvatten te geven om op een passende manier met de jonge vaders tijdens VIB te kunnen werken.

Hoofdstuk 7 - Conclusie

Inleiding

Het doel van dit praktijk gerichte onderzoek is om de VIB- begeleiders handvatten te geven hoe zij door middel van VIB op een passende manier het contact met de jonge vaders en de interactie met zijn kind kunnen bevorderen. In dit hoofdstuk worden de conclusies gegeven die getrokken zijn uit het antwoord op de deelvragen en uiteindelijk, de hoofdvraag.

7.0.1 Conclusie over de verwachtingen en ervaringen van de jonge vaders ten aanzien van het contact met hun kind en VIB.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat plezier maken door middel van spelmomenten, buitengerichte activiteiten en het geven van grenzen kenmerken zijn die de geïnterviewde vaders benoemen waardoor het contact tussen vader en kind op een positieve manier beïnvloed wordt. Tevens blijkt uit dit onderzoek dat de vaders andere vaardigheden hebben dan moeders. Een voorbeeld is dat vaders mee stoeien met hun kind, dan moeders. Daarnaast lijken zij het niet prettig te vinden als zij geen erkenning krijgen binnen het systeem van 'jong ouderschap'. Wanneer zij geen erkenning krijgen, kunnen zij niet betrokken worden in het leven van hun kind. Sommige respondenten benoemen dat zij zoekend zijn in hun rol als een primaire vader en geven aan dat zij meer erkenning willen krijgen van de moeders en de samenleving over hun vaderschap om gelijke kansen te kunnen krijgen tijdens de opvoeding met hun kind. Uit de ervaringen van de respondenten lijkt het alsof zij zich achtergesteld voelen binnen de Nederlandse samenleving waarbij zij niet stil lijken te staan bij hun verantwoordelijke houding als vader in relatie met de moeder. Deze wisselwerking zou mogelijkerwijs van invloed kunnen zijn in het contact wat de vader met zijn kind zou willen.

Uit eerdergedaan onderzoek door Landan (1985), Trad (1992) en Tavecchio (2014) blijkt inderdaad ook dat vaders meer fysieke en spannende spelletjes doen met het kind waardoor het kind tot exploratie en zelfstandigheid gestimuleerd wordt. Moeders daarentegen zijn meer gericht op de zorgende en troostende zorg. De bevindingen van de geïnterviewde vaders lijken overeen te komen met resultaten uit dit eerder onderzoek. Dat de betrokkenheid van de vader het kind meer zelfvertrouwen en zelfregulering kan bieden noemen Gerritsma (1985) en Parke (1996) ook in eerder onderzoek. Een vader zou tijdens de opvoeding eventueel als identificatiemodel kunnen fungeren. Dit zijn uitspraken die tijdens de interview met de respondenten naar voren zijn gekomen, vooral als het gaat om gelijke rechten in het ouderschap. Alle respondenten pleiten voor gelijk ouderschap terwijl vaders met een Surinaamse en Caribische achtergrond in veel gevallen zichzelf een nieuwe rol als vader moeten toe-eigenen omdat zij niet zozeer met het vaderschap vertrouwd zouden zijn. Ook Zwaan (2013) is bij eerder onderzoek met geïnterviewde vaders tegengekomen dat het erop lijkt dat de laatste decennia de vaders door de maatschappij als minder belangrijke opvoeder gezien worden, waardoor mannen in vele gevallen moeten strijden om hun vaderschap.

De respondenten delen de ervaring dat zij het fijn vinden dat ze door middel van VIB een herinnering hebben voor later. Uit dit onderzoek lijkt het dat vaders meer gericht zijn op de praktische effecten, zoals het contact met het kind, dan zich focussen op de ontwikkelingsfase van het kind en de methodische visie achter een VIB- traject. VIB zou dus mogelijk een helpende interventie kunnen zijn ondanks dat er sprake kan zijn van gezichtsverlies of onzekerheid bij de vader. Daarnaast kan de medewerking van moeder van het kind ook een rol spelen of de vader de ruimte krijgt om door middel van VIB te kunnen werken aan het contact met zijn kind. Als de moeder geen medewerking wil verlenen zal het lastig zijn voor deze respondenten om betrokken te worden bij het leven van hun kind.

Het merendeel van deze respondenten staat open voor een VIB- traject, maar het is belangrijk voor hen dat er door de VIB-er rekening gehouden wordt met hun culturele achtergrond.

Dit lijken helpende factoren te kunnen zijn voor de jonge vader om te werken aan de interactie tussen vader en kind. Deze bevinding wordt bevestigd door het onderzoek van Havermans, Verheule, Prinsen (2014), welke in eerder onderzoek hebben genoemd dat VIB via beeldmateriaal mogelijk de interactie tussen ouder en kind zou kunnen bevorderen.

Kortom, uit de onderzoeksresultaten blijkt dat wanneer de vaders zich door de VIB-er serieus genomen voelen, dit mogelijk een positieve werking heeft op het contact tussen vader en kind. Dit kan komen doordat de vaders dan met een open houding kunnen praten over hoe zij het contact met hun kind ervaren.

7.0.2 Conclusie over de visie en ervaringen van de VIB- begeleiders ten aanzien van het gebruik van VIB aan jonge vaders ter bevordering van het contact met hun kind.

De VIB-begeleiders in het onderzoek hebben aangegeven dat zij werken vanuit de behoefte van het kind en het focussen op de kwaliteit van de interactie tussen vader en kind. Dit zijn factoren die een belangrijke rol spelen bij een VIB- traject.

Het lijkt erop dat zowel de vader als de hulpverleners zich voegen naar het maatschappelijke dominante discours dat vaders een belangrijke rol zouden kunnen spelen bij de ontwikkelingen van hun kind. Zij zouden een zinvolle bijdrage kunnen leveren bij de hechting tussen het kind en belangrijke volwassenen. De meeste respondenten lijken aan te geven dat zij de ervaring hebben dat de vader op een andere manier het contact aangaat met het kind dan de moeder. Zij zien dat een vader meer gericht is op praktische vaardigheden van het kind, terwijl een moeder meer bezig is met zorgtaken. Het is helpend om bewust te zijn van dit verschil, zodat de VIB-er rekening hier mee rekening kan houden wanneer zij het materiaal terugkijkt met vader.

Fredrikse, Hemert, Bakker (2014) en Fukink (2007) hebben in eerder onderzoek aangegeven dat de aanwezigheid van beide ouders in het leven van het kind belangrijk is voor de hechting en dat in onderzoeksverslag over 'meta-analyse van de effecten van video- feedback in gezinsprogramma's' het beeld van het kind mogelijk van belang zou kunnen zijn voor de interactie tussen vader en kind. Tijdens het gedane onderzoek benoemt de helft van de respondenten dat zij vanuit beeldmateriaal van het kind met de jonge vader werken aan het zoeken naar goede afstemming en sensitief reageren tijdens de interactie met zijn kind. Op de vraag of VIB altijd bevorderend werkt bij een jonge vader is geen eenduidig antwoord. Er zijn meerdere factoren die van invloed kunnen zijn. Ten eerste is het van belang dat de jonge vader de vaardigheden bezit om sensitief te kunnen reageren op de behoefte van zijn kind. De belaste achtergrond van de vader zoals mogelijke hechtingsproblemen kan een belemmering zijn om de behoefte van zijn kind te kunnen zien. Ten tweede zal de vader ook open moeten staan om door middel van VIB te werken aan het contact tussen hem en zijn kind. Een derde factor is dat kenmerken zoals onzekerheid ongevraagd advies door de VIB-er een negatieve invloed heeft op het VIB traject. Kenmerken als onzekerheid bij de vaders en ongevraagd advies van de VIB-er, kunnen een negatieve invloed hebben op de samenwerking tussen de VIB-er en de vader.

Bovengenoemde ervaringen zijn ook in eerder onderzoek door Lamberton en van IJendoorn (1988) genoemd. Zij stellen dat vaders hun vaardigheden enigszins kunnen verbeteren door naar het videobeeld te kijken, zonder dat er gefocust wordt op de interactie tussen vader en kind. Het effect hiervan zou kunnen zijn dat zij op deze manier minder druk van de VIB-er ervaren en hierdoor meer open staan om mee te doen aan een VIB-traject.

Tevens hebben verschillende auteurs als Havermans, Verheule, Prinsen (2014) en Frederikse (2013) eerder aangegeven dat afstemming en sensitiviteit onlosmakend verbonden zijn bij hechting en bevorderen van contact tussen ouder en kind, maar dat de bovengenoemde factoren van invloed kunnen zijn of VIB een positieve bijdrage levert in het contact tussen vader en kind.

Een aandachtspunt blijft echter dat er niet veel financiële middelen beschikbaar zijn om VIB bij vaders in te zetten vanuit Timon. Hierdoor is er weinig tijd beschikbaar voor een begeleider om een vader te ondersteunen. Een mogelijkheid is om de begeleiding van de vaders op de uren van het kind te declareren waardoor er toch begeleiding aan de vader geboden zou kunnen worden. Het onderzoek laat zien dat VIB-ers middels VIB aan de hechting tussen vader en kind kunnen werken, mits zij erkenning geven en rekening houden met de verschillende vaardigheden en achtergrond van de vaders, zoals auteurs als Fredrikze (2014) en Tavecchio (2014) in eerder onderzoek ook genoemd hebben.

7.0.3 Conclusie over hoe een MWD-er door middel van de VIB methode het contact tussen vader en kind kan verbeteren.

Uit dit kleinschalig onderzoek blijkt dat het hebben van een meerzijdig partijdige houding bij de hulpverlener een belangrijke factor zou kunnen zijn bij het contact tussen de VIB begeleider en de jonge vader. De respondenten hebben deze ervaringen tijdens dit onderzoek genoemd en zij hebben ook aangegeven en dat het tonen van een relativerende open houding, inzetten van humor en het geven van erkenning aan de vader voor positief contact zou kunnen zorgen.

De VIB-ers geven aan dat zij middels VIB aan de hechting tussen vader en kind kunnen werken mits zij erkenning geven aan de vader en rekeningen houden met de verschillende vaardigheden en achtergrond van de vaders. Deze interventies lijken eenvoudig, maar op wat voor manier kunnen VIB-ers zich deze vaardigheden eigen maken? Dit vraagt wederom expertise van de VIB-ers om zich te ontwikkelen in hoe zij om moeten gaan met jonge vaders. Tevens is het de vraag of de vader zich erkent voelt door de VIB-er, waardoor in het contact goede afstemming kan plaatsvinden.

De respondenten geven aan dat 'werken vanuit de Contextuele visie' met oog op het gezinssysteem binnen het 'jong ouderschap', ook een positieve bijdrage zou kunnen leveren tijdens een VIB- traject omdat het 'gevende' van het kind via beeldmateriaal gezien kan worden. Echter is VIB bij de jonge vader een nieuwe ontwikkeling waarbij er nog geen structurele werkwijze ontwikkeld is.

De VIB-ers geven tevens aan dat het 'zoeken naar 'goede afstemming' en 'benoemen van de interactie tussen vader en kind', factoren zijn die bij de VIB- methodiek aan orde komen.

Dit komt overeen met de factoren die Fredrikze, Hemert en Bakker (2014) ook hebben onderzocht in het 'VIB interventie beschrijving voor Jonge Ouders' voor de afdeling Talita en Mevita van Stichting Timon.

Er zijn verschillende methodieken en hulpmiddelen die ingezet kunnen worden waarbij het afhankelijk is van de VIB- begeleider voor welke methode gekozen wordt. Hierin is nog geen eenduidigheid bij de VIB begeleiders. Een belangrijk startpunt, wat niet expliciet door de respondenten genoemd is, is dat er een veilige leefomgeving aanwezig moet zijn tussen vader en kind, zodat er gewerkt kan worden aan het contact. Bij sprake van onveiligheid binnen het contact tussen vader en kind zoals 'kindermishandeling' zou een VIB- traject niet adequaat zijn.

Deze bevindingen lijken een overeenkomst te hebben met het soort gelijke onderzoek van Havermans, verheule, Prinsen (2014) die eerder aangegeven hebben dat een verstoorde ouder- kind relatie eerder door een IMH specialist behandeld kan worden dan een VIB-er.

Kortom, welke methodische interventie ook bij de jonge vader wordt toegepast, het blijft bij elke interventie van groot belang dat er wordt gezocht naar goede afstemming bij de jonge vader. Door goede afstemming met de vader zal een VIB-traject mogelijk eerder een positieve werking hebben op het contact tussen vader en kind.

7.1 Beantwoording op de hoofdvraag

Op welke manier kan een maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind?

Tijdens de uitkomsten van de drie deelvragen hebben de respondenten hun bevindingen aangegeven die de hoofdvraag kunnen beantwoorden. De ervaringen uit de interviews met vaders en de VIB-ers zullen gezamenlijk het antwoord geven.

Uit de interviews met de vaders:

- De jonge vaders willen erkenning krijgen voor hun vaderschap van de maatschappelijk werkster waarbij er rekening gehouden wordt met hun voorwaarden over hoe zij door de VIB-er benaderd willen worden. Hierdoor voelen zij zich gezien en serieus genomen in het leven van hun kind.
- De jonge vaders vinden het belangrijk dat zij net als de moeder de ruimte krijgen van de maatschappelijk werkster om actief te kunnen deelnemen in het leven van het kind. Hierdoor krijgen de vaders ruimte om hun specifieke vaardigheden in het contact met hun kind te ontwikkelen.

Vanuit de VIB- begeleiders:

- De maatschappelijk werkster ziet het belang van beide ouders in het leven van het kind voor een positieve hechting, waardoor de vaders betrokken worden bij de opvoeding en dus regelmatig tijd doorbrengt met zijn kind.
- De maatschappelijk werkster kan tijdens het VIB-traject de jonge vader via het beeldmateriaal leren mentaliseren en sensitief reageren op initiatieven en behoeften van het kind.
- De maatschappelijk werkster zoekt afstemming in het contact met de vader en kind door aan te sluiten bij de noden van de vader en er wordt stil gestaan bij de behoefte van het kind tijdens de interactie met de vader.
- De maatschappelijk werkster toont een relativerende -, meerzijdig partijdige houding waardoor de VIB- begeleider benaderbaar is voor de jonge vader.
- De maatschappelijk werkster zet verschillende methodische interventies in bij VIB zoals: Basic Trust, gebruik van de Veiligheidscirkel en werken vanuit de Contextuele Benadering, die op een passende wijze afgestemd zijn op de behoefte van de vader en kind.

7.2 Discussie

Inleiding

Dit kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd om meer zicht te krijgen op de rol van vaders in hoe zij door middel van VIB het contact tussen vader en kind kunnen bevorderen. De data is verzameld op basis van interviews met een kleine selectie van mensen en gebaseerd op subjectieve ervaringen van mensen. Hierdoor zijn de resultaten van dit onderzoek contextafhankelijk, dat wil zeggen tijd- en plaatsgebonden. Betrouwbaarheid en validiteit zijn bepalend voor de kwaliteit van het onderzoek en de conclusies die uit dit onderzoek getrokken worden (Verhoeven, 2011).

In deze paragraaf wordt dit onderzoek en de uitkomsten daarvan besproken en bediscussieerd.

Een maatschappelijk werker kan met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdragen aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind door de jonge vader erkenning te en ruimte te geven om hen actief te laten deelnemen in het leven van hun kind. Verschillende onderzoeken bevestigen dit. Havermans en Verheule (2014) stellen dat door erkenning te geven aan jonge ouders zij door middel van VIB kunnen werken aan het bevorderen van het basisvertrouwen in de interactie tussen ouder en kind. Parke (1996), Gerritsma (1985) en Trad (1992) geven aan dat betrokkenheid van de vader zelfvertrouwen en ruimte geeft tot exploratie en autonomie en belangrijk is als identificatie figuur voor het kind. Hazen, McFarland, Jacobvitz & Boyd-Soisson (2010) laten zien dat als vaders in spelmomenten sensitief betrokken zijn bij het kind de kans dat het zich veiliger kan hechten groter is. Echter zijn er ook kanttekeningen te plaatsen. Uit dit onderzoek bleek tevens dat het VIB- traject een vader onzeker kan maken. Wanneer een traject verplicht wordt, kan de vader het gevoel krijgen dat hij zich moet bewijzen. Ongevraagd advies geven maakt de vader onzeker. Deze kenmerken worden niet benoemd in verschillende onderzoeken over effectmeting bij VIB.

Van IJzendoorn & Lamberton (1988) benoemen in eerder onderzoek dat studies over het effect van VIB niet altijd betrouwbaar zijn, maar door opvoeders toch positiever ervaren wordt dan andere vormen van opvoedondersteuning. Zo is de culturele achtergrond van vaders mogelijk ook van invloed op de interactie tussen vader en kind. Distelbrink, Geense en Pels (2005) tonen aan dat als de jonge vader zijn eigen vader in zijn leven gemist heeft, het voor hem lastig kan zijn om zijn verantwoordelijkheid als vader uit te voeren. Daarnaast stellen Naber, Ketner & Pels (2012) dat er verschillende etnische bevolkingsgroepen zijn, zoals bij de Caribische- en Creools- Surinaamse vaders, waarbij het opvoeden de taak van de moeder toebehoort en de vader een andere rol heeft. Bijvoorbeeld zorgen voor de kostwinnerschap. Vervolgonderzoek naar welke aspecten van invloed zijn om de interactie tussen vader en kind te bevorderen is nodig, zodat de MWD-er hiermee rekening kan houden.

Tijdens dit onderzoek is niet stil gestaan bij de invloed van genderidentiteit van de respondenten waar Groen (1985) en Tavecchio (1998) hebben aangegeven dat het een belangrijke factor is voor de identiteitsontwikkeling van het kind. Zij stellen dat jongens mannelijk gedrag leren door de vader als identificatiemodel te zien en dat meisjes door betrokkenheid van de vader leren om te gaan met het gedrag van mannen. Vervolgonderzoek zal moeten aantonen hoe vaders dit ervaren in het contact met hun kind, zodat de externe validiteit vergroot wordt. Met de externe validiteit wordt bedoeld of deze resultaten ook vergelijkbaar zijn voor andere groep jonge vaders binnen de samenleving, dan alleen de vier geïnterviewde vaders (Verhoeven, 2011).

Tevens heeft dit kleinschalige onderzoek zich alleen gericht op wat voor een invloed VIB heeft op de interactie tussen vader en kind. In dit onderzoek is de invloed van sensitiviteit en hechting op de interactie tussen vader en kind in mindere mate onderzocht.

Deze twee factoren zijn volgens eerder onderzoek wel van belang (Hazen, MC Farland, Jacobvitz & Boyd-Soisson, 2010). Hier door is de interne validiteit van deze resultaten beperkt aanwezig. Met interne validiteit en betrouwbaarheid wordt hier bedoeld dat het onderzoek goed opgezet en uitgevoerd is en dat de onderzoek gegevens zorgvuldig verzameld zijn, zodat ze door anderen te controleren zijn (Verhoeven, 2011).

Goed onderzoek voeren naar meningen en ervaringen van jonge vaders is een uitdaging. Het houden van een kleinschalig kwalitatief onderzoek binnen het tijdsplan en de voorwaarden die hieraan opgesteld waren, heeft ervoor gezorgd dat de uitvoering hiervan passend was binnen de organisatie van Timon. Echter zouden de volgende verbeterpunten in een vervolgonderzoek meegenomen kunnen worden:

- De Delphi- methode is bij een kleine groep hulpverleners ingezet om meer te focussen op de onderzoeksvraag. Door inzet van deze methode ontstaat een gezamenlijke mening zonder dat het proces en de uitkomsten van het onderzoek worden beïnvloed door interactie van de deelnemers. Het is een voordeel dat deze methode online uitgezet wordt waardoor de VIB-ers zelf kunnen bepalen wanneer zij de vragen zullen beantwoorden. Een nadeel was dat de responsiviteit van antwoorden minimaal waren in verband met de hoge werkdruk op de werkvloer. Mocht er meer tijd aanwezig zijn geweest, dan zou er mogelijk betrouwbaardere uitkomsten vanuit het onderzoek naar voren gekomen zijn waardoor de interne validiteit groter wordt.
- Dit onderzoek is uitgevoerd bij vier jonge vaders en vier VIB- begeleiders en is het gericht op twee afdelingen van Timon waar de jonge moeders wonen. Hierdoor kan men niet dezelfde resultaten bij een grotere populatie vergelijken vanwege de kleine groep respondenten. Daarnaast is dit onderzoek alleen uitgevoerd bij de afdeling Talita en Mevita in de regio Utrecht. In Amsterdam en Rotterdam zijn ook afdelingen met jonge moeders waar geen tijd was om de VIB-ers en vaders te kunnen interviewen. Hierdoor kon niet onderzocht worden of de resultaten van dit onderzoek generaliseerbaar zijn bij vergelijkbare respondenten uit andere afdelingen van Timon, zodat de externe validiteit vergroot kan worden. Vervolgonderzoek is dus nodig bij alle afdelingen van Timon om de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek te vergroten waarbij (jonge) vaders betrokken worden omdat, verschillende afdelingen te maken hebben met betrokkenheid van de vaders.
- De tijdsdruk waarin deze kleinschalige onderzoek uitgevoerd moest worden is ook van invloed geweest waardoor er geen grotere populatie benaderd kon worden. Het was het lastig om VIB- collega's te benaderen en tijd vrij te maken voor het houden van een interview. Hierdoor werden de interviews tussen de bedrijven door gehouden, waarbij er niet uitgebreid de tijd genomen is om tijdens het afnemen van de interviews door te vragen op sommige thema's, waardoor er mogelijk belangrijke informatie gemist is. Dit betekent dat de resultaten uit de interviews minder uitkomsten gaf. Als er meer tijd was geweest om uitgebreid interviews af te nemen zou dit de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroten zodat er geen systematische fouten gemaakt konden worden en het onderzoek hierdoor meer valide wordt.
- De ervaringen en vaardigheden van de VIB-ers en de interviewer in het contact met de jonge vaders kunnen tijdens het afnemen van de interviews van invloed zijn op de resultaten van het onderzoek. Als een VIB-er weinig ervaring heeft in het contact met de jonge vaders zal zij andere ervaringen aangeven dan een VIB-er die meer ervaring heeft in het omgaan met vaders.

Dit betekent dat het de resultaten afhankelijk zijn van verschillende factoren zoals de expertise van de VIB-ers. Dit beïnvloedt de conclusie en dus de interne validiteit van het onderzoek. Dit komt tevens ook naar voren bij de interviews met de jonge vaders. Het is bij deze groep een uitdaging om gesprekken met hen te krijgen omdat zij niet graag in gesprek willen met hulpverleners. Mogelijk door hun stoere houding lijken ze moeite te kunnen hebben om zich kwetsbaar op te stellen. Daarnaast hebben Zwaan (2013) en Tavecchio (1998) in eerder onderzoek aangegeven dat vaders meer gericht zijn op praktische vaardigheden en meer doeners zijn dan gesprekken voeren over hun emoties. Deze aspecten kunnen mogelijk belemmerend werken voor de interviewer en VIB-ers om gesprekken te kunnen voeren met de vaders waarbij de uitkomsten van het onderzoek de interne validiteit kan vergroten. Ook hebben de jonge vaders één op één gesprekken gehad met de interviewer waardoor zij zich mogelijk kwetsbaarder konden voelen en eventueel minder openheid toonden tijdens het onderzoek. De interviewer had tijdens dit onderzoek ook kunnen kiezen voor een gesprek met alle vier de vaders, zodat zij zich door elkaar enigszins gesteund konden voelen. Een nadeel hierin zou kunnen zijn dat ze elkaar mogelijke in hun 'stoere' houding op een negatieve manier zouden kunnen versterken waardoor het de betrouwbaarheid en de interne en externe validiteit van het onderzoek kan beïnvloeden.

- Tijdens het onderzoek is er veel rekening gehouden met de behoefte en tijd van de respondenten. Uiteraard heeft de interviewer sturende vragen gebruikt. Echter, de afstemming op de vaders was van groot belang omdat zij zich serieus genomen voelde waardoor zij openheid ervoeren om te kunnen praten. Voor het onderzoek zijn de ervaringen van de vaders belangrijk geweest waardoor de betrouwbaarheid in gedrang kwam, omdat de interviewer afhankelijk was van de inzet en motivatie van de vaders die mee wilden doen aan dit onderzoek. Bovendien is het ook maar de vraag of de respondenten bij bepaalde vragen geen sociaal wenselijke antwoorden gaven, omdat dit te maken kan hebben met verschillende factoren zoals het niet willen tonen van gezichtsverlies of de culturele achtergrond van de verschillende vaders. Zoals de Caribische en Surinaamse vader die een ander beeld heeft over het vaderschap dan andere vaders uit verschillende culturen of autochtone vaders. Al deze kenmerken zijn van invloed op de respondenten tijdens het uitvoeren van dit onderzoek waarbij dit betrouwbaarheid en validiteit zou kunnen beïnvloeden. Het lijkt erop dat het geen makkelijke opgave is om goed onderzoek te voeren met deze respondenten omdat het om een brede aanpak en expertise vraagt van de interviewer en VIB-ers om aansluiting te kunnen vinden in het contact met jonge vaders.

Verdere ontwikkelingen:

Concluderend kan gesteld worden dat het zinvol is om met het oog op de externe validiteit, rekening te houden met de grootte van de steekproef. De groep respondenten moet groot genoeg zijn om de uitkomsten te generaliseren naar alle jonge vaders in Nederland. Tevens moeten factoren die van invloed zijn op de hulpverlening aan jonge vaders worden meegenomen, zoals etniciteit en intelligentie, om valide resultaten te kunnen berekenen en deze te kunnen generaliseren naar alle jonge vaders in Nederland (Distelbrink, Geense en Pels, 2005).

Interessant zou zijn om vervolgonderzoek te doen hoe 'jonge vaders' binnen de Nederlandse samenleving het contact met hun kind ervaren door middel van een VIB traject waardoor de externe validiteit vergroot kan worden.

Bovendien is dit onderzoek door slechts één onderzoeker uitgevoerd. Bij meerdere onderzoekers had gekeken kunnen worden of de interbeoordelaars- betrouwbaarheid goed is. Dat wil zeggen dat verschillende onderzoekers dezelfde dingen horen, vragen of observeren.

Dit onderzoek heeft zich op een kleine groep jonge vaders en VIB- begeleiders gericht waarbij er een beperkte indicatie gegeven kan worden over de resultaten op de hoofdvraag. Om een VIB -traject succesvol te laten zijn, zouden er meerdere factoren meegenomen moeten worden.

De context waarin een traject wordt gevolgd is belangrijk voor het al dan niet slagen van een traject. Contextfactoren die een rol spelen zijn onder andere; een instabiele relatie met moeder, beperkt steunend netwerk en weinig financiële middelen (Baart en Keinemans, 2007, Keinemans, 2011 & van Lier, 2007).

In vervolgonderzoek is het van belang dat de achtergrond van de jonge vader wordt meegenomen. Er is meer onderzoek nodig naar de ervaringen van andere VIB- begeleiders en jonge vaders door heel Nederland over op welke manier VIB bevorderend kan werken in het contact tussen vader en kind. Hierdoor kan er een grotere populatie benaderd worden waarbij er gestreefd kan worden, naar een brede gezamenlijke aanpak die door alle hulpverlenende instanties uitgevoerd kan worden net als het onderzoek van Gesel en van Dijk (2010).

7.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit bovenstaande en het antwoord op de hoofdvraag zijn deze aanbevelingen geschreven. Deze aanbevelingen zijn voor alle betrokken partijen die te maken hebben met VIB- begeleiding en zij die hulp bieden aan jonge ouders met de jonge vaders als specifieke doelgroep op micro-, meso- en macroniveau. Naast het schrijven van een aangepaste bijlage voor de VIB- begeleiders over de aanpak bij de jonge vaders, worden de ervaringen en resultaten gedeeld met de Stichting Timon zodat de doelgroep 'jonge vaders' meer op het netvlies komt bij de verschillende partijen die met hen te maken hebben. Wetend dat Stichting Timon in de hulpverlening al veel rekening houdt met het betrekken van jonge vaders, zullen de opgedane kennis en ervaring over dit onderwerp bij de organisatie scherper geïmplementeerd worden.

Aanbevelingen voor de (VIB) begeleiders van jonge moeders (ouders)

Vanuit de literatuur wordt het belang van het geven van erkenning en het tonen van een meerzijdig partijdige houding voor de rol van het vaderschap beschreven als een cruciaal aandachtspunt. Dit vraagt meteen de nodige vaardigheden van de hulpverleners binnen de Jeugdzorg om in contact met de jonge vaders deze interventies in te zetten. Hoewel er verschillende methodieken en theorieën geschreven zijn over deze begrippen, kan het lastig zijn voor een hulpverlener om deze interventies aan te leren en tijdens de hulpverlening met de jonge vaders toe te passen. Hierdoor is het voor MWD-er van belang om het thema 'vaderschap' bij zichzelf te gaan onderzoeken en om te ervaren hoe zij tegen vaderschap aankijken en welke ervaring zij hebben met hun eigen vader en/- of vader van hun kinderen. Zo kunnen zij zich om zich verplaatsen in de positie van de vaders binnen de hulpverlening. Binnen de Jeugdzorg en het ouderschap valt ook de rol van de vader. In de Jeugdzorg hebben diverse Zorg- en Welzijns instellingen verschillende ervaringen in het werken met vaders. Het zou mogelijk een positief effect kunnen hebben als deze doelgroep de kans krijgt om een bijdrage te kunnen leveren aan het gezinssysteem om te werken aan het contact tussen vader en kind (Zwaan, 2014). Daarin is het eveneens belangrijk om stil te staan bij de eigen verantwoordelijke houding, motivatie en vaardigheden van de vader die hij tijdens de opvoeding in het contact met zijn kind wil bijdragen.

De vaders zouden zich op een positieve manier kunnen profileren binnen de samenleving door hun verantwoordelijkheden in het gezinssysteem op te pakken in plaats vanuit een eventuele klagende houding aandacht te vragen voor het vaderschap. Naast dat menige vaders negativiteit vanuit de samenleving lijken te ervaren, zou het eventueel helpend voor hen zijn als zij bewust worden gemaakt van de houding en rol die zij binnen het vaderschap laten zien.

Voor de verschillende hulpverleners binnen de Jeugdzorg zijn deze aandachtspunten wichtige factoren om in het contact met de jonge vaders bewust van te zijn.

Een ander belangrijke factor waarmee rekening gehouden moet worden is hoe de relatie tussen moeder en vader is ten aanzien van het kind. Aangezien de MWD-er met het gehele gezinssysteem werkt, zal eerst de veiligheid binnen het gezinssysteem gewaarborgd moeten worden voordat contact tussen vader en zijn kind gerealiseerd kan worden. Daarnaast is het helpend als de moeder bij een mogelijke moeizame relatie aangemoedigd kan worden om medewerking te verlenen in de samenwerking met de vader, zodat er gewerkt kan worden aan het contact tussen vader en kind. Het is belangrijk dat Timon binnen haar beleid en tijdens verschillende methodieken zoals Wrap Around Care en Contextuele benadering, in samenwerking met andere Jeugdzorginstanties de rol van de vader meeneemt. Verantwoordelijk ouderschap is van invloed binnen de ontwikkeling van het kind. Binnen Talita en Mevita bestaat er een werkgroep 'vaders' die zich richt op de aanpak en positie van de jonge vader binnen de Jeugdzorg en hulpverlening waardoor er een beleidsplan over begeleiding aan 'jonge ouders' ontwikkeld kan worden.

Door bij het VIB Interventie Handboek een aangepaste bijlage te implementeren met specifieke ontwikkelingen over de aanpak van de jonge vaders, kunnen de VIB-begeleiders handvatten aangereikt krijgen over hoe te werken met jonge vaders tijdens VIB. Daarin blijft echter van belang om bewust te zijn dat de handvatten voor de MWD-er passend moeten zijn binnen zijn eigen werkwijze. Anders kan het nog steeds lastig blijven om aansluiting te vinden in het contact met de vader. Deze bijlage zal ook voor andere begeleiders uit het team en collega's van andere Zorg- en Welzijns instellingen bruikbaar kunnen zijn. Vanwege de verandering van 'zelfsturende teams' binnen de organisatie zal de visie over de jonge vaders met de gebiedsmanagers en gedragswetenschappers besproken moeten worden, zodat zij op de hoogte worden gebracht over de behoefte van de teamleden die het beleid binnen de stichting willen aanscherpen voor 'jonge ouders' en vaders om hen meer bij de hulpverlening te betrekken.

Aanbeveling voor de gedragswetenschappers en gebiedsmanagers

Voor de gedragswetenschappers en regiomanagers is het belangrijk om op de hoogte gehouden te worden over de veranderingen en aandachtspunten die bij de hulpverleners spelen. Door beide disciplines te betrekken tijdens teamvergaderingen kan met elkaar gezocht worden naar een gezamenlijke visie en werkwijze over het betrekken van de jonge vaders binnen de hulpverlening van de jonge moeders. Daarin is van belang dat er binnen het beleid van de organisatie Timon een duidelijke visie geschreven wordt voor de doelgroep 'Jong Ouderschap' waaronder de jonge vader valt. Het implementeren van een aangepaste bijlage voor aanpak van de vaders kunnen binnen het beleid van Timon hierdoor ontwikkeld en versterkt worden. Door innovatie uit te voeren waarbij gebiedsmanagers verantwoordelijk zijn en een belangrijke rol spelen kan er gewerkt worden aan de kwaliteitszorg binnen de organisatie Timon.

In dit overleg kan er samen met de gebiedsmanager en gedragswetenschapper worden gekeken op wat voor manier er omgegaan kan worden met de financiële middelen om de jonge vaders bij de begeleiding te betrekken. Naast het onderzoeken van de financiële middelen voor hulpverlening aan de jonge vaders zou eventuele bijscholing voor de medewerkers die met de vaders werken nodig kunnen zijn, zodat er passende hulpverlening aan deze doelgroep geboden kan worden. Tevens kan stichting Timon mogelijkserwijs ervoor kunnen kiezen om naast de vele vrouwelijke hulpverleners die binnen de afdelingen van de jonge moeders werkzaam zijn, nieuwe vacatures open te stellen om mannelijke hulpverleners aan te nemen. Mannelijke hulpverleners kunnen wellicht als identificatiemodel fungeren in het contact met de jonge vaders. Zwaan (2013) heeft in eerder onderzoek aangegeven dat mannen in de hulpverlening een positieve bijdrage zouden kunnen leveren in het contact met vaders. Al deze nieuwe ontwikkelingen vragen van de organisatie tijd en investering die knelpunten kunnen vormen binnen de tijd van bezuinigingen, WMO en samenwerking met de gemeentes.

Desondanks kan dit de kwaliteit van de hulpverlening aan deze 'jonge ouders' bevorderen en kan Timon zich als organisatie op dit gebied kwalificeren. De gebiedsmanager kan door de resultaten van dit onderzoek zich enigszins profileren bij de organisatie, andere welzijnsorganisaties en gemeenten. Daarnaast toont onderzoek aan hoe belangrijk de invloed van de vader kan zijn in de ontwikkeling van het kind. De respondenten uit dit het onderzoek hebben eerder het belang aangegeven dat de vader samen met de jonge moeder begeleiding zou moeten krijgen vanuit Talita en Mevita. Deze visie en beleidsontwikkeling zou met andere samenwerkende instanties gedeeld moeten worden zodat het in de samenleving op een breder vlak uitgedragen kan worden. Het zou invloedrijk zijn als er integraal gezocht kan worden naar financiële middelen om deze innovatieve veranderingen te bekostigen.

Aanbevelingen voor de gemeente en overheid.

De overheid heeft aangegeven dat vanaf 2017 het ouderschapsverlof voor de vader uitgebreid zal worden naar vijf dagen. Dit is een start naar de vele veranderingen die nog vanuit de overheid moeten volgen. Vanuit de politiek wordt gepleit dat door de WMO iedere burger recht heeft op hulp waarbij de gemeente en de maatschappij verantwoordelijk is (Sens, 2015). Dit betekent dat er niet alleen instellingen moeten zijn waar alleen de jonge moeders en haar kinderen opgevangen kunnen worden, maar dat het tijd wordt voor opvang en hulpverlening aan jonge vaders. Net als de jonge moeder heeft de jonge vader het recht om hulp te krijgen van instellingen, omdat zij net als de moeder ouderschap willen bieden aan hun kinderen. Een kanttekening die wel meegenomen moet worden zijn de verschillende achtergronden van deze vaders die niet altijd positief hoeft te zijn, omdat er ook gevallen kunnen zijn waarbij er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat kan ervoor zorgen dat bepaalde vaders wegens hun negatieve houding zichzelf kunnen belemmeren om gepaste hulpverlening te krijgen om te kunnen werken aan de interactie tussen vader en kind. Een bijdrage van VIB aan vaders zou de interactie tussen vader en kind enigszins preventief kunnen verbeteren en kan zinvol voor de ontwikkeling van het kind zijn. Er zijn echter veel sociale voorzieningen binnen de Jeugdzorg die bestemd zijn voor de jonge moeder waarbij er minder aan de jonge vader wordt gedacht. Als een vader en moeder niet samen zijn maar wel via een omgangsregeling voor het kind zorgen, is het eerlijk als ook de vader recht heeft op alleenstaande ouderkorting en kinderbijslag. Wanneer een moeder buiten beeld is en de vader alleen de zorg voor zijn kind op zich neemt, verwacht de overheid dat de vader een dagbesteding heeft. Echter heeft een alleenstaande moeder wel de mogelijkheid om bijstand te vragen aan een uitkerende instantie. Het wordt tijd dat er vanuit de overheid en politiek gelijke rechten komen voor beide ouders. Tijdens het interview met de jonge vaders gaven zij allen deze kritische noot over de zorg vanuit de overheid en maatschappij.

DEEL 3 BESCHOUWINGEN

Hoofdstuk 8 Reflectie

Inleiding

In het laatste deel van mijn praktijkgerichte onderzoek worden de persoonlijke beschouwingen over de uitkomsten van het dataonderzoek en de aanbevelingen weergegeven. Naast het inbrengen van het innovatieplan, wordt er op de haalbaarheid en implementatievoorwaarden van deze innovatie gericht. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een reflectie op de persoonlijke ontwikkeling van de MWD-er.

8.1 Eerste reflectie : toelichting op innovatie

De beweging Welzijn Nieuwe stijl heeft zich tijdens de invoering van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) en de transities binnen de Jeugdzorg gericht op wat voor een manier burgers geholpen moeten worden in plaats wat burgers aan zorg nodig hebben. Zoals de samenwerking aangaan met de burger en het verkennen van de hulpvraag, de talenten, eigen kracht, handelperspectieven en ruimte voor innovatie (Postema, 2016).

Uit het rapport, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) van 2017, die zich gericht heeft op 'Een realistisch perspectief op redzaamheid' binnen onze samenleving wordt aangegeven dat het de verzorgingsstaat teveel geld kost om alle burgers zorgvoorzieningen te bieden. Het gevolg hiervan is dat de overheid, meer dan vroeger, een beroep doet op de zelfredzaamheid van iedere burger. Hierbij is het van belang dat er rekening gehouden wordt met de beperkingen en het mentale vermogen van de doelgroep 'jonge ouders'. Op deze manier hebben zij meer kans om te participeren naar vermogen (Brom, Prins, 2017).

Stichting Timon is hierin bekend als een organisatie die zich al jaren profileert als een ongekende christelijke hulpverleningsorganisatie binnen op het gebied van de jeugdzorg. Sinds alle veranderingen vanuit de politiek, waarbij verschillende vormen van transitie binnen de Jeugdzorg ontstaan zijn, wordt er veel bezuinigd op de functie van de maatschappelijk werker. Stichting Timon probeert als organisatie open te staan voor innovatieve ontwikkelingen die een versterkende invloed kunnen hebben op de hulpverlening binnen Timon en door samenwerking met andere hulpverlenende instanties. De bevindingen van dit onderzoek kunnen voor de organisatie een toegevoegde waarde binnen de hulpverlening met jonge ouders zijn zodat het zich kan onderscheiden van andere maatschappelijke organisaties. Door nieuwe zorgconcepten te ontwikkelen kan Stichting Timon zich afstemmen en inspelen op de voortdurende nieuwe veranderingen binnen de samenleving.

8.1.2 Innovatie op aanpak jonge vaders bij VIB.

Door een aangepaste bijlage te implementeren bij het VIB Interventie Handboek met specifieke handvatten over de aanpak van jonge vaders, kan dit van toegevoegde waarde zijn voor de kwaliteit van de VIB- trajecten. Hierdoor kan de interactie tussen vader en kind mogelijk bevorderd worden rekening houdend met veiligheid binnen het contact met de vader en zijn gezinssysteem.

Dit innovatieplan is passend binnen het beleid van de organisatie, omdat VIB- trajecten aangeboden worden binnen de hulpverlening aan jonge gezinnen.

Daarnaast is het van belang dat Timon zich met dit innovatieplan binnen zijn eigen beleid kan profileren en op meso- niveau, zoals samenwerken met andere Jeugdzorg instellingen (Mavim 2016), zodat het op een breder vlak uitgedragen kan worden. Door dit innovatieplan op beleidsniveau in praktijk te brengen kan Stichting Timon eventueel best practices en pilots ontwikkelen en het op verschillende afdelingen binnen de organisatie en in samenwerking met andere Welzijnsorganisaties implementeren. Hierdoor kunnen meer Welzijnsorganisaties aan vaders en jonge ouders VIB en gepaste hulpverlening bieden. In het Wetenschappelijk Rapport Regeringbeleid (juni 2017), wordt geadviseerd dat jeugdzorginstellingen oog moeten houden voor de vaardigheden en beperkingen van burgers, waaronder jonge vaders (Brom, Prins, 2017). Het effect hiervan zou kunnen zijn dat de jonge vaders zich gezien en erkend voelen waardoor zij zich kunnen richten op hun rol als vader binnen het gezinssysteem en de samenleving. De erkenning voor een positievere positie van de vader en de interactie tussen vader en zijn kind sluit aan bij de vernieuwing in de politiek waarbij verschillende politieke partijen in 2016 gepleit hebben dat vaders automatisch ouderlijk gezag moeten krijgen binnen de samenleving (Dujardin, 2016). Deze positieve ontwikkeling moet rekening houden met de verschillende factoren die het vaderschap met zich mee brengt. Het is van belang dat er vanuit de maatschappij met een breder perspectief naar de diverse achtergronden van deze doelgroep gekeken wordt, omdat er vaders zijn die niet de vaardigheden hebben ontwikkeld om verantwoordelijk 'ouderschap' uit te kunnen oefenen. Daarin zou enige sturing of opvoedingsvaardigheden vanuit de samenleving een bevorderende uitwerking kunnen hebben, zoals het inzetten van VIB. Met een aangepaste bijlage voor deze doelgroep kan er mogelijk een bijdrage geleverd worden om de interactie tussen vader en kind te herstellen. De verantwoordelijkheid die de gemeente heeft vanuit het WMO kan de zelfredzaamheid van deze doelgroep vergroten door het versterken van het eigen probleemoplossend vermogen van de vader binnen het ouderschap, waardoor kinderen binnen een veilige leefomgeving kunnen opgroeien (Sense, 2015).

8.1.3 Toepassing van de aanpak van jonge vaders bij VIB

Binnen de twee teams van Mevita en Talita zijn er werkgroepen die verantwoordelijk zijn voor de methodische ontwikkelingen over een bepaald thema binnen het begeleiden van de jonge moeders. Er is een Vader- en VIB- werkgroep aanwezig waarbij hulpverleners zich bezig houden met de ontwikkelingen van thema's die met het vaderschap op VIB gebied te maken hebben. Hierdoor kan er gewerkt worden aan beleidsontwikkeling van de jonge vaders en VIB binnen Timon. Doordat beide werkgroepen die vanuit een meerzijdig partijdige houding werken, toestemming van de gedragswetenschapper en gebiedsmanager hebben, kan deze aangepaste bijlage over 'aanpak vaders' bij het VIB Interventie Handboek geïmplementeerd worden. Door de bevindingen en het literatuuronderzoek van beide werkgroepen met elkaar te verbinden en te evalueren, kan de aangepaste bijlage voor 'aanpak vaders bij VIB' getoetst worden door beide werkgroepen voordat deze vernieuwde methodiek- ontwikkeling aan beide teams gepresenteerd zal worden. Met fiat van de gedragswetenschappers en gebiedsmanagers kan deze vernieuwing binnen het beleid van Timon aangepast worden. Een belangrijk aandachtspunt die de basis vormt voor het toepassen van dit innovatieplan is het feit dat de jonge vaders een open houding moeten tonen om VIB te kunnen krijgen in het contact met hun kind. Dit is niet vanzelfsprekend omdat uit het onderzoek naar voren gekomen is dat sommige vaders een ambivalente houding hebben bij een VIB- traject. Daarnaast is het van belang dat deze jonge mannen bewust worden gemaakt van wat voor een impact een negatieve houding kan hebben binnen het gezinssysteem en de samenleving. Uit het onderzoek met de vaders en uit de eerdere casus van de knelpunt analyse komt regelmatig naar voren dat de vaders strijden voor gelijke rechten binnen het ouderschap, omdat zij het gevoel hebben dat ze door de moeders en maatschappij als vader achtergesteld worden.

Het tonen van een positieve houding en het dragen van de verantwoordelijkheid als vader zou een gunstige bijdrage kunnen leveren in het contact met het kind en zijn positie binnen de maatschappij. Een ander aspect, voor de hulpverlening van de vaders binnen het beleid van Timon, is op welke gronden de financiën geregeld moeten worden. Er zal gezocht moeten worden naar alternatieven die mogelijk zijn om de vader een VIB- traject aan te kunnen bieden binnen het financiële kostenplaatje die Stichting Timon vanuit de Gemeente krijgt. Boele, van der Heul en Janssens (2014) noemen in hun Raadsadvies voor Maatschappelijke Ontwikkeling van Den Haag dat het van belang is dat Maatschappelijke Zorg- en Welzijnsorganisaties innovaties voorop moeten stellen en beleidsontwikkelingen op nieuwe maatschappelijke doelstellingen centraal moeten staan. Hierin zal Stichting Timon duidelijke afspraken en een beleid moeten ontwikkelen zodat VIB aan vaders op creatieve manier gedeclareerd kunnen worden.

8.2 Reflectie over de haalbaarheid

Het implementeren van deze innovatie, een aangepaste bijlage voor 'Aanpak vaders bij VIB', is haalbaar binnen de afdelingen Talita en Mevita omdat het zich richt op de eigen kracht en vaardigheden van de vaders. Welzijn en Nieuw Stijl benoemt in de verandering van de WMO dat uitgangspunten als integraal werken en ruimte geven aan professionals belangrijke factoren zijn om mee te nemen bij innovaties binnen de Jeugdzorg (van IJperen, 2016).

Sinds 2016 heeft de organisatie Timon verschillende afdelingen getraind tot zelfgestuurde teams. Dit heeft teweeg gebracht dat de teamleden in samenspraak met hun gedragswetenschapper en gebiedsmanager meer autonoom kunnen werken. Voor de afdelingen Talita en Mevita is er in samenspraak met de gedragswetenschapper ruimte om nieuwe ontwikkelingen die belangrijk zijn voor de hulpverlening te implementeren. Hierdoor houdt men zich niet alleen bezig met gerichte hulpvragen maar ook het gehele sociale context achter de hulpvraag zoals van IJperen eerder in Welzijn Nieuwe Stijl benoemd heeft.

De gedragswetenschapper heeft in samenwerking met de gebiedsmanagers bij de afdelingen Talita en Mevita de mandaat en grote invloed om belangrijke thema's en nieuwe ontwikkelingen voor de hulpverlening te realiseren. Doordat zij de nood ziet voor de aandacht voor de jonge vaders en veilige hechting, is er vrijheid geboden om door middel van dit onderzoek een innovatieplan met nieuwe interventies te ontwikkelen. Hierin is het essentieel dat de eigen verantwoordelijkheid van de vaders meegenomen wordt, zodat zij enigszins de mogelijkheid krijgen hun rol als vader op een constructieve manier in te vullen. Dit zou alleen haalbaar kunnen zijn als deze doelgroep meer inzicht verkrijgt in hun eigen vaardigheden en positie zodat zij bereidwillig zijn om vanuit een positieve attitude te kunnen werken aan het contact met hun kind tijdens een VIB-traject. De MWD-er zal de vader niet alleen erkenning moeten geven voor zijn rol als vader, maar hem ook aanspreken op zijn eventuele 'negatieve' houding en verantwoordelijkheden binnen het ouderschap. Op deze wijze zou de positie van de vader binnen het gezinssysteem meer tot zijn recht kunnen komen.

Het uitvoeren in samenwerking met de jonge vaders draagt echter wel een financiële factor met zich mee. Een belangrijk aandachtspunt die van kracht blijft is het feit dat er geen specifieke financiële middelen zijn voor ondersteuning aan de vaders. Stichting Timon staat wel open om te zoeken naar andere vormen om de vaders binnen de begeleiding van het jong ouderschap te kunnen bieden. Voorbeelden hiervan zijn om de uren te declareren op de indicaties op naam van het kind en er zouden fondsen aangevraagd kunnen worden bij Diaconale kerken die met Stichting Timon verbonden zijn (Fredrikze, 2014).

Het is daarom een uitdaging voor een Welzijnsorganisatie als Stichting Timon om te zoeken naar alternatieven die binnen het beleid van de transitie en de WMO van de gemeente passen. Naast het zoeken van werkvormen om dit innovatieplan te kunnen realiseren zullen beide teams een intrinsieke motivatie nodig hebben waardoor het haalbaar kan zijn.

Tenslotte zou het een bevorderende uitwerking kunnen hebben dat deze methodiekontwikkeling invloed krijgt binnen de integrale aanpak bij de verschillende jeugdzorg- instellingen die begeleiding bieden aan jonge moeders en vaders.

8.3 Tweede reflectie: reflectie over implementatievoorwaarden.

Dit innovatieplan kan door de gedragswetenschapper of iemand vanuit de Vader- of VIB- werkgroep gepresenteerd worden. De nieuwe aanpak zal eenmaal tijdens een teamoverleg besproken worden en bij de werkoverleggen met de gedragswetenschapper kan dit individueel opgepakt worden binnen de eigen caseload van de hulpverlener.

Het implementeren van dit plan biedt concrete handvatten aan VIB-ers en begeleiders over hoe positief contact gemaakt kan worden met de jonge vaders die betrokken willen worden in het leven van hun kind. Door ervaringen van vaders en VIB-ers kan Stichting Timon zich binnen zijn eigen beleid profileren in samenwerking met andere Welzijnsorganisaties als Samen Veilig, Centrum Jeugd en Gezin en de gemeente. Binnen de samenwerkende instanties kan een gerichte aanpak geboden worden aan de jonge vader en zijn gezinssysteem binnen de methodiek van 1 Gezin 1 Plan of Wrap Around Care.

Er zijn echter ook kanttekeningen waarmee rekening gehouden moet worden. Als er binnen de relatie van de jonge ouders moeizaam contact is en de moeder geen toestemming geeft dat de vader betrokken mag zijn in het leven van het kind, wordt het lastig voor een VIB-er om de vader bij de opvoeding van het kind te betrekken. Als er sprake is van een onveilige situatie zoals huiselijk geweld, zullen er eerst andere kaders gesteld moeten worden die veiligheid moeten creëren voordat er met de vader aan VIB gewerkt kan worden.

Het effect hiervan zou kunnen zijn dat dit meer tijd vraagt om het proces met beide ouders aan te gaan, waardoor dit meer geld kan kosten voor de hulpverlening. Bovendien is het essentieel dat de VIB-er hierin een meerzijdig partijdige houding aanneemt (Fredrikze, 2014).

Het financieren van begeleiding aan de vaders binnen het jong ouderschap blijft een groot aandachtspunt binnen de Jeugdzorg omdat zij als jongvolwassenen gezien worden en in veel gevallen lijken er vanuit de gemeente geen financiële middelen te zijn voor deze specifieke doelgroep. Dit kan betekenen dat als Stichting Timon niet open staat voor het zoeken naar creatieve oplossingen om deze doelgroep binnen hun beleid te ondersteunen, dit innovatieplan ook niet uitgevoerd zou kunnen worden. Voor de gemeente is het echter van belang om te investeren in deze doelgroep omdat zij van invloed zijn binnen gezinssystemen, die bij kwetsbare situaties zorg bij de gemeentes kunnen aanvragen. Daarnaast vraagt gerichte aanpak aan mannenhulpverlening of jonge ouders extra geld om alle maatschappelijk werkers op te kunnen leiden binnen de tijd van de transitie, waarbij vanuit de WMO gericht wordt op de eigen kracht vanuit de burger en het netwerk uit het gewone leven. De expertises en positie van de maatschappelijk werker kan in verdrukking komen te staan met de verschillende hulpverleners van het Sociaal Wijk Teams die vanuit de gemeentes in dienst zijn (Ewijk, 2006).

Boele & van der Heul en Janssens (2014) geven in hun adviesrapport aan dat bij innovaties binnen het Sociaal Domein, de rijksoverheid de laatste decennia op gebied van jeugd en gezin verschillende soorten vragenlijsten zijn opgesteld om het gezinssysteem te monitoren, screening af te leggen en risicotaxaties af te nemen. Het effect hierop is dat het een aanzuigende werking heeft gehad op interventies met een vaste werkwijze, wat kan leiden tot individueel gerichte aanpak zonder aandacht te hebben voor de inbedding in de dynamiek van de sociale context zoals bij de redzaamheid van de vaders en hun gezinssysteem.

Tenslotte blijft het van belang dat het contact met de vaders een gespreksonderwerp blijft binnen het werkoverleg met de gedragswetenschapper zodat er ruimte is om de ervaringen van de hulpverleners regelmatig door te spreken. Bij de afdelingen Talita en Mevita zijn er verschillende werkgroepen aanwezig die de mogelijkheid hebben om te werken aan methodiekontwikkeling. De ervaring is dat er tijd en financiële middelen, binnen wat mogelijk is, aan hen toegekend kan worden (Fredrikze, 2014).

8.4 Derde reflectie: reflectie op diversiteitkenmerken

Bij dit onderzoek is er rekening gehouden met de diversiteit van de jonge vaders en op welke manier dit innovatieplan op hun behoefte kan aansluiten. Onderwerpen als verschil van klasse, levensfase, genderidentiteit, intelligentie, etniciteit, zingeving en socialisatie kunnen bij een ieder persoon verschillend zijn waardoor deze 'aangepaste bijlage' bij iedere afzonderlijke vader verschillend ervaren kan worden. Daarnaast sluit dit innovatie plan aan bij de kernwaarden van de Nederlandse samenleving waarbij gelijkheid, vrijheid en rechten van het kind belangrijke aspecten voor het contact tussen vader en kind zijn (Jesserun, 2010). Aangezien dit innovatie plan gebaseerd is op ervaringen van een kleine groep vaders is het mogelijk dat de aangepaste bijlage niet hoeft aan te sluiten bij alle vaders.

Een andere belemmering voor dit innovatieplan is als de VIB-er geen rekening houdt met de diversiteit van de vader, zoals bij thema's als socialisatie en etniciteit zodat de desbetreffende vader zich buitengesloten kan voelen. In het algemeen sluit dit innovatie stuk bij vaders aan die betrokken willen zijn in het leven van hun kinderen, als er maar rekening gehouden wordt met de veiligheid binnen de relatie met vader, moeder en kind. Wat van belang is voor alle jonge vaders, is dat de invloed van zijn eigen vader effect kan hebben op hoe hij als vader is voor zijn kind. Daarnaast beschikken zij mogelijk ook over andere rollen binnen de samenleving die allemaal van invloed zijn op de identiteit en socialisatie van deze jonge mannen. Een jonge vader is ook een broer of zoon binnen een familiesysteem waarbij ook hij zijn verantwoordelijkheden heeft.

Een dilemma die tijdens dit innovatieplan aan bod kan komen is de innerlijke strijd waarbij de 'stoere houding' en mannelijkheid van vaders uit bepaalde culturen in een hoge mate aanwezig is. Ruimte voor het tonen van een kwetsbare houding binnen verschillende culturen zou ongepast zijn (Distelbrink, Geense & Pels, 2005). Uit dit onderzoek is tevens naar voren gekomen dat sommige vaders VIB confronterend kunnen ervaren omdat het zien van hun eigen beeld hun kwetsbaar maakt. Een belangrijk aandachtspunt hierin is dat de VIB-er een open houding toont zodat er gezocht kan worden naar welke factoren helpend kunnen zijn om de onzekerheid van de vader tijdens VIB te verminderen. Hierdoor kunnen zij op een ontspannen manier genieten van het contact tussen vader en kind.

De groep jonge vaders uit dit onderzoek was bereid om in gesprek te gaan over verschillende persoonlijke thema's waardoor zij hebben aangetoond dat zij eigenlijk veel te vertellen hebben. Echter geven zij zichzelf door hun eigen onzekerheid in vele gevallen niet de kans om hun rol als vader binnen de samenleving te kunnen uitvoeren. De ervaringen tijdens de gesprekken met de jonge vader geeft aan dat het niet vanzelfsprekend is dat zij open staan voor VIB of mee willen werken aan dit praktijkgerichte onderzoek. Wellicht had dit onderzoek bij een andere groep vaders met een andere achtergrond andere uitkomsten gegeven waarbij dit eigenlijk om een vervolg onderzoek vraagt. Desondanks zijn het geven van erkenning en oog hebben voor de afkomst, klasse, inkomen en sociaal kapitaal van de jonge vader belangrijke factoren waarbij de Maatschappelijk Werker met het tonen van een meerzijdig partijdige houding mogelijk de juiste afstemming met deze doelgroep kan vinden.

8.5 Vierde reflectie: reflectie op professionele ontwikkeling

Inleiding

In dit gedeelte wordt de persoonlijke reflectie beschreven over de professionele ontwikkeling van mij als MWD-er naar aanleiding van de resultaten en aanbevelingen van dit kleinschalige onderzoek.

Visie

Tijdens het uitvoeren van dit kleinschalige onderzoek ben ik me als MWD-er bewust van geworden dat ik niet vanuit mijn eigen hypothese hulpverlening kan bieden. Het thema 'vaderschap' zal eerst vanuit verschillende invalshoeken, zoals op individueel-, situationeel- en maatschappelijk gebied, verkend moeten worden. Het exploreren van de hulpvraag en de onderliggende problemen die de achtergrond van de jonge vaders kunnen beïnvloeden, zullen eerst nader onderzocht moeten worden. Daarna kan ik mogelijk gepaste zorg bieden en mijn hypothese bijstellen.

Dit praktijkgerichte onderzoek zal een bijdrage kunnen leveren aan hoe de hulpverlening zich binnen de Jeugdzorg verder kan ontwikkelen in het omgaan met vaders binnen het ouderschap, rekening houdend met hun verschillend achtergrond. De uitkomsten van dit kleinschalige onderzoek heeft mijn beeld en de visie voor deze doelgroep enigszins veranderd, omdat deze doelgroep binnen het gezinssysteem een eigen aandeel en verantwoordelijk heeft. Dit betekent niet automatisch dat alle vaders een slecht imago hebben of dat alle vaders betrokken vaders willen zijn bij de opvoeding van hun kinderen waardoor het geen eenduidig beeld weergeeft.

Tevens is het van belang dat je als MWD-er deze doelgroep op hun verantwoordelijkheid kan aanspreken of verkent welke hulpbronnen, zoals hun eigen vaderfiguur, mogelijk ondersteuning kunnen bieden in het vaderschap. Rekeninghoudend dat het tonen van emoties en kwetsbaarheid laten zien voor vele vaders vanuit hun culturele achtergrond niet passend is en het vaak als gezichtsverlies ervaren wordt.

Vanuit de samenleving wordt de positie van de vader niet altijd als positief beschouwd zoals Zwaan (2013) eerder heeft aangegeven. Een valkuil is dat ik me op de eerste plaats automatisch voor de positie van deze doelgroep wil inzetten. Daarom ben ik van mening dat de vaders binnen de maatschappij ieder als individuen binnen het gezinssysteem gezien moeten worden en niet als een uitgesloten groep los van de maatschappelijke context. De problemen die de hulpverleners in contact met de vaders met hun kind bij Stichting Timon ervoeren, hebben er toe geleid dat dit praktijkonderzoek meer bewustwording kan geven over de achtergrond van het jong ouderschap.evens kan er gewerkt worden aan eventuele opvoedingsvaardigheden en visieontwikkeling ten aanzien van hulpverlening aan 'jonge vaders' binnen de Jeugdzorg. Dit heeft mogelijk een wisselwerking op individueel-, systeem- en maatschappelijk niveau binnen de maatschappij waarbij het helpend zou zijn als er binnen de beroepsgroep meer mannelijke hulpverleners zich met de vaders gingen bemoeien omdat een jonge vader zich ermee zou kunnen identificeren.

Belang van signalering en preventie

Voor mij als MWD-er is het leidend dat er door dit soort incidenten meer preventie en signalering komt over hoe er adequaat gehandeld kan worden met vaders in het aangaan van het contact met hun kind. Het is hierin essentieel om rekening te houden met alle factoren die van invloed zijn op hun rol als vader, zoals de psychische gesteldheid en de instabiele relatie met de moeder van het kind. De casus van de vader die zich van het leven had beroofd doordat hij geen contact met zijn zoontje had, laat zien dat het niet vanzelfsprekend is dat er een schuldige is voor dit tragische incident. Door verschillende factoren die hem getriggerd hebben en zijn psychische achtergrond is hij tot deze wanhoopsdaad gekomen.

Door dit kleinschalige onderzoek komt ook de positie van het kind naar voren waarbij het inzetten van VIB een helpende factor zou kunnen zijn binnen de ontwikkeling van het kind en het contact tussen vader en kind. Het biedt echter geen garantie dat incidenten voorkomen kunnen worden als de casus van de overleden vader die eerder beschreven is.

Tijdens VIB bij Talita en Mevita lijkt het dat er niet voldoende bij stil gestaan is bij hoe dit door de vaders beleefd werd. Er is mogelijk weinig aandacht geschonken aan de belemmerende factoren waardoor dit onderzoek een bijdrage kan leveren aan het innovatieplan dat zich gedurende het onderzoek ontwikkeld heeft. De uitkomsten van dit onderzoek hebben mij meer inzichten gegeven op andere onderliggende problemen die bij jong ouderschap kunnen spelen. In samenwerking met andere welzijnsinstanties zou ik als MWD-er hierdoor als een belangrijke hulpbron en spreekbuis kunnen fungeren.

Het feit dat een vader net zo belangrijk is als de moeder maar andere vaardigheden heeft, zoals het meer naar buiten gericht zijn in spelcontact met het kind, zijn bevindingen die nieuwe inzichten gegeven hebben. De eventuele belaste achtergrond van de jonge vader kan het effect hebben dat hij moeite heeft met mentaliseren, waardoor het voor hem lastig is om sensitief te kunnen reageren op de behoefte van zijn kind. Dit zijn belangrijke bevindingen die ik als MWD-er mee kan nemen in het contact met de jonge vader.

Bewustwording van professionele houding

Tijdens dit praktijkgerichte onderzoek ben ik me als MWD-er bewust geworden dat het van belang is om een analytische houding aan te nemen zodat ik me kan verdiepen in alle mogelijke factoren die de hulpverlening met de vader positief of negatief kunnen beïnvloeden. Door een meerzijdig partijdige houding aan te nemen en vanuit verschillende methodieken te werken kan de juiste afstemming gezocht worden in het contact met de jonge vader.

Bewust zijn van mijn eigen normen en waarden vanuit mijn gezin van herkomst is een belangrijk aspect dat meegenomen is tijdens dit praktijk gerichte onderzoek. Het opkomen voor de kwetsbaren binnen de samenleving en reflecteren op de eigen relatie met mijn eigen vader zijn belangrijke waarden die van invloed zijn binnen de werkwijze hoe ik als MWD-er de hulpverlening aan de jonge vader bied.

Het is belangrijk dat ik als MWD-er bewust ben van hoe mijn eigen normen en waarden zich verhouden met de richtlijnen uit de beroepscode van de beroepsgroep. Als MWD-er is het van belang om mijzelf te blijven positioneren zodat deze beroepsgroep kan blijven bestaan binnen de samenwerking met de Sociaal Wijk Teams van de gemeentes. Als MWD-er kan ik binnen mijn takenpakket mogelijk als generalist fungeren omdat ik over een brede kennis beschik in het bieden van psychosociale- en materiële hulpverlening.

Het vinden van aansluiting bij zelfredzaamheid, responsiviteit en eventuele weerstand in contact met de jonge vader over de interactie met zijn kind zijn wichtige factoren die van invloed kunnen zijn tijdens de hulpverlening. Door erkenning te geven aan de jonge vader en zijn achtergrond voelt hij zich mogelijk tot zijn recht komen met eventueel positieve effecten binnen het gezinssysteem en de samenleving.

MWD-er in praktijk

Door de aandacht te blijven vestigen op jonge ouders die kinderen opvoeden, die immers onze toekomst zijn, is het van belang dat ik als MWD-er als belangenbehartiger vanuit Stichting Timon een positieve bijdrage kan leveren aan de maatschappij. Door vervolgonderzoek te blijven voeren over hoe VIB de jonge vaders kan helpen om te werken aan het contact met hun kind, kan ik mezelf als MWD-er professionaliseren zodat dit vraagstuk op maatschappelijke gebied in samenwerking met gemeente binnen de samenleving uitgedragen kan worden.

Als belangenbehartiger en mogelijk ook beleidsmedewerker binnen de organisatie Timon kan ik als MWD-er door dit praktijkgerichte onderzoek een verandering brengen. Dit kan door hulpverlening te bieden aan het gehele gezinssysteem op de afdelingen waar de jonge moeders begeleiding krijgen.

Het inzetten van VIB voor het bevorderen van de hechting tussen vader en kind, de positie van de jonge vaders erkennen en werken vanuit de Contextuele benadering zijn aspecten waar de MWD-er zich op micro-, meso – en macro niveau in de samenleving kan profileren.

In de online Magazine 'Vaders Aanwezig' waarbij auteur Irene Zwaan van het boek 'De afwezige vader bestaat niet' betrokken is, heb ik een afscheidsbrief geschreven voor een jonge vader die eerder genoemd is en overleden is. Deze brief is te vinden in bijlage 8.

Door aan verschillende conferenties over vaderschap binnen de Nederlandse samenleving deel te nemen is de mogelijkheid voor mij als MWD-er om het thema 'belang van interactie tussen vader en kind' in de publiciteit te brengen waardoor de jonge vaders in contact met hun kinderen mogelijk meer tot hun recht kunnen komen.

Ik word als MWD-er geacht binnen mijn beroepsgroep en de samenleving een eigen visieontwikkeling en maatschappelijke stelling aan te nemen waardoor de visie uitgedragen wordt dat de MWD-er door middel van VIB mogelijk het contact tussen vader en kind zou kunnen bevorderen. Het is van belang dat het contact tussen vader en kind vanuit de samenleving meer aandacht zou moeten krijgen. Daarom wordt dit praktijkgerichte onderzoek afgesloten met de stelling 'Vaderschap valt niet uit te gummen'!

Literatuurlijst

- Ainsworth, M. D. S. (1969). *Object relations, dependency and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship*. Child Development, 40, 969-1025.
- Alders, M.(zj). *Eenouder gezinnen*. Opgevraagd op 10 september 2016. Van <https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/72FF3987-0D79-488E-9CC0-031017DD377F/0/2003k4b15p031art.pdf>.
- Allen, S., Daly, K. (2007). The Effects of Father Involvement: An Updated Research Summary of the Evidence.
- Baarda, B. E., Fischer, T., Julsing, M., Goede, M. D., & e.a., V.P. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek-handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Noordhoff Uitgevers bv.
- Baart, A., & Keinemans, S. (2007). *Het leven van jonge moeder*. Den Bosch, Actioma.
- Bakermans-Kranenburg, H., Halme, N., Astedt-Kurki, P., & Tarkka, M. (2009). *Fathers' involvement with their preschool-age children: How fathers spend time with their children in different family structures*. Child and Youth Care Forum, 38(3), 102.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. New York: Guilford Press.
- Boon, F. (2011). *Sociale steun en sociale spanning in het leven van jonge ouders*. Universiteit van Amsterdam.
- Borms, R., & De Wilde, M. (2012). *Fara-uitgave. Een herwerking van de CRZ-uitgave Jong en Vader*.
- Brom, F.W.A., J.E.J., Prins (2017). *Wetenschappelijk Raad voor Regeringsbeleid. Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid*. Den Haag.
- Boszormenyi-Nagy, L., Krasner, B. (1994). *Tussen geven en nemen. Over contextuele therapie*. Uitgeverij De Toorts. Haarlem.
- Bradford, B., Rosenberg, J. (2006). The Importance of Fathers in the Healthy Development of Children.
- Bücker, H. (zj). Opgevraagd op 11 oktober. Van <https://onzetaal.nl/taaladvies/methode-methodiek-methodologie>.
- Bunthof, A., Visscher, Y. M. (2013). *Mens en Recht*. Groningen/ Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Bultink, J., Ebskamp, J. (2012). *Beroepscode voor de Jeugdzorgwerker. Beroepsnormen voor de beroepsvariant Jeugdzorgwerker*. Uitgeverij Devon. Utrecht.
- Centraal Bureau voor statistiek (2016). *Jonge moeders*. Opgeroepen op 18 juni oktober 2016. Van <http://www.cbs.nl/>.
- Colijn, J., Schamhart, R. (2012). *Griep op Wrap Around Care. Eindrapport onderzoeksprogramma Wrap Around Care in de Utrechtse jeugdzorg*. Hogeschool Utrecht.
- Daly, K. J., Ashbourne, L. & Brown, J.L. (2013). *A reorientation of worldview: Children's influence on fathers*. Journal of Family Issues Journal of Family Issues, 34(10), 1401-1424.
- Delfos, M. (2011). *Hulp aan zeer jonge ouders. Van methode tot bejegening*. Uitgeverij SWP Amsterdam.
- Derckx, B., & Pannevis, C., & Rexwinkel, M., & Schmeets, M. (2011). *Handboek Infant Mental Health. Inleiding in de ouder-kindbehandeling*. Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum BV, Assen.

- Van Dijken, K.S., Tavecchio L.W.C. (1998). *Vaders en de opvoeding en ontwikkeling van kinderen De pedagogische betekenis van vaders*. Kind en Adolescent, 68-77.
- Dijk, M. van, Esveld, M. van, & Schelling, F. (2005). *Onderzoeksverslag Project jonge moeders in Zuid-Holland*. Gouda: JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding.
- Distelbrink, M., Geense, P., Pels, T. (2005). Diversiteit in vaderschap. Chinese, Creoolse-Surinaamse en Marokkaanse vaders in Nederland.
- Driestroom (zj). Opgeroepen op 29 juni, 2016. Van <http://www.meewoonwinkel.nl/woonaanbod/gezinshuis-driestroomhuis-twentyfourseven-gezinsopvang-vader-moeder-kind>.
- Dujardin, A. (2016). *Ongehuwde vaders moet rechten krijgen*. Opgeroepen op 25 november 2016. Van <http://www.trouw.nl>.
- Fredrikze, A., & Hemert, A., & Bakker, T. (2016). *Interventie beschrijving Video Interactie Begeleiding jonge ouders*. Mavim primair proces. Opgeroepen op 18 juni, 2016. Van <http://stichtingtimon.mavim.com/mavimwebsites/Processen>.
- Flouri, E. (2005). *Fathering and child outcomes*. Chichester, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Furstenberg, F.E. Jr. (1988). *Good dads - bad dads: Two faces of fatherhood*. In A.J. Cherlin (Ed.), *The changing American family and public policy* (pp. 193-218). Washington, DC: Urban Institute Press.
- Gerson (1993). *Bonney, Kelley & Levant*, 1999.
- Gerritsma, H. (1985). *Kinderen en hun vaders*. In A. Ladan, P.J.G. Mettrop & W.H.G. Wolters (Red.), *De betekenis van de vader: Psychoanalytische visies op het vaderschap* (pp. 15-31). Meppel: Boom.
- Gesell, S., Van Dijk, L. (2010). *Jonge vaders. Onderzoek achtergrond en rol van jongens bij ongeplande zwangerschappen*. Rutgers Nisso Groep.
- Groen, J.A. (1985). *Het geslacht van de vader*. In A. Ladan, P.J.G. Mettrop & W.H.G. Wolters (Red.), *De betekenis van de vader: Psychoanalytische visies op het vaderschap* (pp. 32-42). Meppel: Boom.
- Infoportaal tienermoeders, (2016). Opgeroepen op 23 juni, 2016. Van <https://fiom.nl/kenniscollectie/jong-ouderschap>.
- Hakkesteege, J. (2016). *Betrokken vaderschap. Een praktijkonderzoek onder gezinshulpverleners naar de bevordering van de zelfredzaamheid onder gezinnen*.
- Havermans, A., & Verheule, C., & Prinsen, B. (2014). *Gehechtheid in beeld. Handleiding video-interactie begeleiding voor professionals in de adoptiezorg*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hermans, J.M.A., Meeus, W.H.J., Rispens, J. (red.) (1996). *Opvoeden in Nederland*. Uitgeverij Van Gorcum. Assen.
- Hoogenboezem, G., Huzen, J., Sebrechts, E. Taskforce-Jooz.nu. Opgevraagd op 24 februari van www.jooz.nu/taskforce.
- Hoogh, S., & Harthoorn, H., & Servage, R. (2011). *Vaderschap 2.0. Opvoedingondersteuning*

voor vaders van nu.

- Janssens., Kemper. (1997). Module beschrijving Video Home Training in gezinnen met complexe problematiek.
- Van Keeken, H. (2010). *Voor het onderzoek. De probleemstelling als basis voor praktijkonderzoek*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Knijn, T. (1994). Heeft het vaderschap nog toekomst? Een literatuur onderzoek van veranderingen in het vaderschap. *Familia, tijdschrift voor gezinsonderzoek en gezinsbeleid*, 724.
- Ladan, A. (1985). *Over vaders en werk*. In A. Ladan, P.J.G. Mettrop & W.H.G. Wolters (Red.), *De betekenis van de vader: Psychoanalytische visies op het vaderschap* (pp. 53-68). Meppel: Boom. 23. Lamb, M.E.
- Van Leeuwen, S. (2000). Opgevraagd op 11 oktober 2016. Van <http://www.indora.nl/ontwikkelen-van-een-inspirerende-visie-missie-en-strategie/>.
- Lier, L. van (2002). *Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening*. Den Haag: Fonds 1818.
- Monnick, H. (2009). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk*. Amsterdam: Reed Business.
- Mouman, F. (2010). *Contractwerkstuk, Jonge vaders in beeld? Centrum relatievorming en zwangerschappen, (2005), Jong en vader*.
- Moust, A. (2008). *Vaders in beeld. Een onderzoek naar de wensen en behoeften van vaders op gebied van opvoedondersteuning*.
- Movisie.nl (zj). WMO. Opgevraagd op 10 oktober, 2016. Van <https://www.movisie.nl/artikel/versterk-positie-jongeren-ouders-jeugdhulp>.
- Nederlands Jeugd Instituut. *Kennis over jeugd en opvoeding* (2016). Opgeroepen op 29 juni, 2016. Van <http://www.nji.nl/>.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2014). *Tienerouders over hulp aan jonge moeders en vaders*. Opgeroepen op 29 juni, 2016. Van <https://fiom.nl>.
- Nettle, D. (2008). *Evolution and Human Behavior*, 29 (6), p. 416-423.
- Pancsofar, N., Vernon-Feagans, L. (2006). *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27, 571-587.
- Parke, R.D. (1996). *Fatherhood*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 33.
- Picavet, C., Van der Vlucht, I. (2014). *Tienerzwangerschappen in Nederland*. Rutgers WPF.
- Popenoe, D. (1996). Life without father: Compelling new evidence that fatherhood and marriage are indispensable for the good of children and society. New York: *The Free Press*.
- Raap, S., & M. van Coblijn (2009). *Tienerouders! Een vergeten groep*. Scala, expertisecentrum voor emancipatie en participatie. Rotterdam, Scala.
- Ravelli, A., & Doorn, L., & Wilken, J. P. (2009). *Werken met betekenis. Dialooggestuurde hulp en dienstverlening*. Bussum: Coutinho.
- Sens (2015). *De kleine gids 2015, voor de sociale zekerheid*. Uitgeverij Schullinck a Wolters Kluwer Business.
- Siriz (2014). Opgeroepen op 10 november, 2014. Van, <http://www.siriz.nl/>.

- Smith Battle, L. (2000). *The Vulnerabilities of Teenage Mothers: Challenging Prevailing*.
- Talita (2016). *Mavim primair proces*. Opgeroepen op 18 juni, 2016. Van <http://stichtingtimon.mavim.com/mavimwebsites/Processen%20Stichting%20Timon%2029029/Theme/Html/Default.html?page=e1568>.
- Trad, P.V. (1992). *Interventions with infants and parents: The theory and practice of previewing*. New York: John Wiley & Sons.
- Vaders en opvoeding (zj). Opgeroepen op 29 juni, 2016. Van <https://www.atria.nl>.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek. Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Visser, N., Smolders, M.A. (zj). Opgeroepen op 29 juni, 2016. Van <http://www.europa-nu.nl>.
- Wobma, E., & M. van Huis, 2011. *Vaders gemiddeld drie jaar ouder dan moeders*. *Bevolkingstrends* 59(3), blz. 15–21. 29/6.
- Zaadnoordijk, S. (2011). *Betrokkenheid van vaders in de opvoeding: Is er een effect op sensitiviteit*. Universiteit Leiden.
- Zijden, J. (2010). *Een onderzoek naar 1Gezin1Plan in theorie en praktijk. De wens om samen te werken aan samenwerken*.
- Zoest, C. (2005). *Kwaliteitszorg voor non-profitorganisaties. Met succes overleven in een concurrerende markt*. Soest: Uitgeverij Nelissen.
- Zwaan, I. (2013). *De afwezige vader bestaat niet*. Uitgeverij Bert Bakke, Amsterdam.

Bijlage 1

Bouwstenen van Truus Bakker

Uitleg Bouwstenen van hechting:

Het eerste fase van de bouwstenen begint met de basisveiligheid van het kind waarbij de ouder verantwoordelijk voor is om hierin zorg te kunnen dragen. Dit gaat om de periode 0-3 maanden waarbij het kindje verkeert van het onbewust voelen dat het er mag zijn en dat het veilig plekje heeft. Het is aan de hierin de levensvoorwaarden te scheppen als sensitief reageren op de behoefte en signalen van het kind. Als er in deze periode geen veiligheid bij het kind kan ontwikkelen ontstaat er angst bij het kind. De ouder kan het kind verwaarlozen als het niet kan aansluiten aan de noden van het kind.

In de tweede fase (kind is tussen de 3-9 maanden) is de fase dat het kind zich over geeft aan de ander waarbij van de ouder hierin verwacht wordt dat het in deze fase de bewegingen van het kind spiegelt, meeleeft en mee kijkt waar het kind mee bezig is. Bij gemis van deze factoren zal het kind wantrouwen ontwikkelen in de ander en ouder zal gericht zijn op zich zelf en staat niet open om de ontwikkelingen van het kind te volgen.

In derde fase (kind is tussen de 9 maanden en 2,5 jaar) gaat het kind op verkenning in de wereld om zich heen en ontdekt hier dat er afstand is tussen zich zelf en de ander waardoor het op de ander leert vertrouwen als die zijn beschikbaarheid toont. Het kind werkt aan zijn zelfvertrouwen in deze fase. Vanuit de ouder is het van belang om in deze verkenningstocht ondersteuning te bieden en ruimte te geven zodat het kind zich kan ontwikkelen. Krijgt het kind dit niet in deze fase zal het onzekerheid ontwikkelen in zich zelf en de ander waarbij de ouder geen interesse toont bij de ontwikkeling van het kind.

Bij de vierde fase (het kind is tussen 2, 5 jaar- 5 jaar) ervaart het kind dat hij iets zelf kan, het krijgt een innerlijk beeld van de ander waarbij het van de opvoeder verwacht dat die duidelijke grenzen kan geven zonder dat het kind zich afgewezen voelt. Het kind raakt eenzaam als hij in deze fase geen duidelijke richtlijnen van zijn opvoeder krijgt omdat het zich niet gezien voelt.

Bij de laatste fase (het kind is 5 jaar en ouder) zal het kind proberen zijn eigen problemen op te lossen waarbij het van zijn ouders vertrouwen nodig heeft dat zij hem ruimte geven dit te ervaren. Krijgt het kind in deze fase niet de mogelijkheid hierin zal het zich machteloos voelen omdat het niet weet hoe hij creatief moet omgaan met problemen en zijn ouders zullen angstig worden omdat zij niet het gevoel hebben dat zij hun kind kunnen loslaten in zijn verkennende wereld (Zaal, Boerhave, Koster, 2009).

BOUWSTENEN VAN HECHTING (Truus Bakker)

0-3 mndn	3 - 9 mndn	9 mn - 2,5 jr	2,5 - 5 jr	5 jr →	CREATIEF <i>(machteloos)</i> Zelf problemen oplossen ook met anderen, empathie, rollenspel	VERTROUWEN <i>(angstig)</i> Vertrouwen hebben in het kind, in vertrouwen laten gaan
					ZELFSTANDIG <i>(eenzaam)</i> Kind weet dat het iets zelf kan, ik-besef, innerlijk beeld van ander, concentreren, geven en nemen	STEVIG EN DUIDELIJK ZIJN <i>(vaag)</i> Meer ruimte voor zichzelf, ik-boodschappen, grenzen stellen zonder af te wijzen
					ZELFVERTROUWEN <i>(onzekerheid)</i> De wereld verkennen, omgaan met scheidingsangst, intersubjectiviteit (gedeelde vreugd)	STEUNEN EN MEELEVEN <i>(geen interesse of dwingend)</i> Steunen en stimuleren, meeleven en begrip, kind zelf laten ontdekken, benoemen
					TOEVERTROUWEN <i>(wantrouwen)</i> Overgave, je openen voor de ander	GEVEN <i>(nemen)</i> Verzorgen, spiegelen, meeleven, meekijken, volgen
					BASISVEILIGHEID <i>(angst)</i> Fase van het (onbewuste) voelen, er mogen zijn, een plek hebben, thuisgevoel	VERANTWOORDELIJK, ZORGEN VOOR <i>(verwaarlozen)</i> Levensvoorwaarden scheppen, leiding geven, reageren op behoefte/signalen kind, lichamelijk contact, reguleren
					Kind ↑	Ouders ↑

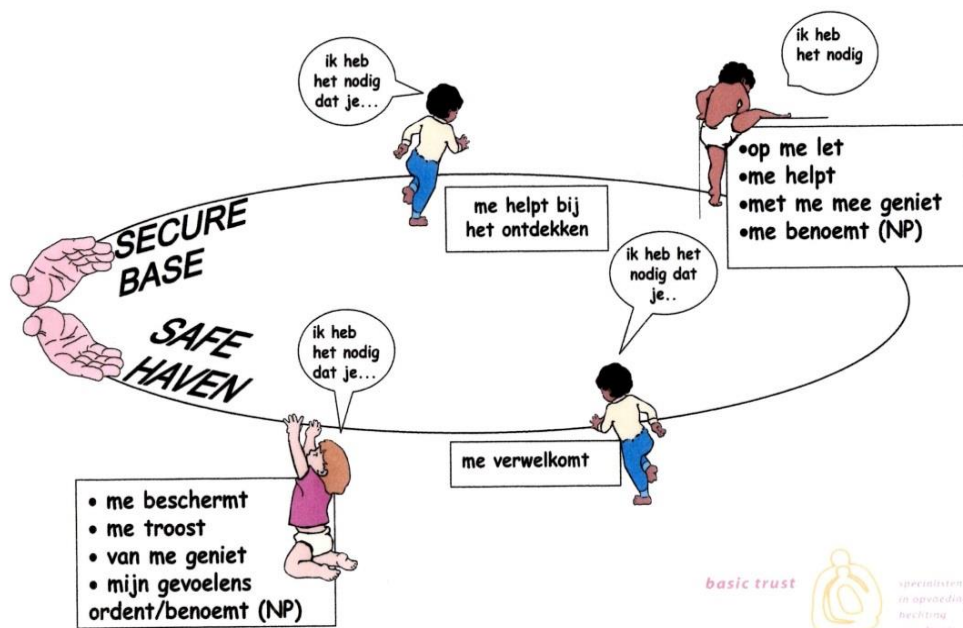
Bijlage 2

De Veiligheidskring

VEILIGHEIDSCIRKEL

OUDER STEMT AF OP DE BEHOEFTE VAN HET KIND

(Cooper, Marvin, Hoffman and Powell, 2000)

Bijlage 8

Afscheidsbrief in online magazine 'Vaders aanwezig'.

ONLINE MAGAZINE

Voor vaders die willen vaderen

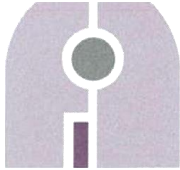
Voor familie en professionals die vaders support geven

Informatie over activiteiten, voorzieningen en ontwikkelingen

Herkenbare verhalen en prikkelende columns

Interessante interviews en achtergrondartikelen

VADERS aanwezig

is een initiatief
van het
Hendrik Pierson
Fonds

De enige uitweg

Voor het boek 'De afwezige vader bestaat niet' beschreef Irene Zwaan het verhaal van Roy. Zijn vriendin Rosa, woonachtig met hun zoontje Finn bij tiernermoeder-opvang Talita, bleek niet in staat om de zorg voor het kind op zich te nemen. Met behulp van de medewerkers van Talita vocht Roy bij jeugdzorg en de rechterlijke macht om zijn rol als vader in te mogen nemen. Het verhaal in het boek eindigt hoopvol, met de intentie van de rechter om Roy op enige wijze een plek te geven in het leven van zijn zoon. Maar het verhaal loopt in werkelijkheid niet goed af. Roy blijft als vader buitenspel staan en hij besluit begin 2014 een einde aan zijn leven te maken. Zijn hulpverlener en 'mattie' bij Talita, Sussy Mokveld, schreef hem deze prachtige brief ter afscheid.

'Hey Mattie,

Ja, zo mocht ik je noemen en zo noemde je mij ook, Roy!

Roy, ik kan en wil eigenlijk niet geloven dat je van ons allemaal afscheid hebt genomen! Een afscheid dat voor ons als een totale verrassing kwam. Roy, aan iedereen die voor jouw afscheid gekomen is wil ik laten weten hoe ik onze bijzondere, intense en unieke vriendschap heb ervaren...

Ik heb je twee jaar geleden ontmoet omdat je vriendin Rosa zwanger was van jouw zoon Finn. Rosa woonde bij ons bij Talita en ik werkte met jullie beide aan ouderschap. Voordat je zoon geboren was, liet je mij weten dat jij de beste vader van de wereld was en dat hij de liefde zou krijgen zoals een echte vader die aan zijn kind geeft.

En ik heb gezien dat de liefde voor jouw zoon het allerbelangrijkste was in jouw leven! Je ging voor hem door het vuur, al kostte je dit de relatie met zijn moeder Rosa. Je nam Finn in huis toen de situatie daarom vroeg en stond open voor intensieve begeleiding van Talita om je te ondersteunen in jouw vaderschap!

“Ik heb van dichtbij gezien welke investeringen je hebt gedaan om de vader te kunnen zijn die je graag wilde zijn voor je zoon.”

Jammer genoeg kon jij jouw band met Finn niet verder ontwikkelen terwijl je daar met heel je hart naar verlangde. Dat was een grote strijd voor je. Man, wat hebben wij gestreden met de maatschappij en instanties, om jouw verlangen een vader te kunnen zijn voor Finn waar te maken. Echter, het ging je niet snel genoeg. Dansen naar de pijpen van anderen was niet jouw manier van samenwerken, want ook jij had je eigen sterke visie die gehoord moest worden. Als het niet goed voelde verbrak je de samenwerking!

Ik ben trots en voel me bevoorrecht dat ik met jou deze vriendschap had, want ik heb een diep respect voor jou als persoon maar zeker als vader voor Finn. Ik heb van dichtbij gezien welke investeringen je hebt gedaan om de vader te kunnen zijn die je graag wilde zijn voor je zoon, al zagen anderen dat misschien niet. Roy, de stoere, harde en vechtlustige man die achter dit masker een dikke en hoge muur had opgebouwd waarachter een klein, kwetsbaar, meest liefdevol en zorgzaam persoon verstopt zat. Het was maar een select gezelschap gegund om de echte Roy te mogen zien en ervaren. Als je om iemand gaf liet je dat zien in je gedrag en zorg. Niet met taal, want dat was niet jouw ding. Ik zag welke mensen naast Finn belangrijk voor je waren: je ouders, je broers en Rosa, de moeder van je zoon, al wist je niet goed met deze gevoelens en emoties om te gaan.

“Jouw liefde voor Finn was zo immens groot dat je de keus hebt gemaakt hem los te laten.”

Ik heb je ooit beloofd dat als je er op een dag niet meer zou zijn, ik aan Finn zou laten weten wat een fantastische, liefdevolle vader jij voor hem hebt willen zijn! Roy, van een kleine man tot een grote man. Door de liefde voor Finn heeft jouw verhaal een boek gehaald met de titel ‘De afwezige vader bestaat niet!’ En dat klopt, want al leek jij voor anderen de ‘afwezige vader,’ jij was de meest aanwezige vader voor je zoon. En met hart en ziel heb je gestreden om een plaats in zijn leven te krijgen. Nu ben je moe gestreden, je kon het niet meer dragen.

Jouw liefde voor Finn was zo immens groot dat je de keus hebt gemaakt hem los te laten, om van boven af op hem neer te kijken en over hem te waken als een beschermengel. Daarin moeten wij – met veel verdriet en gemis – ook jou loslaten. Maar met het vertrouwen dat je daar waar je nu bent rust hebt en dat je altijd in onze harten aanwezig zal zijn!

De tochten bij jou achterop op de fiets in de hectische stad... Samen in de trein naar je zoon... Het samen bewonderen van je schilderijen... Dat waren hilarische momenten om nooit te vergeten! Alle collega’s bij Talita die jou gekend hebben zullen de liefde die jij als vader voor je zoon had als voorbeeld meenemen, voor alle andere vaders waarmee wij te maken hebben.

Roy, bij afscheid nemen worden herinneringen geboren... Bedankt voor wie je was, voor wie je wilde zijn en al het goede dat ik van jou heb mogen ontvangen!

Rust zacht en geniet van je vrijheid...

Jouw Mattie,

Sussy Mokveld

Medewerkster van Talita

Namen en enkele feiten zijn geanonimiseerd

Bijlage 9 - Abstract in het Nederlands

Deze scriptie gaat over de positie van de jonge vader en de interactie met zijn kind. De hulpverleners op afdelingen Talita en Mevita van Stichting Timon begeleiden jonge moeders en hun kind in het zelfstandig wonen en het werken aan hechting tussen moeder en kind met behulp van Video Interactie Begeleiding. Onder jonge moeder en vaders verstaan we een jonge vrouw of man die voor hun 20ste jaar een kind heeft. De hulpverleners zijn van mening dat een kind recht heeft om zich te hechten aan beide ouders en verschillende auteurs geven aan dat het voor de hechting van belang is dat het kind in de eerste jaren van zijn leven met de juiste afstemming van de ouders zich goed kan ontwikkelen. De betrokkenheid van de vader biedt het kind spel, ontwikkeling van zelfvertrouwen en omgaan met gevaar waarbij de moeder meer gericht is op de zorgtaken.

VIB is het gebruik maken van beeldopname waarbij de interactie tussen ouder en kind te zien is zodat de band tussen hen op een positieve manier door de Video Interactie Begeleider gestimuleerd kan worden.

Door drie subvragen te onderzoeken door middel van literatuuronderzoek en het afnemen van een Delphi- ronde- en een semi- gestructureerde interview met vier jonge vaders en vier Video Interactie begeleiders van Timon, heb ik antwoorden op mijn onderzoeksvraag kunnen vinden.

Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Op welke manier kan de maatschappelijk werker binnen Stichting Timon met behulp van Video Interactie Begeleiding bijdrage aan het verbeteren van het contact tussen jonge vaders en hun kind?

Mijn drie subvragen gaan over de verwachtingen en ervaringen van de jonge vaders tijdens een VIB-traject. De visie en ervaringen van de VIB- begeleiders over het contact met de vaders tijdens een VIB- traject en welke middelen de maatschappelijk werker kan inzetten tijdens VIB om het contact tussen vader en kind te verbeteren.

Door de afgenomen interviews met de jonge vaders en de VIB- begeleiders ben ik tot de volgende antwoorden gekomen.

Het is van belang dat de jonge vaders erkent worden in hun vaderschap door de VIB- begeleider omdat beide ouders cruciaal zijn voor de hechting van het kind. Daarnaast is het tonen van een open houding, gebruik maken van methodische interventies en het aansluiten op de behoefte van de jonge vader en kind helpende factoren om de interactie te stimuleren.

De rode draad die in dit onderzoek naar voren komt is dat het belangrijk is dat er vanuit de overheid en samenleving meer erkenning komt voor de positie van de jonge vader zodat kinderen de mogelijkheid krijgen om zich veilig te kunnen hechten en te ontwikkelen in het contact met de vader, waardoor het kind later een positieve bijdrage kan leveren aan de maatschappij. Ik hoop dat u geïnspireerd zal raken tijdens het lezen van dit praktijkgerichte onderzoek waarbij de interactie van het kind tussen beide ouders een belangrijke rol speelt voor onze samenleving!

